

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

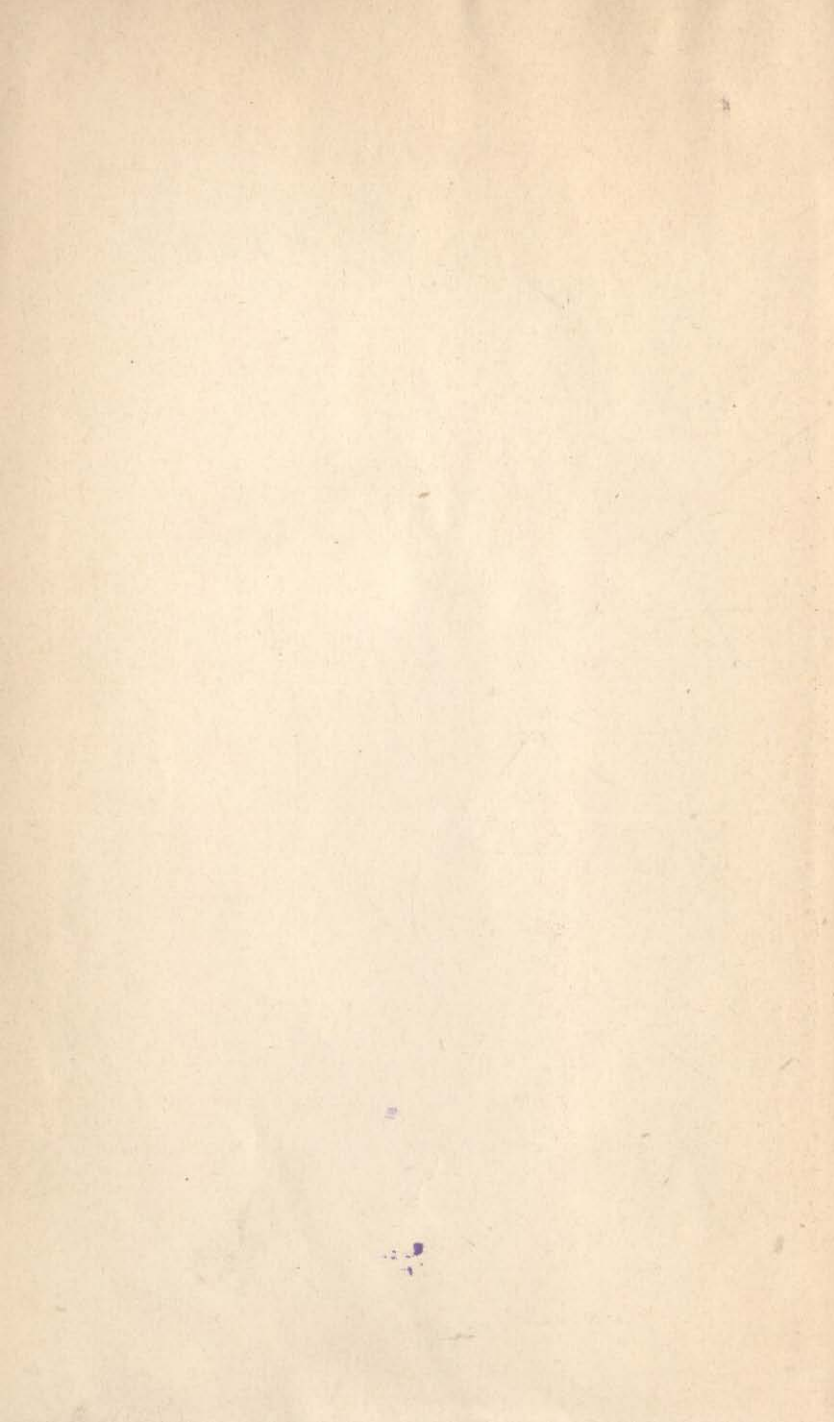
Adapt — remix, transform, and build upon the material

Leto

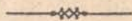
1487

1999

Ա Ղ Ա Յ Ր Ա Ն Կ Ա

Կ Ա Տ Ա Կ Ե Ր Գ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Հայ-Կէջ

ԱԼԱՖՐԱՆԿԱ

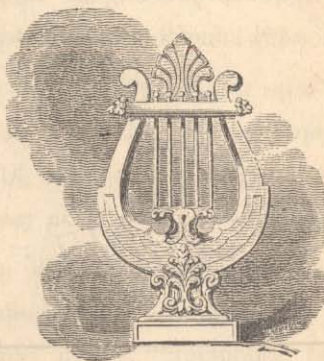

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Ի Հ Ի Ն Գ Ա Ր Ա Ր ՈՒ Ա Ծ Ս

Ի Ո Ր Է Ն Վ. Գ Ա Լ Յ Ա Յ Ե Ա Ն

Ի Թ Է Ո Գ Ո Ս Ի Ա

Ի Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ի Խ Ա Լ Ի Պ Ե Ա Ն ՈՒ Ս ՈՒ Մ Ն Ա Ր Ա Ն Ի Ա Ջ Գ Ի Ս Հ Ա Յ Ո Յ

1862 = ՌՅԺԱ.

Հ. Ս.

ՀՖ 1489

41487-60

ՀՐԱՄԱՅՆՑԱՔ ՏՊԱԳԻՆԷԼ,

և յետ տպագրութեանն առաջի առնել ուր հարկն է զսահմանեալ թիւ
օրինակացն: Թեոդոսիա, 25 Յունուարի 1862.

ԳԱԲՐ. Վ. ԱՅՎԱԶՅԱՆ:

Ն Ե Ր Ա Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

զգ մը՝ որ յանխորհուրդս եւ անուսն ընտրութեան ուրիշ ազգի մը սովորութեանցը կհետեւի ու կյարուի, վա՛տ ու աւրուած ազգ մըն է, կըսէ Պո'թ-թա, դարուս ամենէն անուանի պատմիչներէն մէկը: — Այս նշանաւոր եւ ճշմարիտ առածը ամէն անգամ որ մտքերնիս կուգայ՝ տխուր զգացմունք մը կջանայ զայն իբաց հեռացուցանել: Ինչո՞ւ համար. — վասն զի 'փիլիսոփայ պատմագրին այդ ծանր խօսքը՝ կարծես թէ մեր խեղճ ազգին դատապարտութեան վճիռ մըն է:

Կա՞յ մէկ ազգ մը՝ որ մեր ազգին պէս կամ մեր ազգին չափ՝ օտար ազգաց հետեւի, եւ կամ յարուի . . .

Կա՞յ ուրիշ մէկ ազգ մը՝ որ մեզի պէս կամ մեզի չափ օտարին յարգ տայ ու ինքն իրեն արհամարհութիւն . . .

Կա՞յ մէկ ազգ մը՝ որ մերին պէս կամ մերինին չափ փոփոխած է եւ փոփոխէ անընդհատ իւր ներքին յատկութիւններէն սկսեալ՝ մինչեւ արտաքին իւր ամէն առանձնականութիւնները:

— Ուրեմն . . . Կա՞յ եւ ուրիշ ազգ մը, որ մեր ազգին չափ արժանի լինի վերոյիշեալ տխուր դատակնքոյն:

— Ասոր ուրիշ պատասխան չունիմք, բայց եթէ . . . խո՞ր հաւուսանք մը:

Հա՞րկ է արդեօք խօսքերնիս ապացուցանել:

Երանի՛ր թէ ելնէր իմաստասէր ազգային մը, ու մեզի հա-
կառակ զօրաւոր փաստերով ցուցանէր մեզ թէ՛ Հայը ամէն
տեղ պահած է իւր սեփական կատարելութիւնները, Հայը
ամէն տեղ նոյն ոգին ունի, ամէն տեղ նոյն դաւանանքը,
ամէն տեղ նոյն սովորութիւնները, ամէն տեղ նոյն վար-
մունքը, ամէն տեղ նոյն ձկտումը, — ազգային պահպանու-
թիւն — միով բանիւ՛ թէ *ամէն տեղ* Հայը ՀԱ՛Յ է:

Բայց եթէ *ամէն տեղ* ալ չէ՛ գոնէ *չա՛ս տեղ* . . . գոնէ
տեղ մը . . . այո՛, *գոնէ տեղ մը* կարենար Հայը ցուցանել
թէ ինքը առանձին իւր կեանքն ունի, թէ իւր վրայ դրա-
ցի ազգին օրինակը ներգործութիւն չունի, հապա՛ թէ ինքն
եւս հսկայաբերձ կաղնիի մը, եւ կամ լեռնակուտակ կա-
ղամախի մը պէս ալ չէ նէ, — որ մորիկներուն ու ամպե-
րուն վրան անգամ խրոխտանօք կնայի, — գէթ փոքրիկ
խոտոյ մը պէս՝ գիտէ իւր սեռն ու տեսակը պահել ան-
խառն եւ անայլայլակ ազգերու հովիտներուն մէջ (1):

Մեր դիտողութիւնն ու հետազօտութիւնները՝ դժբաղ-
դաբար ամենեւին ասոր հակառակը կցուցնեն:

Հայը Ռուսաց մասին մէջ՝ կա՛մ Ռուս է, կամ Վրացի,
կամ Զէրքէզ:

Հայը Անգղիոյ մասին մէջ՝ Անգղիացի է կամ Հնդիկ:

Հայը Աւստրիոյ մէջ՝ Գերմանացի է կամ Մահառ կամ Լեֆ:

Հայը Տասկանտանի մէջ՝ — ըստ վկայութեան ճանապար-
հորդաց՝ — ամենեւին Տասիկ մըն է, (ի՛նչ կարմրելու բան...)
կամ Հռոմ, կամ շինծու եւրոպացի:

(1) Յայտնի բան է որ խօսքերնիս ամենեւին քաղաքական հպատա-
կութեան վրայ չէ, այլ ազգային յատկութեանց եւ սովորութեանց:

Ո՞ւր ապա գտնեմք մեք Հայր: — Հայաստանի՞ մէջ:

Ափսո՛ս . . . Հայր իւր հայրենեացը մէջ՝ կա՛մ թիւրք է, կամ թաւար, կա՛մ Պարսիկ եւ կամ լեռնցի ֆիւրտ:

Ո՛հ, ուրեմն Հայր ամէն տեղ ամէն ազգ է, բա՛ց իՀա՛յ լինելէ . . . (1)

Ազգ ազգէ բաժնողը միայն իւր երկրին դիրքը չէ, հապա իւր սեփական յատկուծիւններն են, իւր դաւանանքն է, իւր օրէնքն է, իւր սովորուծիւններն են, իւր զգեստն է, իւր բարքն է, իւր հնչմունքն է, իւր լեզուն է:

Ոսկին ու ադամանդը՝ իրենց հայրենիքին մօտին ծոցերուն մէջ ինչ որ էին՝ միշտ այն կմնան, եւ թէեւ աշխարհիս չորս կողմը պտըտին, թէ եւ ամէն ազգաց մէջէն ճամբայ ընեն, բայց իրենց բնական յատկուծիւններէն բնաւ եւ ոչինչ կկորսնցընեն: Կրակը կամ յղկիչը՝ յիւրաւի իրենց վերայ կանցնին, բայց ոչ եթէ ոսկւոյն կամ ադամանդին բրնուծիւնը կրնան փոփոխել. մանաւանդ թէ ա՛յն ժամանակ նոքա աւելի եւս դուրս կշողացնեն իրենց բնատուր ձիրքերը: Այսպէս պէտք է եւ ազգ մը լինի:

Ի՞նչ կըսեմք այն ջրոյն, որ երկրիս ընդերաց մէջէն սպըդած ժամանակ, ի՞նչ երակէ որ անցնի՝ անոր համն առնու եւ գոյնը. մերթ յստակ, մերթ պղտոր, մերթ անուշ, մերթ տտիպ, մերթ փոթոթահամ, մերթ աղի, մերթ լեղի, մերթ ծծմբահամ, մերթ երկամահամ . . . : Կմնա՞յ իւր նախնական վիճակին մէջ, թէ՛ բնուծեանն հետ եւ անունը հետզհետէ կփոփոխէ:

(1) Թէ՛ հոս եւ թէ՛ Կասակերգութեանս մէջ, մեր միտքը ոչ եթէ ստանձնակաւաց վրայ է, այլ ընդհանուրիւ:

Ազգերնիս կարծես բնուածեան մէջի այն մարմնոց կնամանի՝ որոց մասնկական ձգողութիւնը այնպէս տկար է՝ որ միշտ իրարմէ քայքայիլ կնային եւ օտարասեռ մարմնոց հետ յարիլ:

Շատ անգամ մտածել կուգայ ազգասիրին, թէ ի՞նչ է արդեօք այս մեր օտարաց յարելու սաստիկ ձգման ու մանաւանդ թէ մղմա՛ն պատճառը:

Ազգին համաշխարհական ցրո՞ւմը. — Բայց ահա եւ Հրեայք նոյն թշուառ բաղդին մասնակից են մեզ, մանաւանդ թէ շա՛տ աւելի մեզմէ կանուխ արբած են այն դառն բաժակը, սակայն Հրեայն՝ ամէն տեղ Հրեայ է:

Արտաքին բռնութի՞ւնք. — Բայց ո՞ր սուրը Տաճկաստանի Հայուն վրայ կշողայ՝ եթէ *Օսմանցիի* պէս ճոխանայ, կամ ո՞ր շնորհքը կընդունի նոյն Տաճկաստանի Հայը *Ալափրակի* յային ետեւէն այսպէս սրտի մտօք զառածելէն:

Ազգին տկարութի՞ւնը. — Բայց ո՞չ ապաքէն ազգերնուս բուն տկարութեանը պատճառ՝ այս ախտն է որ հետզհետէ զմեզ տկարացնելու եւ ոչնչացընելու հետ է:

Եւ ահա այսպիսի ազգաւեր ախտ մը՝ օր քան զօր կգորանայ առհասարակ մեր վրայ. ըսել է՝ թէ մեք ալ օր քան զօր կտկարանամք կընկճիմք իւր դիմացը: Ուստի եւ հա՛րկ է որ ազգասէրք անոր վրայ դարձընեն մասնաւոր կերպով մը իրենց ուշադրութիւնը: Հարկ է որ սրբազան Պերճախօսք՝ զգուշացնեն իրենց հօտը, ազգակուլ օտար դաւանանքներու յարելէն, Փիլիսոփայք ճանչցընեն անխոհեմ եւ անընտրող օտարասիրութեան գէշութիւնը, Բանաստեղծք ահագին նզովքներ կարդան, ձարտասանք եռանդեամբ պաշտպանեն զՀայութիւն, ու պախարակեն զգերեմիտն

օտարսիրուծիւն , Յրագիրք դուրս հանեն նշաւակեն դի-
պուածները , (ի՞նչ առատ հունձք ունին դիմացնին) , Կա-
տակերգուք ծիծաղելի ու նողկալի ցուցանեն , եւ ամէն
ճշմարիտ Հայասէրք՝ պանծացուցանեն գործով եւ բանիւ՝
զճշմարիտն Հայասիրուծիւն :

Մեք՝ որ անցեալ տարւոյն երկրորդ կէսը մեր բնիկ հայ-
րենակցաց՝ այսինքն Պօլսոյ մէջ անցընելու բաղդն ունե-
ցանք , աւելի՛ իմօտոյ տեսնելով ու նկատելով այս օտար-
սիրուծեան մեր մէջ ըրած աղետալից ջարդը , մեզի պարտք
համարեցաք նոյն իսկ սրբազան բեմբէն զինուիլ այս ազ-
գակործան ախտին դէմ , նկարագրել նորա հասուցած մե-
ծամեծ վնասները , ու մեր ազգակից եղբայրները համոզել
որ յետս կան անկէց , երդուընցնելով զնոսա յԱնուն այնո-
րիկ՝ որ զՀայը իբրեւ Հայ քրիստոնեայ պիտի դատէ , եւ
իբրեւ Հայ քրիստոնեայ պիտի պսակէ յաւիտենականու-
ծեան ամպերուն վրայէն :

Բայց որովհետեւ ժողովրդեան վրայ լուրջ խօսակցու-
ծենէն ոչինչ ընդհատ , մանաւանդ թէ աւելի՛ եւս ազդե-
ցուծիւն ունի զբօսեցուցիչ՝ նաեւ երբեմն ծիծաղաշարժ
ոճը , անոր համար յառաջարկուծենէ պատուական ազգայ-
նոց ոմանց , ահա *կասակերգութեամբ* մըն ալ ուզեցինք պա-
տերազմիլ , ծաղրելին իբրեւ զէնք գործածելով :

Մեր կատակերգուծեան դէպքը որովհետեւ Պօլսոյ մէջ
կանցնի՛ ուստի եւ բնականապէս անուանեցինք Ա.Լ.Ա.Յ.Բ.Ա.Ն.Կ.Ա.:

Ալաֆրանկան՝ Տաճկահայոց համար այն ինչ է՝ ինչ որ
Ռուսահայոց համար *Փառնսոսիւն* . այսինքն Եւրոպացոց հե-
տեւողուծիւն կոյրզկուրայն , եւ առանց բարին ու չարն
ընտրելու : Եւ որովհետեւ իՊօլիս գաղթեալ Եւրոպացոց
մեծ մասը փախստական կամ բաղդախնդիր մարդիկ են ,

որ ո՛չ բարոյական ունին, եւ ոչ Յշմարիտ մարդավարութիւն, յայտ է թէ այսպիսի անբարոյական ու տմարդի մարդկանց հետեւելովնիս՝ ուրիշ բան չեմք շահիր, բայց եթէ նոցա ախտերը, որով եւ հետզհետէ կկորսնցընեմք այն առաքինութեանց մնացորդքն ալ, որ հազի՛ւ թէ ահա՛գին ալէկոծութիւններէ մեզի հասեր են, եւ որ Աւաֆրանկային ու Փառո՛ւսքիին ահագին անդնդոց մէջ պիտի ընկղմին ու կորսուին :

Մեզի առաջարկուած նիւթը խիստ ընդարձակ նիւթ մըն էր, որով եւ անկարելի էր մէկ կատակերգութեամբ մը բոլորովին դուրս ցատքեցնել զայն : Մեք լաւագոյն համարեցաք այլ եւ այլ հայեցուածով նկատել զայն, եւ տարբեր տարբեր կատակերգութիւններով մեր միտքը բացայայտել :

Կատակերգութիւնը զօրաւոր միջոց մըն է ժողովուրդը կրթելու : Կիրաւիրեմք մեր ազգին հանճարները՝ որ ձեռք զարնեն նաեւ այս միջոցին, որուն դէմ ախտ մը չկայ որ կարենայ դիմանալ . վասն զի այնպիսի սուր զէնք մըն է սա՛ որ արմատաքի կքանցէ զամենայն վնասակար սովորութիւն, բաւական է որ ճարտար լինի զէնքը գործածող ձեռքը, եւ ուղիղ լինի իրեն միտքը, — այսինքն բարին եւ օգուտ Հայրենեաց :

Առաջինին վրայ գիտեմք որ տկար եմք, բայց երկրորդին, այսինքն մեր հայրենասէր դիտաւորութեանը՝ աւելորդ կհամարիմք ապացոյց տալ, վասն զի մեր մտաց ուղղութեանը վկայ ունիմք նոյն իսկ մեր սիրելի Ազգը, որում նուիրեր եմք անձերնիս, թող թէ այսպիսի դո՛յզն երկասիրութիւն մը :

Ի ԹԷՌԴՈՍԻԱ.

6 Յունուարի 1862—ՌՅԺԱ.

ԻՌԻՆ Վ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ.

Կ Ա Տ Ա Կ Ե Ր Գ Ո Ւ Թ Ի Ն

Ի Հ Ի Ն Գ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Ա Շ Ս

Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

ԴԱԻԻԹ ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ.

ՀԱՃԻ ՄԱԹՈՍ ՍԱՂԸՐԵԱՆ, Կայր նորա.

ՓԱՍՔԱԼ, որդի Դաւթի.

ՊՕՂՈՍ, քեռի Փասքալայ.

ՄԱՐԳԱՐ, եղբայր Դաւթի.

ՍԵԴՐԱՔ, որդի Մարգարայ.

ԱԲԳԱՐ ՊԷՅ, բժիշկ, դասատու Հասքէօյի դպրոցին.

ՅԱԿՈՒԲԻԿ ԷՅԷՆՏԻ, բարեկամ Դաւթի.

ՊԱՊՈՒՃԱՆ, վաճառական Բէֆէցի.

ՄԻՐՄԻԹՈՆ, դերձակ

ՊՈՒԱՎԷՆ, սափրիչ

ՇԱՐԼ, ուսուցիչ նկարչութեան

ԺԷՐՕՄ, ուսուցիչ պարի

ՏԷԼՍԱՏ, ուսուցիչ ջութակի

ՑՈՒՔՔԱԹՕ, իտալացի ուսուցիչ երաժշտութեան.

ՃԷՔՍԸՆ, ուսուցիչ անգղիարէնի.

ԿԻՐԱԿՈՍ, ծառայ Դաւթի.

ՄՐՏՈՅ, խոհարար Դաւթի.

ՕՍՄԱՆ

ԱՀՄԷՏ

} գաղղիացիք .
} գալազք Դեսպանատան Ռուսաց:

ԱԼԱՅՐԱՆԿԱ

Կ Ա Տ Ա Կ Ե Ր Գ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ.

Տեսարանը կներկայացրնէ փառաւոր ընդունելութեան սենեակ մը, պատերը մեծ հայլիներ եւ պատկերներ կախած. մարմարիոնէ վառարան (շրմինէ), Յաւշապատ (գատիֆէլի) բազմոցներ (քանափէներ) ու աթոռներ, գետիկն ալ փառաւոր Գաղղիոյ օթոց (խալի) ձգուած:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԿԻՐԱԿՈՍ, ՄՐՏՈՅ.

ՄՐՏՈՅ. Իրաւ կասես, աղային բանը բուրդ է հմ:
ԿԻՐԱԿՈՍ. Եա սո՛ւտ կըսեմ, ծօ, դուն ալ չես մի տեսնար.

աս ինչ ծախք, աս ինչ մասրաֆ է ամէն օր:

ՄՐՏՈՅ. Ղորդ կասես ծօ, ղորդ, փողը ջուրի պէս կերթայ կը սա տանը մէջ:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Հէմ տէ գացածին տեղը չըզար որ պարպածը լեցուի. սառնիճին ջուրը՝ անձրեւն է լեցընողը:

ՄՐՏՈՅ. Չասես, ասոր ծարր գէշի պիտի երթայ :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Հէլպէթ : Բէսէին տիպը հասանք, կարծեմ
թօղէն պաշխա մէջը բան չմնաց : Իշթէ տասը հա-
զար ղուռուշ ասոր կբերեմ աղային, խեղճ ողոր-
մած-հոգի խաթունին ետքի էլմասներուն փարան
էր : Ամա տասը հազար ղուռուշն ալ բան է մի :

ՄՐՏՈՅ. Ունհ, էն տասը հազարը իմ ճէպս ըննիք
(գրուխը շարժերով) . . . Պարէմ, ա'խպէր, երթամ
ես պաշխա մէկ տեղ մի վնտուեմ որ մտնում, գըլ-
խուս ճար անեմ : Աշճի ենք, վարպետ ենք էմա,
օլմայա քի պաշխասիին փորը կշտացընենք տէյի'
մեր փորը անօթի մնայ, ծօ :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Պէ տէ ընտըք, կինէ դուն ձեռքդ ղէնահաթ
ունիս. ես ինչ ընեմ որ հոս պարապ կեցած' հէմ
կուտէի, հէմ կխմէի, հէմ տէ աղէկ մը եաղլանմիշ
կըլլայի. ասկէ անկէ մեղի բան մը կփրցընէինք :

ՄՐՏՈՅ. Տէ դուն ալ . . . ղէնահաթ ինչ պէտք է .
Ստամպօլցի չես մի, ծօ դուք քարէն ալ հաց կշի-
նէք . . . դուք մարդ էք պէ, մարդ. մենք ասես նէ'
իշու պոչ. նէ կերկընանք, նէ կարճընանք կը, ինչ
որ էաք' ան կմնանք : Իշթէ ա'խպէր, աս երեքում
տարին է քի, Արզրումէն եկանք հոս ընկանք. աշ-
ճիութեան պաշլայեցանք, աթէշ էօկիւնտէ խան
թէրլէտիք, էմա ճէպէրնիս կէնէ պարապ, կէնէ
պարապ : Իշթէ շորերնիս էլ, պաքսանա նասըլ էսքի
պիւքիւ. դուն' նայիս նէ, դուն էլ եարըմ փա-
պուճ հոս մտար, հէմ տէ ինէ ետեւ էմա, նայէ

Բնչպէս սաղած զարդարած, կարծես թէ տունին ազան դուն էս :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Հէ ծօ, հէ, աղէկ վաստրկեցանք ամա՛ աղէկ ալ մսխեցինք պէ . . . ճէպերնիս նոր ամա, նէ ֆայտա քի՛ մէջը պօշ : Աս Պէյօղլուին մէջ, անպար, ստանկ մը կդիմանայ. աղի պէս կհալի կերթայ :

ՄՐՏՈՅ. Հէր նէ իսէ, աղէկ որ միտքս ձգեցիր, անպէրս, ասօրուանէ թէզը չկայ, ինծի տեղ մը վնտուեմ . . . Ամա պօշ. ես բնչ կարնամ անել, մարդ չեմ ճանչնար քի . . . Աման կիրակոս աղաս, զուրպան ընիմ (ուսը շոյեղով), ինծի հաց մը գըտնես, անճարիս ճար անես :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Հն ծօ, հա, մի վախեր, բան մը պէճէրմիշ կընենք. ամա բնչ տէյի ատանկ կվախես, տահա վախթը կայ, կնայինք, կնայինք :

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՊՕՂՈՍ, ԿԻՐԱԿՈՍ, ՄՐՏՈՅ.

ՊՕՂՈՍ. Ի՞նչ հոս պարապ կեցեր առտուանց տըռտըռ կխօսիք :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Օտան կշտկէի, աղա :

ՄՐՏՈՅ. Ես ալ ասօր բնչ եէմէք էփելու է տէյին՝ եկել կմտածէանք :

ՊՕՂՈՍ. Կիրակոս, սա երեկուան ըսած ստակս բերիք նազարէթ աղայէն :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Հրամեր ես, աղա, իշթէ տասը հազար զուրուշ գայիմէ:

ՊՕՂՈՍ. (Կհաւերկ) Թամամ: — Ծօ, Մրտոյ, հոս եկուր տեսնանք, ա՛ռ սա այլըխդ նայինք. (կուսայ):

ՄՐՏՈՅ. Պէրէքեաթ վէրսին, աղաս (կեղծաւորութիւններով), Աստուած աղայիս օրերն երկնցընէ քի, իրեն սայէէն . . .

ՊՕՂՈՍ. Աղէկ, աղէկ. սա դուն այլըխդ առիր եա, եաւլլահ հէմէն եամախիդ հետ պարապար սա տնէն երթալդ նայէ, ա՛լ քեզի հոս կարօտութիւն չունինք:

ՄՐՏՈՅ. նա՛սըլ աղա . . . երթամ մի . . . ուր պիտի որ երթամ, աղաս . . . (շիրքած):

ՊՕՂՈՍ. Ճէհէննէմին պուճախը. (նեղացած):

ՄՐՏՈՅ. Աման աղաս . . . — (առ Կիրակոս) պարոն Կիրակոս, ինչ կեցել ես, եաւլլար չըլնիս. (կաւաց մը):

ԿԻՐԱԿՈՍ. Ա՛ղա, մեղք է զավալլըին . . .

ՊՕՂՈՍ. Դուն սո՛ւս կեցիր, նայէ որ քու բանիդ խառնուիս: — Տէ հայտէ, ինչ սըրըխի պէս կեցեր ես, չերթան բաներդ չժողվես:

ՄՐՏՈՅ. Ամա ա՛ղա, աղէկ միտքս եկաւ, ասեմ. ես էրթամ նա՛ դուք ինչ կուտէք ասօր . . . մեղք է ձեզի, ա՛ն ալ մտածէ հա՛:

ՊՕՂՈՍ. Դուն նայէ քի ինչ ապուր պիտի ուտես աս իրիկուն:

ՄՐՏՈՅ. Վա՛խ, Մրտոյ, վա՛խ, աս ինչ ծուն եկաւ գըլխուդ: (երթալու կըլլայ, բայց դառնալով առ Կիրակոս), Կիրակոս աղա, տարօսը քեզի. (կեղայ):

ՊՕՂՈՍ. Կիբրակոս, կերակուր եփել գիտես անանկ չէ :
ԿԻՐԱԿՈՍ. Հրամեր էք աղա, քանի մը թիւրլիւ բան,
փիլաւ միլաւ պէճէրմիշ կընենք :

ՊՕՂՈՍ. Ազէկ. անանկ է նէ ասօր փորձ մը կընենք,
մարիֆէթգ կտեսնանք : Հիմա առ դուն սա 500 զու-
րուշը, տար քէմանի վարպետին, սա 500-ն ալ թա-
լիան երգի վարպետին, սա 500-ը պալոյի վարպե-
տին, սա 600-ը ռէսիմի Ֆրանսըզ վարպետին, 500
ալ Ինկիլիզի վարպետին այլըխը տուր : Ասոնց բա-
րեւ կընես ու կըսես քի շնորհակալ ենք, մէյ մըն ալ
թող չգան, խայրի պէտք չունինք : Աս 2000 զուրուշն
ալ Ֆրանսըզ թէրզիին վճարէ քի ներսը կեցեր կը-
պէքլէյէ : — Տէ հայտէ :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Պաշ իւթիւնէ, աղա. (կերթայ) :

ՏԵՍԻՆ Գ.

ՊՕՂՈՍ.

ՊՕՂՈՍ (հատաչեղով). Իշթէ 2,600 զուրուշ սալթ Փասքա-
լին վարժապետներուն այլըխը. 2,000 զուրուշ ալ
անցած ամիս նոր շինել տուած լաթերուն գինը, 400
ալ աշճիին այլըխը . . . անդին ինչ մնաց . . . 5,000
զուրուշ : Եա աս ալ երթայ նէ . . . — Զովալլը Զի-
պա քուրս. անհ, ետքի էլմասդ ալ ծախեցինք . . .
սրտէս արիւն կանցնի . . . թէ որ հիմա դուն ողջ
ըլլայիր՝ ինչ պիտի ըսէիր . . . ինչ լեզի արցունք-
ներ պիտի թափէիր քու էրկանդ, քու զաւկընե-

րուդ վրայ . . . ամմա ինչ, ասլը էրկանդ անխելք շուայլութիւնը, տղոցդ աներես թէրպէյէսիդ ըլլալը չէր մի քեզ կէնճ կէնճ գերեզման տանողը . . . Ախ, տահա աչքիս առջեւն է քու ետքի սահաթդ. ինչպէս կտանջուէիր՝ քանի որ կմտմտայիր թէ տղոցդ վերջը ինչ պիտի ըլլայ . . . Իշտէ ես ալ քու սիրուդ համար նէ ծերութեանս նայեցայ, նէ քաշած նեղութիւններուս, ինչ է, խեղճ քրոջս ետքի կամքը՝ կտակը կատարեմ տէյի. սիրտս ալ չգիմանար որ ստակները ասանկ վճանան երթան . . . Տահա ետքի հառաչանքդ անկաճս է. նա՛սըլ խղզուկ ձանովդ կաղաչէիր ինձի որ տղաքդ երեսի վրայ չձգեմ, տէրութիւն ընեմ . . . ամա ինչ ֆայտա, ես մէկ կողմանէ կնայիմ որ սըւոնք մարդ ըլլան, պօշ մասրաֆ չըլլայ տէյի. մէկալ կողմանէ հայրերնին ծախք մախք չնայիր, փարան ջուրի պէս կխարճէ, տղոցը ամէն քէֆերնին կընէ . . . խայրիմ Աստուած ետքերնիս բարի ընէ, զէրէ . . .

ՏԵՍԻԼ Դ.

ՓԱՍԳԱԼ, ՄԻՐՄԻԹՈՆ, ՊՕՂՈՍ.

ՓԱՍԳԱԼ. Աղա տայի, Միւսիւ Միրմիթոնին առնելիքը հրամանքդ վճարեցիր :

ՊՕՂՈՍ. Ի՞նչ է, Կիրակոսը չբերա՞ւ 2,000 ղուռուշ, անցած ամիս շինել տուած լաթերուդ համար :

ՓԱՍՔԱԼ. Հրամեր էք, ամա տաճա 1,500 ղուրուշ ալ տալիք ունինք. կաղաչեմ, ան ալ տուր:

ՊՕՂՈՍ. Նանսը Մուշու, փուտուլանըզ էքի պին ղուրուշ տէյիլ մի խի:

ՓԱՍՔԱԼ. Չէ, աղա տայի, աս 1,500 ղուրուշը նոր մէկ ապի ու փանթալոն շինել տուի, անոր համար է: Հէմ տէ նայէ, աղա տայի, ընտոր լաւ շինած է. տաճա պիւթիւն լմնցած չէ ամա՛, ինչպէս ալ կը վայէ ինծի:

ՊՕՂՈՍ. Աղէկ աղէկ ամա, այ օղուլ, քեզի հարկաւոր չէ:

ՓԱՍՔԱԼ. Ի՞նչպէս հարկաւոր չէ. աս իրիկուն Միւսիւ Տիւրանին տունը պալօ կայ, ես ալ շաբաթէ մը իվեր հրաւիրուած եմ երթալու:

ՊՕՂՈՍ. Ուրիշ նոր ապի մը չունիս մի դուն:

ՓԱՍՔԱԼ. Անիկայ հիմա մօտա չէ, պաթալ է. ետքի մօտան ասիկայ է. աս չհագնիմ նէ չեմ կրնար երթալ:

ՊՕՂՈՍ. Էյ մի երթար, քեզի դօւ ընող չկայ ես:

ՓԱՍՔԱԼ. Պալօյի չերթամ մի . . . — ձանրմ, աղա տայի, 1,500 ղուրուշին համար . . .

ՊՕՂՈՍ. Ա՛ֆ էտէրսին Մուշու Միրմիթոն, պէն պու պօրճու թանըյամամ:

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Ամա նանսիլ . . . պէն պու ապի վէ պու փանթալոն մաքսուս Միւսիւ Փասքալ իջին քէստի:

ՊՕՂՈՍ. Օ իզինսիզ քէստիրմիշ, պէն գարըշմամ . . . էյէր փարասը վար ըսա, վէրսին. եօղ ըսա՛ կէրի ալըրսըն ուրուպալարը, պիթէր:

ՓԱՍՔԱԼ. Ատ ինչ այլպ բան կըսես աղան տայի, հիմա գետինը կանցնիմ ամօթէս:

ՊՕՂՈՍ. Ա՛յ օղու՛ւ, ամօթը գիտես սրն է. ամօթը ան է քի տահա երկու խարը՛ յօյ ունիս չունիս, ասանկ մօտաներու ետեւէ ընկեր ես, ու դասերդ մամուալու անդ՝ խելքդ միտքդ սուարէներու պալօներու կուտաս: — էօյլէ իսէ աղնատընըդ, էօյլէ ատէյիլ մի Մուշու Միրմիթօն (ծակուքեանք):

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Ամա, աֆ էտէղսինիզ . . . (կմկնալով ու ծռելներով):

ՊՕՂՈՍ. Սիզ ատէ աֆ էտէրսինիզ . . . (ծռելներով իծադր):

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Սա՛վիզիսթի . . . նանիլ պիթէզ պու իշ:

ՓԱՍՔԱԼ. Հիչ, նէ օլաճագ, Միւսիւ Միրմիթօն, սէն հիսապըմըզա կէջիբիբսին, պիթէր կիտէր:

ՊՕՂՈՍ. Սօն լագըրտը. պիզիմ հիսապ քէսիլտի, եէնի հիսապ միսապ թանըմամ գայրը (երբայու կըլլայ):

ՓԱՍՔԱԼ. (ոսֆը գէսին գարնելով.) Շախան մէկդի, հէլ պէթ ես աս լաթերը հագնիմ պիտոր:

ՊՕՂՈՍ. Իշթէ չհագնիս պիտոր:

ՓԱՍՔԱԼ. Փէք աղէկ ամա, ճանըմ, հալիսը ինչ կըսէ. աս ինչ խայտառակութիւն:

ՊՕՂՈՍ. Խելքդ սուր էր, թող առաջ մամուայիր, ասիկայ քեզի խրատ ըլլայ քի սորվիս:

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Ա՛, քէլ ամպաղա քը սը վիէօ պօն օմ:

ՓԱՍՔԱԼ. Ա՛ս թօանֆ . . . ան չէ ամա, աղա տայի, ան բերանս կբանամ հա . . . աս քանի մէկ համբերենք պիտոր. մենք ալ քեզի պէս խռֆած ծերեր չենք ա.

ժամանակին է, քանի որ կէնճուլթիւն ունինք՝ վայելենք պիտի . . . Հէմ քու ստանկդ մի կուտենք կոր. մօրերնուս ստակն է աս, քեզի ինչ . . . Ես երթամ աղապայիս տէ՛ կտեսնանք: — Օխ, իշխէ ինքն ալ կուգայ կոր:

ՏԵՍԻԼ Ե.

ԴԱԻԻԹ ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՊՕՂՈՍ, ՓԱՍՔԱԼ, ՄԻՐՄԻԹՈՆ.

ՓԱՍՔԱԼ (հօրը դիմացը երթալով). Վայ աղապա, աղէկ որ եկար, աս ինչ է իմ քաշածս. (չալ ձեւացրեցով):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. (շփոթած) Ի՞նչ է օղուլ, ինչ ունիս . . . —

Պօնժուռ Մուշու:

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Պօնժուլ, Միւսիւ Սահաղունի:

ՊՕՂՈՍ. Մտիկ մ'ըներ, աղա, հոգիդ սիրես. աս անգամ ալ սա տղուն ըսածը մ'ըներ քի՛ քիչ մը քիթը կտորի, չափը ճանչնայ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ատ ալ խօսք է մի . . . Էյ, Պօղոս աղա, գուն հար եղած ունիս մի, — չէ. մալիւմ ա էֆէնտիւմ, մալիւմ. Ես մէյ մըն ալ ո՛ւր գտնեմ առանկ խեղացի աղայ մը . . . Մի լար, մի լար անուշիկ գալակս (կշոյհ). ինչ է ուղածդ քի:

ՓԱՍՔԱԼ. Ի՞նչ պիտոր ըլլայ, աղապա, նոր ապի մը շինել տուի քի աս իրիկուն Միւսիւ Տիւրանին տունը պալօյին հագնիմ. աղա տայիս չուզեր ստակը վճարել. հին պաթալ ապիովդ գնա կըսէ:

ՊՕՂՈՍ. Հին ապրիմից մի . . . երկու ամիս է շինել
տուիր, բոլոր բոլոր հինգ անգամ հագած չես.
տահա կճըռ կճըռ կեցեր է տօլապը:

ՓԱՍՔԱԼ. Ան մօտա չէ հիմա, աղա պապա, սօղրա բոլոր
քալալիէճները վրաս կինտան . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Մօտա չէ հմ, անանկ է նէ՛ աղէկ, շատ
աղէկ. առ զաւակս, առ աս նոր մօտան, ու բարով
վայելէ: Մնշալլահ, ինչպէս ալ վայլեցուցեր ես,
աննման զաւակս: Ան չէ ամա, ֆէս մէս՝ ուրիշ բանի
իսթիզա չունիս. փօթիներդ լուսթրին են. տահա
ինչ գիտնամ, ամէն բան տեղն է մի, տղաս:

ՓԱՍՔԱԼ. Հրամեր էք, աղապա: — Ամա չէ, աղէկ միտքս
բերիր աղա պապա, ժիլէս քիչ մը . . . Փարիզի մօ-
տան հիմա . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Իշթէ թէրդին հոս է, թող ան ալ շինէ:

ՊՕՂՈՍ. Ճանըմ Դաւիթ աղա . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Մուշու Միրմիթոն, մնշալլահ, տօղրուսու
չօգ կիւղէլ քէսմիշին շու բուպալարը. պիր ժիլէ
տէ քէսէրսին տէ, սօղրա հէփսինին հիսապընը կէ-
թիրիրսին: Ամա պագ Մուշու, եէնի չըգմա՛ փա-
րիզ մօտասը օլտուն:

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Պաշ իւսթիւնէ, թղէ պիէն, թղէ պիէն.
վուալա քի է փաղլէ:

ՓԱՍՔԱԼ. Ա՛խ, աղա պապաս, ընտնր շնորհակալ ըլ-
լամ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հայտէ, հայտէ այ օղուլ, գնա հէմէն
հանէ սա լաթերը տուր թէրդին քի տանի մէկ

ասհաթ առաջ ընցընէ որ, աս իրիկուն պալոյին հասնի. դուն ալ աղէկ հազըրութիւն ըրէ քի ինծի ալ քեզի ալ օնօք ընես:

ՓԱՍՔԱԼ. Գլխուս վրայ աղապա . . . սա անանկ ընեմ քի, բոլոր քավալիէուները նախանձնէն ճաթին, ամենուն աչքը վրաս մնայ . . . — Ալօն մօն շէղ (Միրմիրոնիկ քեռ մսկերով) ժը վէ տէղապիլէէ. մէ ժը վու փղի տը դանաղը սէզ ապի ալան սուար:

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Վու փուլէ քօնթէ սիւղ մուա, մօն շէղ. (Մահառուհիկն դառնալով) Ատիէօ Մօսիէօ, միլզըմէղ սիման . . . վօթղը սէզվիթէօղ մօսիէօ (կոսրտալով):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ատիէօ Մուշու, ատիէօ Մուշու (ծուկնալով):

ՏԵՍԻՒ, Զ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՊՕՂՈՍ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Կտեսնաս աղբար, սա Ֆրանսըզները կայ եա, ինչ փօլիթիգալը մարդիկներ են պէ . . . նայէ սա ինծի անանկ փօլիթիգաներ կընէ քի, սանըրսըն ես ալ Ֆրանսըզ քիպար մը ըլլայի . . . չօգ շէյ պէ, չօգ շէյ:

ՊՕՂՈՍ. Չէ աղաս, չէ, մի խաբուիր. անոր կտորրտուիլները քեզի համար չէ, քու վարայիգ համար է. ինչո՞ւ աս փօլիթիգաները ինծի չըրաւ. էյէր ինքը թէրպիյէլիին մէկը ըլլար նէ՛ հիչ որ չէ նէ մէկ ատիէօ մըն ալ ինծի ըսելու չէր մի . . . ամա

չէ, ֆրէնկ ըսածդ էշէք արըսի է, ուր որ պալի
անուշ հոտ մը կառնէ նէ՛ սալթ անոր կիակչի:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Տէ, եավանշ... ֆրէնկին մի գպչիր հա... .

Բնչ առաուն ելեր անօթի փորանց ֆրէնկին միսը
կուտես պէ: Մեր Հայը ֆրէնկին թռնախին խըտար
ալ ըլլայ՝ խայիլ ենք էֆէնաիմ՝ կեցիր, կեցիր, դուք
ալ աչք ունիք, հէլպէթտէ դուք ալ օր մը զա-
լակներուս թէրպիյէին վրայ մատ պիտի խածնէք:

ՊՕՂՈՍ. Զարմանալի հայր... զարմանալի թէրպիյէ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Զարմանալի եա, նէ զանն էթտին:

ՊՕՂՈՍ. Պէ ճանըմ, աս ելլալու ճամբայ է մի, ծայրն

ալ կմոմտան մի, Բնչ պիտի ըլլան տղաքդ աս ջուրով:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ պիտի ըլլան մի... իրենց հօրը

լայըխ քիպար զալակներ, չես տեսներ՝ Բնչպէս օր

օրուան վրայ առաջ կերթան վրայ կզենեն կոր եր-

կուսն ալ:

ՊՕՂՈՍ. Զնայիս, երկուսն ալ հիմկուց Պէյօղլուի ա-

ռաջին զէվզէկները եղեր են: Փասքալը մէկ թիւր-

լիւ, աղջիկդ ալ մէկալ թիւրլիւ... տահա Բնչ

պիտոր ըլլան քի: Վախ եյէններս, վախ... Բնչ

յոյսեր ունէի վրանին, Բնչ եղան հիմա... ցըք-

ցըք-ցըք... Պարէմ սա տահա հիմա իմ ձեռքովս,

սալթ սա Փասքալին վարժապետներուն, 2,600 զու-

րուշ այլըխ վճարած չըլլայի... մեղք փարային քի

ծովը կնեսես կոր, հազար մեղք... Բնչ Փայտա

տղուն վարպետներ բունեւէն՝ աս ան սորվեցընեւէն,

երբոր մէկալ կողմանէ աղուն սորվածը քու ձեռքովդ

մուցընել կնայիս : Ընտո՞ր կրնայ տղադ դասերուն ուշ դնել՝ երբոր խելքը միտքը հագուելու, սգուելու, պալօներու, սուլարէներու ետեւէ է . . . Իշթէ վեց տարին անցաւ քի Փասքալին վարժապետները կուգան կերթան կոր, այլըխը կբանի կոր, ստակը հըւրեա ջուրի պէս կերթայ կոր. իրեն բերնէն՝ մօտայէ, փալթոյէ, ժիւէյէ, վէրնի փօթինէ, ապիյէ մատէ ուրիշ բան լսած ունիս մի : Նէ իրեն պարտքը մոմտալ կայ, նէ ինչ ընելիքը, նէ տէ ինչ ըլլալիքը. հապա պիւթիւն խելքը միտքը սուլարէյի մէջ, պալօյի մէջ երեւնալ, փայլիլ, մէկուն մէկալին աչքը մտնալ . . . Հէմ տէ աս բաները՝ սա՛լթ անցընէր մտքէն. հապա հօրը դիմացն ալ ճէսարէթ կընէ ան բաներուն վրայ պարծենալով խօսելու տէ, հայրն ալ բերնին ջուրերը վազցընելով կըկենայ մտիկ կընէ. սօղրամ կելլէ տղան կշոյէ ալ, ու քէֆին փչած պօշ մասրաֆներն ալ ընելէն ետքը՝ տահա պաշխա նոր նոր բաներ ալ տղուն միտքը կձգէ : Հապա ինչ ըսեմ աղջկանդ համար քի, ամիս մըն է Պէօյիւք տէրէի մէջ չըրածը չմնար տէյի՝ չորս թարաֆէն . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Էօֆ . . . ամմա էրկան ըրիր հա . . . Աս ծար ճոթ չունեցող քարոզներուդ ճէվապը ինչ է, դիտեա մի :

ՊՕՂՈՍ. Ի՞նչ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Իքի չիֆտ լախըուտը : Ես անդար միտքս դրած եմ քի տղոցս ալաֆրանկա թէրպիյէ տամ,

կուզեմ՝ որ տունս ֆրէնկի քիպարներուն տունէն վար չմնայ. չնայիս սա էշեաները, սա էնտամ՝ այնաները, սա ֆարֆուրիները, սա խալիները, սա քանափէները, սանտալեաները, ո՞ր մէկն ըսեմ, պիւթիւնն ալ ալաֆրանկա, պիւթիւնն ալ Ֆրանսըղի մալեն, Ֆրանսըղի: Թո՛ղ տղաքս ալ Ֆրանսըղի քիպարի տղոց պէս ըլլան: Ան Ֆրանսըղ խեւացի հայերը խեւք չեն ըներ տէ, դո՛ւն մի կընես ա՛ էֆէնտիմ:

ՊՕՂՈՍ. Ան չէ ամա, աղաս, Ֆրանսըղի քիպարի տղաքը տեսած ունիս մի հրամանքդ: Տահա երէկ խօսք կըլլար կոր տօքթօր Մելքոնեանին հետ տէ, կըսէր քիմեր խեւացի հայերը ալաֆրանկա մըն է առեր կերթան, ամա ալաֆրանկան ինչ է տէյի հարցընես նէ, իրենք ալ չիյտեն: Ամէն քէֆէրնին փչածը կընեն, ու կելլեն ալաֆրանկա է կըսեն. խեւքովնին՝ մայմունի պէս ֆրէնկի ատէթներուն կուզեն թախլիթը ընել, լաքին ամէն բանի մէջ պոչերնին դուրս կմնայ՝ խայտառակ կըլլան: Ֆրանսըղճա իքի չիֆտ լախըռտը կընեն, պօսժոռո մը վոռյ մոռոռ մը կտորվին չեն սորվիր, իշթէ եղան Ֆրանսըղ: Ա՛լ իրենց ամէն առսըղութիւն, ամէն շըլըխտիութիւն, ամէն էտէպսիզութիւն ընելու իզին կայ, ալաֆրանկան ասանկ կուզէ, ալաֆրանկան ասանկ է ըսելով . . . Ձէ աղաս չէ. էյէր ֆրէնկի քիպարներն ալ քեզի պէս թէրպիյէ ընէին իրենց տղաքը նէ, ֆրէնկներն ալ ասօրուան օրս մեր հայերուն պէս խեղճ ողորմելի կըլլային:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Է՛յ, հասկըցանք, հասկըցանք պէ, ասոր քու իշտահդ բացուեր է. վի՛րա կէնէ քու տիւտիւկդ կուզես կոր չալել. ամա էյէր նոր մէկ մախամ մը ունիս նէ՛, ա՛ն չալէ, չէ նէ գիտնաս քի ես նէ վախիթ ունիմ, նէ տէ իշտահ ունիմ քու ծերու տըռտըռներդ մտիկ ընելու: Հա նայինք, իխթիզալը բան մը ունիս նէ՛, ան ըսէ, ես երթամ պիտոր:

ՊՅՂՈՍ. Ունիմ, ունիմ, իխթիզալը բաներ, հէմ տէ շատ իխթիզալը բաներ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ է նայինք, հա շո՛ւտ ըսէ շուտ, խալըսինք: (ինֆնիրեն) Աման աս ծերուկն ալ:

ՊՅՂՈՍ. Ճանրմ Դաւիթ աղա, հոգիդ սիրես, ինչուան երբ աս անհոգութիւնդ ձեռքէ չթողուս պիտի . . . գիտես մի քի խարի ծայրը հասանք, քէսէին պիւս պիւթիւն տակն ենք: Օլուփ օլաճաղը ձեռքս 5,000 ղուրուշ կայ, ան ալ զավալը քրոջս ետքի էլմասին փարան է. աս ալ երթայ նէ ի՛նչ ընենք պիտի, ի՛նչ ուտենք պիտի: Եա պարտքերդ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ատամ, Աստուած ողորմած է . . . իշթէ հայրս Անատօլու մէկ ոտքը գերեզման գրած է, վաղը մէկալն օր մէկալ ոտքն ալ ներս կքաշէ կերթայ, բոլոր իրեն գիզած փարաները ինձի կուգան:

ՊՅՂՈՍ. Չէ, չէ, տահա հայրդ սանըրըմ ան տէրէճէին ծեր չէ քի անոր վրայ դեսս ումուտդ, հէմ տէ կմոռնաս քի Սամաթիա ուրիշ աղբար մըն ալ ունիս, աղա Մարգարը, հէլպէթթէ քի անոր ալ փայ պիտի ելլայ հօրդ մէրասէն: Ան ատեն քեզի ի՛նչ կը-

մնայ որ բաւական ըլլայ աս փէրվասըղ ապրուստիդ :
 Իշթէ կնկանդ ճէհէզ 2,000 քէսէն՝ աս տունը շինե-
 լու, էշեաներ բերելու, ուտել խմելու՝ եօխ եղաւ
 գնաց. զավալը յին էլմանները միայն մնացեր էին,
 անոնք ալ իշթէ մէկիկ մէկիկ փճացան գացին : Գու-
 ունեցած փարաներդ ալ ալաֆրանկային կերցուցիր
 գնաց. ա՛ն ալ սանքիմ հերիք չէր, ասկից անկից
 պօրճ առիր : Գուկին ումուրդ պիլէ չէ, զէրէ պար-
 տատէրներդ վիրայ կուգան իմ գլուխս կցաւցընեն :
 Իլլէ սա Մոսկոֆցի Պապուճանը, քի ամէն օր գլու-
 խըս կուտէ, իրեն հազար քարպովանցը կուզէ, չէ
 նէ զապիթի մարիֆէթով կառնեմ տէյի կպոռայ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ո՛ւֆ, տահա բան մնաց մի ըսելու,
 պէ . . . Աման, աս ինչ է իմ քաշածս. մէկ օր մըն
 ալ չըլլար կոր քի տուն մտնամ տէ՛ սիրտս քիչ մը
 բացուի . . . ամէն օր տըռ տըռ, տըռ տըռ, գլուխս
 կերար խայրի :

ՊՕՂՈՍ, է՛յ, աղէկ ճանրմ, կուզես ասկէ ետեւ սուս կե-
 նամ, բերանս չբանամ, փէք էյի. ամա քեզի ինչ
 ֆայտա. նայինք անով քէսէդ կլեցուի մի, պար-
 տատէրներուդ ալ բերանը կգոցուի մի :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Պէ մարդ, քեզի հազար անգամ ըսինք
 քի, աս ասանկ չերթար. իշթէ Փասքալը ուտմուն-
 քը լմընցուց կիպի կտեսնուի կոր, անիկայ կջանանք
 մէքթէպը գըպպիէն՝ հէքիմութեան գպրոցը գնել.
 կմնայ աղջիկս, Մարկըռիթը կարգելը. ան ալ գի-
 տես քի Ս.բգար պէյը երկու տարիէ իվեր վրան

աչք ունի, պիտի առնէ . ուստի ասոնք որ սրայի մըտնան՝ ան ատեն պիտի տեսնաս . . .

ՊՕՂՈՍ. Հը, հը, հը, բոլորն ալ պիտի, պիտոր, ամա ինչուան որ ան պիտիները պիթմիշ ըլլան, մեր բանը ո՞ւր երթայ պիտոր :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Դժոխքին տակը (բարկորքամբ) . . . ալ բան մնաց ըսելիք . . . Ի՞նչ է աս, քանի մէկ պիտի համբերեմ թիթիզութիւններուդ . խայրը եէթէր, մէյմըն ալ բերնէդ պիտի չլսեմ հա՛, չէ նէ ըլլալիքը գէշ է, հիմակուրնէ գիտնաս : Ամէն բանին ալ չա՛փը կայ, չափն որ անցնի՝ համը կկորսնցընէ, գիտես մի ասիկայ :

ՊՕՂՈՍ. Անա՛նկ է անանկ, ամէն բանին չափը կայ, սալթ շուայլութեանդ, անհոգութեանդ չափ պէտք չէ, հէ . . . Շա՛տ աղէկ, դուն իմ սրտէս ելած խօսքերը ծերու տըռտըռներ սեպէ, թիթիզութիւն ըսէ . օրը կուգայ, ան ալ խիստ քիչ ատենէն՝ որ դուն ալ փիւշման պիտի ըլլաս . . . ամա ո՞ւր : (կեղայ) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (եսեռես, կեցրնեղ ուզեղով) . Նայէ ինչ կըսեմ, պա՛պալըխ . . . — Մտիկ չըներ . գնաց . . . երթայ բարով . . . Օ՛Ֆ, (փալեղով) աս ինչ թիթիզ մարդ է պէ, ո՞ւր կը գլուխս ելաւ . . . կճաթէի պէ ըսած խօսքերուն . . . մազ մնաց որ պըյըխէն բռնած փէնճէրէէն վար պիտի նետէի . . . Ամա նէ չարէ, հարկաւոր մարդ է . . . ուրիշները կարծեն քի իմ ողորմած-հոգի կնկանս՝ իրեն քրօջը սիրուն համար է քի զինքը տունս կբռնեմ, որ տղոցս տատայու-

Թիւն ընէ . . . ան իսէ ես զինքը փարասըզ փուլ-
սուզ ինծի վէքիլիսարճ եմ բռներ, տունին հոգը
վրան եմ թողուցեր . . . Ատամ, ինչ վրաս ան ծան-
րութիւնն ալ առնեմ . . . չէ նէ շատոնց գլխէս տէֆ
ըրած էի ասանկ ձանձրալի ծեր մը . . . Ամա տուր .
(մսմսաղով) սանըրըմ մեր պապալըինն ալ քիչ մը օւ-
սուն հախ ունի . . . ստակ չմնաց կըսէ կոր . . . էյ
իրաւ է . . . պարտքերնիս օր օրի կշատնայ . . . Մոս-
կոֆցի Պապուճանը զապիթ կըբերեմ տէյի կպոռայ
մէյէր . . . գետի՛նն անցնի այն անիծած մամէլէճին
ալ . . . Ծերուկը՝ ինչ պիտի ընենք կարուտուայ . . .
Ի՛նչ մի պիտի ընենք, (անհոգութեամբ) ստամ, Աս-
տուած ողորմած է :

ՏԵՍԻԼ Է.

ՄԱՐԳԱՐ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ.

ՄԱՐԳԱՐ. Բարեւ, բարեւ աղբարս . . . Ա՛ղաս, չէս մի
լսեր . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (ետին դառնալով). Ի՛նչ, դուն հոս ես, ո՞ր քա-
մին քեզ հոս բերաւ, Սամաթիայէն Պէյօղլու նե-
տեց (սխալութեամբ) :

ՄԱՐԳԱՐ. Տարիէն աւելի է քի տեսած չեմ քեզ, աղաս,
կարօտցեր էի :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. է՛յ, աղէկ աղէկ, ըսելիք մը ունիս նէ՛ ըսէ
տեսնանք :

ՄԱՐԳԱՐ. Հարկաւոր խօսք մը ունիմ, շատ հարկաւոր . մեծ աղբարս ես, կուզէի խորհուրդ հարցընել:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Շատ երկան պիտի քշէ մի առ խորհուրդըդ . . . զէրէ ես բան ունիմ, խօսք տուեր եմ ուրիշ տեղ. (ժամացոյցը կնայի):

ՄԱՐԳԱՐ. Ես թճէլէ մը չունիմ, աղբարս. թէ որ դուն հարկաւոր գործ մը ունիս նէ՛ արգելք չըլլամ, ես հոս կրնամ սպասել:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Զարար չունի, զարար չունի. ըսէ տեսնանք, ամա շուտով. . . հա՛ նստէ նայինք (կնայի):

ՄԱՐԳԱՐ. Ինչպէս որ կուզես աղաս (կնայի): — Խօսքս՝ զաւկիս վրայ էր:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Առ ինչ հագուստ է հագածդ: Առ ինչ եաղլը ֆէս . . . ինչ մաշած սէթրի . . . վայ-վայ-վայ, սա եամալը խունտուռաներուն նայէ . . . ցըք-ցըք-ցըք . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Ի՞նչ ընեմ աղաս, զաւկի տէր մարդ եմ, պէտք է բերնէս կտրեմ, ասկից անկից քօսօմիա ընեմ քի տղոցս ապրուստը ճարեմ: Բանը ան չէ, աղջիկս . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Զամբէթան . . . հա՛ աղէկ միտքս եկաւ. մէկալ օր բանի մը համար չարշին իջեր էի, մէյմըն ալ ճամբան Զամբէթան չտեսնամ. եաշմախ կապած, ֆէրածէն հագած, սլինք սլինք . . . կարծես թէ գլխուս կայծակ իջաւ. հէմէն ձիս մէկալ դին դարձուցի որ չըլլայ թէ երեսս նայի, բարեւ մը տայ, պիւթիւն հալիւր հասկընայ քի ես անանկ շըլըխտի խըսըմ ունիմ եղեր տէյի . . . Պէ՛ աղբար, թիւյլիւ կալիպարտի շափղայ մը չառնես, մալա-

քօֆ մը չհազցընէս խեղճ աղջկանը, որ ուարէմ տեսնողին սիրտը չխառնուի, պէլքիմ ան ատեն բաղդն ալ բանի :

ՄԱՐԳԱՐ. Ձէ աղաս, չէ, աղջկան մը բաղդ շինողը՝ նէ ֆրէնկի շափղան է, նէ թիւյլիւ կարիպալտին, նէ տէ թուլումի նման մալաքօֆը. հապա ըռըղ նամուան ու թէրպիյէն է. իմինս քու Մարկըռիթիդ պէս աղոռ աղոռ կարիպալտիներ չդներ գլուխը՝ ու մալաքօֆներով չտըկուիր ամա, փնաք Աստուծոյ, բաղդը բաց կերեւնայ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ կըսես, շատ բան . . . ֆէրաճէլի եաշմախը աղջկանն ալ բաղդը կըբանի մէյէր . . . ցըք-ցըք-ցըք, աղէկ կուսթօ պէ . . . խեւքը սիրեմ ան մարդուն, սլ է նայինք, անուենն թնչ է :

ՄԱՐԳԱՐ. Եաղճը օղլու Գասպար կըսեն, ազնիւ ու խելացի մարդ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ո՛ւյ, սւյ, սւյ, սւյ, ատ թնչ փաստած անուն, ատ թնչ հոտած լաղապ . . . հըմ, հիմա կըհասկընամ կոր քի ինչո՞ւ համար եաշմախի ֆէրաճէի ետեւէ է ընկեր ան մարդը. անունէն պէլլի է քի ինքն ալ էսկի զամանտան գալմա մէկը պիտի ըլլայ :

ՄԱՐԳԱՐ. Ձէ աղաս, չէ, եանըշ ես. Եաղճը օղլու Գասպար աղան կարծածիդ պէս հին մարդ չէ, Փարիզ հինգ տարի սորված երիտասարդ մըն է :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հէ, Փարիզ մի . . . բերանդ սրբէ Մարգար, Փարիզին դռնէն ատանկ պաթալ խապա անուն չըմտնար, խապանր ես :

ՄԱՐԳԱՐ. Բանը ան չէ, աղա, հիմա ես իրիճա մը ունիմ հրամանքիդ. հոս գալուս սէպէսն ալ ան է քի . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Քի աղջկանդ ճէհէզը շինեմ, հա . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Աֆ կընես, էֆէնտիմ, ան չէ. իրաւ մենք հրամանքիդ պէս մեծ մեծ տեղուանք մտնալ ելլալ չունինք. մենք հրամանքիդ պէս՝ Պէյօղլու՝ տօղրուեօլի վրայ չենք նստիր, ասանկ ալաֆրանկա էշեաներ սալթանաթներ չունինք . . . Ի՞նչ ընենք, մենք ալ մեր ջուրով խեղճ խույումճի մըն ենք ամա, փառք Աստուծոյ, մեր ճակտին քրտինքովը կըրնանք կոր կէջինմիշ ըլլալ, ու մեր զաւկին ճէհէզ մը պատրաստել, մեր տղուն ալ օլտուդճա քանի մը լեզու սորվեցընել տալ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ, տղուդ քանի մը լեզու ես սորվեցուցեր . . . ա'ֆէրիմ Մարգար, մէյ մը ինճի խրկէ աեսնամ ինչ եղեր է, ինչ սորվեր է, բանի մը պէնդէմիշ եղեր է մի. չեմ կարծեր ա', ամա նայինք:

ՄԱՐԳԱՐ. Շատ աղէկ, ասօր հոս կխրկեմ որ ձեռքդ պագնէ: — Ամա իմ ասըլ խնդիրքս ան է որ աղաս, իմ փեսացուս Գասպարը՝ Փարիզ լաւ երկրագործութիւն սորված իքէն, հոս մեծ հող մը չիֆթլիք մը կուզէ քի առնէ փորէ շէնցընէ, ու կըսէ քի՛ մարիֆէթովը խազնաներ կվաստըկի մէյէր:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Տահա էյի եա, ա'մպէր, թող վաստըկի վաստըկի տէ, Զամբէթա ապլային ֆէրաճէ կարել տայ:

ՄԱՐԳԱՐ. Փէք աղէկ ամա, ինքը շատ հաւնած է Այի-

Սթէֆանոյի ու Մախըռ գեղի մէջտեղը եղած մեծ չիֆթլիկի մը . ան չիֆթլիկին տէրը Մուհասէպէճի Ալի փաշան հրամանքդ շատ աղէկ կճանչնաս :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Էօֆ , ամմա էրկան ըրիր հա . . . կա՛րճ կապէ , կարճ . . . ի՛նչ ըսել կուզես :

ՄԱՐԳԱՐ. Ան ըսել կուզեմ որ փաշային աղաչես քի , չիֆթլիկը Գասպար աղային քիրայի տայ հինգ տարուան :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Օ՛խ , օ՛խ , օ՛խ , ես փաշային երթամ աղաչեմ մի . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Մէկ խօսքդ բաւական է , վախթով փաշային ստըկով տայանմիշ եղած ես :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Իշթէ անոր համար ատ ուզածդ չեմ կրնար ընել :

ՄԱՐԳԱՐ. Մուհասէպէճին պէտք է քեզի տայմա շնորհակալ ըլլայ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ծօ հիչ ըրածս աղէկութիւնս կրնամ մի երեսը զարնել :

ՄԱՐԳԱՐ. Հոս երես զարնելու ի՛նչ բան կայ , անգամ , բոլոր չիֆթլիկը երեսի վրայ է ձգեր , քիրայի պիտի ուզես որ շէնցընենք :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Պէ մարդ , դո՛ւն ըսածդ չես հասկընար : Ամա Սամաթիացիէ մը ասկէ աւելի խելք մի կվնտրուես . . . Աղբար , ասանկ մեծ մարդիկներէն բան ուզել չըլար , չըլար , չըլա՛ր , վէսսէլամ :

ՄԱՐԳԱՐ. Եէյէնիդ բաղդը բանալու համար . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Թամամ , բան չունիմ տէ , պիտի ելլամ

փաշային հասկընենմ ալ քի Սամաթիացի խույում-
 ճի աղբար մը ունիմ, անոր եաշմախլը ֆէրաճէլի
 աղջիկը իմ եէյէնս է, հէ . . . տահմ նէլէր . . . ես
 իսէ՛ ան կնայիմ որ հիչ մէկը խապար չունենայ քի
 ես ասանկ պաթալ էանաֆէն խըսըմներ ունիմ տէյի . . .
 ան թօաֆ . . . պէ աս ինչ պէլալը օր եղաւ ինձի
 աս օրս . . . երթամ, երթամ քիչ մը սօլուխ առ-
 նեմ, հիմա կխղզուիմ. (դուրս կվագե):

ՏԵՍԻԼ Ը.

Մ Ա Ր Գ Ա Ր.

ՄԱՐԳԱՐ. Ի՛նչ անգուլթ սիրտ . . . ինչ ընեմ ես ասանկ
 աղբար մը քի իրեն աղբարը ինքեար կընէ . . . ամա
 սէպէպը ան անիծած մեծուլթիւնն է, խեղքը միտ-
 քը անոր ետեւէն է . . . Ասա՛նկ է ուրեմն հարուստ
 մարդը հմ. նէ խըսըմ կնայի՛ նէ աղբար, հէ . . .
 շատ բան. անխ, թէ որ խեղճ հայրս վիւայէթէն լը-
 սէր քի իր մեծ զաւակը կամչնայ կոր իր խըսըմնե-
 րուն պայաղը մարդիկ ըլլալուն, ու իր հօրը պա-
 տուաւոր Սաղըր օղլու անունը փոխեր Սահաուունի
 է շիներ, որ ինքզինքը մեծ մարդու տեղ դնել տայ,
 խեղճ ծերուկը ինչ պիտի ըլլար:

ՏԵՍԻՆ, Թ.

ՊՕՂՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ.

ՊՕՂՈՍ. Օ՛, բարով եկեր ես, հազա՛ր բարով, Մարգար
աղաս :

ՄԱՐԳԱՐ. Բարի տեսանք Պօղոս աղա . . . Աս ի՞նչ է, ա-
ջուըններդ լեցուեր են, սիրտդ ելած կերեւնայ :

ՊՕՂՈՍ. Ձէ, բան չկայ :

ՄԱՐԳԱՐ. Հէլէ հէլէ . . . Հիւանդութիւն քաշեցիր, ի՞նչ
եղաւ աճապա : Ա՞ֆ կընես, շատոնց է որ հոս ոտք չեմ
կոխած, անոր համար բանէ մը խապար չեմ : Ձէ-
րէ մեր սիրելի աղբարը մեզի պէս պայազը խըսըմ-
ներէն կամչնայ, անոր համար ճէսարէթ չեմ ը-
ներ սըխ սըխ հոս երեւնալու . . .

ՊՕՂՈՍ. Ա՛խ, ան աղբարդ, ան աղբարդ . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Քիչ մը առաջ հոս ըլլայիր տէ, տեսնայիր
ի՞նչ պաղ կերպով խապոււլ ըրաւ իս, ի՞նչ ծանր խօս-
քերով ծակեց սիրտս . . .

ՊՕՂՈՍ. Քեզի՛ ալ, հէ, զա՛վալլը Մարգար աղա. քեզի
ալ մի փայ հանեց հէ :

ՄԱՐԳԱՐ. Ի՛նչ, քեզի՞ ալ մի . . . չօդ շէյ :

ՊՕՂՈՍ. Եա աս տրտմութիւնս, աս արցունքներս ի՞նչ
բանի համար են, էֆէնտիմ :

ՄԱՐԳԱՐ. Ճանըմ, սէպէպը ի՞նչ էր, ի՞նչ բանի խըսը
ելաւ քի :

ՊՕՂՈՍ. Ի՞նչ բանի պիտի ըլլայ, աս առտու իրեն քա-

նի մը խօսքով խմացուցի որ աս բռնած ճամբան
չըխմազ է, փարա չմնաց . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Փարա չմնաց մի . . . Խնչ կըսես . . .

ՊՕՂՈՍ. Չմնաց, չմնաց, պարտքէն զատ բան մը չմը-
նաց :

ՄԱՐԳԱՐ. Եա ճանըմ, ան երկու հազար քէսէ քրօջդ
բերած ճէհէզը :

ՊՕՂՈՍ. Հոտը պիլէ չմնաց :

ՄԱՐԳԱՐ. Վանխ վախ : Աս Խնչ խեղճուլթիւն . . . Սա-
մաթիա նստած՝ հիչ ֆարդին չէի երթար քի հոս
ինչէր կանցնին կոր . . . Հէմ աս հալին մէջն է տէ,
տահա պէօպիւրլէնմիշ ալ կըլլայ, մեր էմնաֆու-
թիւնը երեսնուս կզարնէ . . . չօգ շէյ :

ՊՕՂՈՍ. Պարէմ պաշլայէր սօնը մոմտալ, պարէմ խօս-
քերուս անկաճ կախէր . . . հիչ, չօճուխ դարձեր
է, ինչ ալ ըսեմ՝ պօշ : Իլլա ես փարա չկայ կըսեմ,
ան կելլայ տահա Փասքալին զէվզէկուլթիւններուն
ուլմիշ կըլլայ. տահա մէկ սահաթ չկայ որ հազար
հինգհարիւր ղուրուշի ապի ու փանթալոն կտրել
տուաւ որ երթայ այս իրիկուն զէվզէկ զէվզէկ պա-
լօ մտնէ, պօյէն վեր բաներ տեսնայ : Անդիէն Մար-
կըռիթը Պէօյիւք տէրէ Ֆրանսըզի մը քով ամիսէ
մը իվեր միւսաֆիրուլթեան դացած՝ կըսեմ քի պիւ-
թիւն հալխին բերանն է ընկեր . . . Ախ, սիրաս
կտոր կտոր կըլլայ, Խնչ ընեմ, եէյէններս են . . .
խեղճ քրօջս զաւկըներն են . . . (չարով) :

ՄԱՐԳԱՐ. Տէ, Պօղոս ազա, սիրտդ ամուր բռնէ, ումու-

տըդ կտրելու բան չկայ. տահա պէլքի ճար մը կրնանք ընել: Ա.խ, սա իմ հարուստ չըլլալուս իշտէ հիմա կցաւիմ. . . թէ որ ձեռքս պէտք եղածին չափ փարա ըլլար, իրաւ որ հիչ չէի խնայեր, թէք սա մեծ աղբարս աս խեղճութենէն ազատեմ որ անուներ չկոտրուի: Մէյ մը սա Զամբէթան կարենայի տեղաւորել, ամէն բան սըրան կմտնար:

ՊՅՂՈՍ. Աման, աման Մարգար աղա, հոգիդ սիրես՝ լաւ մտմտա. չըլլայ քի խեղճ աղջիկը թէվէքէլի մէկուն տաս, մեղք է, մեղք: Վախթիս մարդիկը թիւրլիւ մը եղեր են: Իմ պախթարը քրոջս օրինակը խըրատ ըլլայ, խրատ:

ՄՍՐԳԱՐ. Ձէ, Պօղոս աղա, չէ, մի վախնար. իմ փեսացուս իրաւ մէկ կէնճ տէլիխանը մըն է ամմա, խելքը տեղը, բարեպաշտ, աշխատասէր մարդ է: Հատթա պարապ չմնալու համար՝ կուզէ որ Մախըր գեղի մեծ չիֆթլիկ մը առնէ քիրայի, քի Մուհասէպէճիինն է, ու երեսի վրայ մնացած: Ասօր հոս դալուս մէկ սէպէպն ալ ան էր որ մեր աղային աղաչենք քի ինքը բարեխօսութիւն ընէ Մուհասէպէճիին, զէրէ իր ճանչուր մարդն է. ամա ինչ ալ որ ըրինք, պօ՛շ, միւնքիւն չեղաւ իրեն քար սիրտը շարժելու. իրեն պղտրկութիւն կսեպէ կոր մեզի պէս էսնաֆ խըսըմներուն համար երթալ բերան ծռելը:

ՊՅՂՈՍ. Կեցիր, ասօր Յակոբիկ էֆէնտին հոս պիտի գայ, ես մէյ մը առ բանին վրայ խօրաթեմ ան ալ

աղէկ կճանչնայ Մուհասէպէճին, կրնայ ճար մը ընել. իրաւ քիչ մը շատախօս, քօմբլիմէնթօզօ մարդ մըն է ամա, նայինք պէլքիմ մեզի եարամիշ ըլլայ:

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ՓԱՍՔԱԼ, ՊՕՂՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ.

ՓԱՍՔԱԼ. Ազա տայի, բան մը լսեցի, հաւտայս չեմալ.

կուզէի հրամանքէդ հասկընալ (բաբկուրեանք):

ՊՕՂՈՍ. Ի՞նչ է լսածդ քի:

ՓԱՍՔԱԼ. Հրամանքդ ըսեր ես Կիրակոսին որ վարպետներս ճամբու զնէ:

ՊՕՂՈՍ. Ե՛ս ըսի:

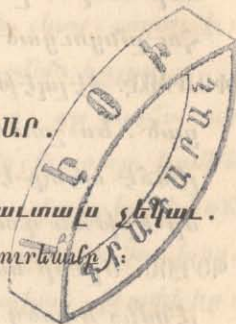
ՓԱՍՔԱԼ. Ինչո՞ւ համար:

ՊՕՂՈՍ. Շատ սէպէպի համար որ քեզի հարկ չկայ զուրցել:

ՓԱՍՔԱԼ. Ա՛ս թօաֆ, վարպետներս ճամբայ կզնես ու կուզես որ ես չիմանամ պատճառը հէ:

ՊՕՂՈՍ. Առաջին պատճառը ան է որ վեց տարի է դաս կառնես, ալ հէլպէթ բաւական սորված ես. մնացածը ինքիրենդ կրնաս առաջ տանիլ. քիչ մըն ալ դուն քեզմէ աշխատելու ես: Առանց աշխատութեան մարդս մարդ չըլլար, ան ալ դիտես:

ՓԱՍՔԱԼ. Է՛յ հրամանքիդ ո՞վ ըսաւ որ ա՛լ ես վարժապետի կարօտ չեմ տէյի:

ՄԱՐԳԱՐ. Ինձի նայէ, ա՛յ օղուլ, իմ Սեդրաքս չորս տարուան մէջ ամէն պէտք եղած բաները սորվեցաւ. գուն հէ՛մ անկէ աւելի խելացի ես, հէ՛մ աւելի սրամիտ ես, հէ՛մ տէ աւելի քաջ վարժապետներ ունիս. ընտո՛ր կըլլայ որ վեց տարուան մէջ տահա լմնցուցած չես:

ՓԱՍՔԱԼ. Հէլպէթտէ, սով ըսաւ որ ես ալ չեմ լմնցուցած. ես շատո՛նց ամէն բան գիտեմ՝ ամա ինձի էյլէնձէ պէտք է, կուզեմ քի վարժապետներս ամէն օր երթան գան ոտքս՝ որ իս էյլէնտիրմիշ ընեն:

ՊՕՂՈՍ. Սըւո՛ր նայեցէք հէլէ . . . մինչուկ հիմա էյլէնմիշ եղածդ ձեռք կուտայ, հիմայ քիչ մըն ալ աշխատիլդ նայէ:

ՓԱՍՔԱԼ. Ան իմ գիտնալու բանս է: Ես հիմա կերթամ կգրեմ վարպետներուս որ նորէն գան:

ՊՕՂՈՍ. Կուզես նէ գրէ. ամա գիտնաս որ այլըխնին ալ մէկտեղ խրկելու ես, զէրէ ես վճարելիք չունիմ:

ՓԱՍՔԱԼ. Կուզես վճարէ, կուզես մի վճարեր. աղապաս ողջ կենայ: Հէ՛մ մէյ մըն ալ, հրամանքիդ ճէպէն մի պիտի վճարէիր (պոռաթով): Աս թօաֆ պէ. հօրս մօրս վարան առեր ուզածին պէս կխարճէ տէ՛ տահա ելեր թավուր ալ կընէ կոր: Ամա իմ անունս Փաքալ է, գիտես մի, ինձի չես կընար կլեցընել . . . Աս տունին տէրը աղապաս է, անկէ վերջը սըրան իմս է իմս. ինչ կարծեցիր . . . թէ որ կուզես հոս հանգիստ ապրիլ նէ, նայէ որ մեր հանգստութիւնը չաւրես. (կեղե բարկութեամբ):

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ՊՕՂՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ.

ՊՕՂՈՍ. Լսեցիք Տիմա . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Բան չկայ Պօղոս աղա, բան չկայ. տղայ է,
մեծնայ նէ ինքն ալ կիմանայ, փիւշման կըլլայ :

ՊՕՂՈՍ. Իշթէ ան է իմ մեծ ցաւս եա, որ տաճա աս
պոյին մէջ իքէն, նայէ՛ լեզուն ինչխըտար իրմէն
մեծ է . . . Վա՛խ իմ սիրելի քուրս, վախ իմ խեղճ
քուրս. թէ որ դուն գերեզմանէդ զաւկիդ աս խօս.
քերը լսելը, ինչ արցունքներ պիտի թափելը,
ինչ լեղի արցունքներ :

ԱՐՄԱՐՈՒՄԾ ԵՐԿՐՈՐԳ.

Տեսարանը նոյն է:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՊՕՂՈՍ, ԿԻՐԱԿՈՍ.

ՊՕՂՈՍ. Շատ կմտմտամ, ամէն բան ողջաձեւ կընեմ որ ճար մը ընեմ, ճար չկայ. ասօր մէկ պէլա մը կայ գալիք գլխընուս . . . Տէր Աստուած, դուն ճամբայ մը ցուցուր ինձի որ ինչ ընելիքս գիտնամ. . . Սա Դաւթին ալ աչուրները բաց քի՛ տեսնայ պարէմ՝ ոտքին տակը բացուած անդունդը . . .

ԿԻՐԱԿՈՍ (կուգայ). Յակոբիկ էֆէնտին է:

ՊՕՂՈՍ. Թող ներս հրամմէ. (Կիրակոս կելլէ):

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՅԱԿՈԲԻԿ, ՊՕՂՈՍ.

ՊՕՂՈՍ. (դիմացն երբարով) Բարե՛ւ, էֆէնտիս:

ՅԱԿՈԲԻԿ. (մեծ ծռելներով, չափազանց փոխադարձաբանեցողով միշտ պիտի խօսի, արուեստակեալ ձայնով). Բարի գըտա՛նք, բարի գտա՛նք, իմ սիրելի, իմ պատուական, իմ ամենապատուական, իմ գերապատուական

բարեկամն . ինչպէս էք , ինչպէս է ձեր ցանկալի ,
 ձեր ամենացանկալի առողջութիւնը :

ՊՕՂՈՍ . Ի՞նչպէս ըլլայ պիտոր , իշատ սանկ նանկ կեր-
 թանք կոր :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ . Ամա չէ , քիչ մը տխուր կերեւաք . . . ա-
 չուընուդ լոյսը քիչ մը կորսնցուցած կերեւայ իր
 սովորական գեղեցկաճաճանչադեղին անուշակար-
 միր փայլունութիւնը : (միայեայ ակնոցը դնելով) Հէ
 Հէ , չեմ սխալիր , կհաստատեմ , կպնդեմ ու կվճռեմ
 որ քիչ մը քեֆ չունիք :

ՊՕՂՈՍ . Սիրտ չունիս ըսէք :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ . Ինչէն , ինչ եղաւ արդեօք , ցաւալի բան մը
 պատահեցաւ , տխրալի բան , տրտմալի , արտասուե-
 լի , հառաչելի :

ՊՕՂՈՍ . Ի՞նչ ըսեմ . . . եէյէնս . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ . Ո՞րն արդեօք , հրաշագեղ , հրաշածաղիկ մատ-
 մուկէլ Մարկըռթիթը , չէ նէ՛ սիրուն , կայտառ ,
 եռանդուն , աշխոյժ Միւսիւ Փասքալիկը :

ՊՕՂՈՍ . Փասքալը անխըտար լեզուին տուաւ քի , սիրտս
 կտորեց ասօր :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ . Տղայ է , մանուկ է , հոգ մի՛ ընէք , մի՛ ցա-
 ւիք , մի՛ վշտանաք . . . ինչ կեցեր եմ , հիմա , հի-
 մա կտեսնաք , հիմա հաշտութիւն կըլլայ , հիմա ա-
 մենայն ինչ կլմնայ (դուրս կխազի) :

ՊՕՂՈՍ . (ետեւեւ) Կեցէք , կեցէք . . . — Աս ինչ թօաֆ
 մարդ . . . Աճապ ինչ է միտքը քի . . .

ՏԵՍԻԼ Գ.

ԿԻՐԱԿՈՍ, ՊՕՂՈՍ.

ԿԻՐԱԿՈՍ. Պօզոս աղա, թուղթ մը կայ Մարկոսիթ հանրմէն. (քուղքը կուսայ):

ՊՕՂՈՍ. Ո՞վ է բերողը:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Խըզմէթքեար մըն է, Պէօյիւք տէրէէն կուգայ, ճուղապի կպէքլէյէ կոր սանըրըմ. ստակ կայ եղեր իրեն տալիք որ հանըմին տանի պիտոր:

ՊՕՂՈՍ. Ստակ մի կայ եղեր տալիք . . . կըսես քի աղան հոս չէ: Հէմէն ճամբէ երթայ, հասկըցար:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Գլխուս վրայ. (կեղի):

ՏԵՍԻԼ Դ.

ՊՕՂՈՍ.

ՊՕՂՈՍ. Ստա՛կ կայ եղեր տալիք . . . քիմ պիլիը կէնէ նէլէր կան . . . ամա կեցիր սա թուղթը մէյ մը կարդանք, հէլպէթ ինչ ըլլալը կիմանանք... (կբանայ):

« Սիրելի աղա սայի .

« Աս իրիկուն Մօսկօֆի սարայը մեծ պալօ կայ,
« Ես ալ էնվիթէ եղած եմ. փար քօնսէքան, հազը-
« րութիւն ըրի, ու քանի մը բան առի. կաղաչեմ որ
« որ աս թուղթը բերողին ստակը տաք .

« Տէքօլթէ ֆիսթան	1,000	ՂՈՒՐՈՒԶ .
« Ծաղկէ քուրօն	400	»
« Պրասլէ	5,000	»
« Երկու չիֆթ էլտիվէն վայլ . .	100	»
« Էվանթայլ (էլիաղէ)	500	»
« Քօլիէ (կէրտանլըգ)	4,500	»
	<hr/>	
	11,500	»

« Ճէմը 11 հազար հինգհարիւր ՂՈՒՐՈՒԶի բան : Կա-
 « Ղաչեմ, գիրս բերողին ձեռքը յանձնէք աս ստա-
 « կը քի մեծ բան մը չէ : Նամակ մըն ալ աղապայ-
 « իս գրած եմ, ան ալ իրեն տուէք :

« Վօթուր նիէս ,

« Մարկըռ իք » :

ՊՕՂՈՍ. Տասնըմէկ հազար հինգ հարիւր ՂՈՒՐՈՒԶ . . .
 Հէմտէ մեծ բան մը չէ կըսէ . . .

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՊՕՂՈՍ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ է, լսեցի քի Մարկըռիթէն թուղթ
 եկեր է մէյէր. նայիմ ձեռքի՞նդ է, ի՞նչ կգրէ :

ՊՕՂՈՍ. Անիկայ ինծի գրեր է, քեզի ալ կայ. իշտէ
 աւ . (կուսայ) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Տճւր պէ, տուր, ի՞նչ կեցեր ես . . . (Ասյե,
 յալ վրան) հա՛ ծօ, հա, իր գիրն է . . . նայէ ի՞նչ ա.

ղևոր . . . կարծես քի Ֆրանսըզ աղջիկ մըն է գրողը
 պէ՛, (կարգնե) : Արեւոյ մեռնիմ՝ աղևորիկ զաւակս . . .
 նայինք նայինք, ինչ կըսէ կոր անուշիկ աղջիկս .
 (կրանայ ու կսկսի կարդալ, սեղ սեղ կեկաւոր, խնկաւոր,
 սնկերիւն, պոսնիս պոսաւոր, եւ այլն : Պօղոս ալ անոր հակա-
 ոակ գրուիսը կշարժե, հը՛մ կրնե, կհասուսչե, եւ այլն, Սա-
 հառուեիկն նստնալը կարդաւու ժամանակ) : Տէ մտիկ ըրէ :

« Սիրելի՛ աղայաս .

« Ես հոս ողջ առողջ եմ, աղէկ ըռինտ էյլէնմիշ
 « կըլլամ կոր Միւսիւ Տիւվալին տունը. բոլոր օրը
 « կխաղանք, կցատքենք, կպտըտինք. մէկ խօսքով՝
 « ամէն թիւրլիւ շէնլիք կընենք կոր. գիշերներն ալ
 « դուրս կելլանք ու փիացային վրայ ժուռ կուգանք
 « լուսնկայի լուսով. ես ալ հոռմի հավաներ, տաճկի
 « թիւրքիւներ կերգեմ, կամ սորված Ֆրանսըզի ու-
 « մանսներս, կամ թալիանի օփէրայի կտորները կեր-
 « գեմ կոր, ինչուան կէս գիշերէն երկու իրեք սա-
 « հաթ ետքը : Ամէնքը ինծի կհաւանին ու մէկ բերան
 « իս կգովեն կոր : Ամէն օր, ամէն տեղաց էնվիթա-
 « սիօններ, տավէթներ կուգան կոր ինծի : Ֆրանսըզ
 « քավալիէւները կըսեն կոր քի՛, դուն Արմենիէն
 « չես, Ֆրանսէզ մատմուկաղէլ մըն ես. իս Ֆրանսէ-
 « զի տեղ կգնեն կոր. իմ մանիէւներս՝ պիւթիւնն
 « ալ անշանթէ կընեն կոր : Ես ալ պէտք եղած տե-
 « ղը քափրիս կընեմ, պէտք եղած տեղն ալ տէղիէօ
 « տու կընեմ քի պիւթիւն քավալիէւներն իրար

« կանցնին, չեն գիտեր ինչ օմաժ ընեն ինձի: Ան՝
 « նո՛ւշ անուշ խօսքեր ու պիյեէներ շատ, ո՛ր մէկը
 « գրեմ, աղապա, ո՛ր մէկը պատմեմ:

« Մոսկօֆի էլջին, աս իրիկուն սուարէ տանսանթ
 « մը պիտի տայ իր հոս տեղի սարայը՝ պիւթիւն
 « Պէօյիւք տէրէյի ու Պէյօղլուի մեծերուն: Ինձի ալ
 « օրերով առաջ հէմ՝ բերնով աղաչեց, հէմ՝ տէ
 « մա՛խսուս քարթ տ'էնվիթասիօն ալ զրկեց. լա-
 « իլան պիտի երթամ. մախսուս տէքօլթէ ֆիսթան
 « մը շինել տուի որ շատ վայլեց ինձի, նոր պը-
 « բասէ ու չիչէք քուրօն ալ առի:

« Ինձմէ պաշխա քանի մը Հայ քիպարի աղջիկներ
 « ալ կան կարծեմ էնվիթէ եղած. ասոր համար շատ
 « ուրախ եմ, զէրէ անոնք պիւթիւնն ալ փատի կտո-
 « ըրի պէս բաներ են. նէ ինձի պէս ցատքել գիտեն,
 « նէ խաղալ, նէ պէտք եղածին պէս փօլքա, նէ
 « վալս, նէ քօնդրլտանս, նէ ուէտօվա, նէ մազուր-
 « քա, նէ փօլքա մազուրքա, նէ կալօփ, նէ սքօ-
 « թիշ, նէ քատրիլ. բոլոր բոլոր գիտցածնին Լան-
 « սիէ մըն է քի բոլոր աշխարհ պաթալ եղաւ, ա-
 « սոնք իսէ՛ տահա նոր սորվեր են, ան ալ համալի
 « պէս կխաղան ու կխաղան:

« Ատիէօ . . . ատիէօ . . . Ժը սիւլի թութ ալու,

« Մարկըռիք »:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Պրա՛վօ, պրա՛վօ Մարկըռիթ, ա՛ֆէրիմ
 աղջիկս . . . աս իրիկուն Մոսկօֆի սարայն ես դուն

Հէ՞ . . . քիմ պիլիը ինչ սալթանաթներու մէջ . . .
 ա՛հ, ես ալ հոն ըլլայի տէ, պարէմ ծակէ մը օւ-
 սուն տեանայի քու խուշի պէս թուչիլդ . . . Ծօ,
 ուրախութենէս հիմա կխենդենամ:

ՊՕՂՈՍ. Սանըրըմ՝ աւելի խենդենաս պիտի՝ երբոր աս
 փուսուլան կարդաս նէ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ փուսուլա է քի:

ՊՕՂՈՍ. Ի՞նչ պիտի ըլլայ, աղջկանդ պալօյի համար
 շինել տուած լաթերուն փուսուլան քի ասօր . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (ուշ չղներ). Հա՛, քեզի ուրիշ ուրախալի բան
 մըն ալ ունէի ըսելու, չմոռնամ . . .

ՊՕՂՈՍ. Դուն ալ չմոռնաս տասնըմէկհազար հինգ հա-
 բիւր զուրուշ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աբգար պէյէն ալ հիմա թուղթ առի . . .

ՊՕՂՈՍ. 11,500 Մարկըուիթին, 1,500 ալ Փասքալին պա-
 լօի լաթերը՝ 13,000 զուրուշ եղաւ սալթ ասօրուան
 մօտիսթաներու պարտքը: Իմ քովս իսէ՛ մնացեր է
 սալթ 4,500 զուրուշ . ան ալ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ամա՛ն աղբար, հոգիդ սիրես, կէնէ՛ մի
 պաշլայեցիր քու չլմննալու հիսապներովդ գլուխս
 ուտելու . . . Աստուած ուղորմած է ըսինք ա . . .
 Իշթէ նայէ՛, Աբգար պէյը կարծելով քի Մարկըուի-
 թը հոս տունն է, խապար խրկեր է քի կէս օրուը-
 նէ ետքը Հասքէօյէն պիտի հոս գայ քի խօսքերնիս
 կտրենք լմնցընենք: Կտեսնես հիմա ընտո՞ր բանե-
 ցաւ բաղդերնիս:

ՊՕՂՈՍ. *Ո՛ւր էր թէ, ո՛ւր էր . . . ամա բան մ'ալ կայ
մտմտալիք սանրըրմ' դուն մուցեր ես:*

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. *Ի՞նչ է քի:*

ՊՕՂՈՍ. *Աբգար պէյին խօսք չունիմ. լաքին ան քեզ
հարուստ մարդու տեղ գրած է. հէլպէթ աղջկանդ
ճէհէզն ալ կմտմտայ:*

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. *Ատամ սէնաէ . . . անոր պէս հարուստ
մարդ ճէհէզն մը կարօտ է քի:*

ՊՕՂՈՍ. *Հարուստ մարուստ ամա, հիմակուան անոնը
մարդիկ սալթ ճէհէզին կնային, խապար ես:*

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. *Դուն ալ խապար ես քի թիթիզ մարդուն
մեծն ես. . . էօֆ, աման . . . (կեղե բարկութեամբ):*

ՏԵՍԻՆ Զ.

ՅԱԿՈՒԲԻԿ, ՊՕՂՈՍ, ՓԱՍՏԱԼ.

ՊՕՂՈՍ. *Տէր Աստուած, աս տէրէճէ անհոգութիւն ալ
կըլլայ մի եղեր . . . Ինչ խելք . . . միտքն ալ գը-
րեր է քի զաւակը պիտի ծախէ առանց ճէհէզի:*

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. *(դրսեկ սրտալով Փասխալիս ձեռքէն բռնած). Վուա-
լա՛, վուալա՛, անառակ որդին կուգայ . . . (Իրեկե) բա-
ցէք թեւերնիդ, գրկերնիդ . . . Պօղոսիկ աղա, էփու
մօնշէր (Փասխալիս), ալօն, քուրա՛ժ, պագէք ձեր ա-
ղա տայիին ձեռքը. (իրսուր Իլօսեցրեկ) հա՛ քիչ մըն
ալ, անքօն, անքօն, (Փասխալ բռնի պագեղ կ'աւարեկ).*

ա՛սանկ, պրա՛վօ, պրալիսսիմօ, թրէպիէն, մօն անֆան, մօն անֆա՛ն շէրի :

ՓԱՍԲԱԼ. Ի՞նչ ուղեր ես եղեր աղա տայի . . . բան մը ունիս ըսելու քի (ղեզուքեանք) :

ՊՕՂՈՍ. Չէ, ա՛յ օղուլ, բան չկայ :

ՓԱՍԲԱԼ. Աս ի՛նչ մասխարհութիւն պէ . . . իրիկուան պալօի համար պատրաստուելու հարկաւոր բաներս թողուցի եկայ, կկարծէի քի փիւշման եղեր ես վարպետներս ճամբելուդ վրայ տէ, կուզես կոր սիրտս առնել . . .

ՊՕՂՈՍ. Ես իմ ըրածս գիտնարով կընեմ, ա՛յ օղուլ, անոր համար նէ ըրածիս վրայ փիւշման կըլլամ, նէ տէ ըլլալիք ունիմ :

ՓԱՍԲԱԼ. Ե՛ս, ասանկ հէ . . . անանկ է նէ ես ալ գիտեմ իմ ընելիքս . (կեղե բարկութեանք) :

ՅԱԿՈԲԻԿ. Առէթէ, առէթէ . . . Բէլ անֆան թէուիպլը :

ՏԵՍԻԼ Է.

ՊՕՂՈՍ, ՅԱԿՈԲԻԿ.

ՊՕՂՈՍ. Տեսար էֆէնտի, տեսար . . .

ՅԱԿՈԲԻԿ. Ճահիլութիւն, աղաս, ճահիլութիւն . . . հա, հա, հա, մենք ալ ասանկ բաներ կն չխըտար ըրած ենք, հա, հա, հա . . . (ծիծաղելով) խնտալու բան . . . միտքըս կուգայ իմ պղտիկուց ըրածներս, հա, հա, հա . . .

ՊՕՂՈՍ. Ա՛խ, իմ զավալը քուրս, խեղճ քուրս . . .
(շաղու ձայնով), ա՛խ . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ (ինֆիրեն). Պրէ՛ . . . Ապուր կերանք, լալ պէտք
է եղեր : (շաղու ձայնով). Հա, հա, խեղճ քուրերնիդ . . .
նազելի քուրերնիդ . . . ծաղկաթառամ քուրերնիդ . . .
լանք, լանք զինքը, ողբանք, ողբակցինք, ողբաձայ-
նինք. խեղճ քուրերնիդ, նազելի քուրերնիդ (բաշխի-
նակը կհսսնէ) արտասուելի քուրերնիդ . . .

ՊՕՂՈՍ. Ա՛խ, չէք գիտեր ի՞նչ կքաշեմ ես աս տղուն
ձեռքէն . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Կիմանամ, կիմանամ, խորը կիմանամ, բուն
ներսը ծո՛ւծը կթափանցեմ :

ՊՕՂՈՍ. Շնորհակալ եմ ձեր բարի սրտին, ձեր ան-
կեղծ . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. (չափազանց աշխուժութեամբ) Այ՛ո այ՛ո, անկեղծ
է, շատ անկեղծ, ամենանկեղծ, անկեղծ, անկեղծ :

ՊՕՂՈՍ. Ի՞նչպէս չհաւտամ . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Չէք հաւտա՛ր . . . երգում կընեմ, ժը վու
ժիւր, փառօլ տօնէ՛օր :

ՊՕՂՈՍ. Չէ սիրելիս, չէ, չկրցայ հասկըցնել. կուզէի
ըսել թէ անխըտար շիֆէսիզ եմ հրամանոցդ բա-
րեկամուլթեանը վրայ, որ ճէսարէթ կընեմ իրիճա
մըն ալ ընելու :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ի՞նչ բանի մէջ արդեօք կընամ ձեզի ծա-
ռայել. կընամ աս բաղդը յուսալ. շնորհք պիտի
ընէք ձեր սրտին գաղտնիքն ինձ մերկանալու . . .

ՊՕՂՈՍ. Մեր Սամաթիացի Մարգար աղան կուղէ իր
Չամբէթա աղջիկը կարգել . . .

ՅԱԿՈԲԻԿ. Շատ ուրախ եմ, շատ ուրախ, բոլոր սրտով
ուրախ, ան գեղեցիկ, ան աննման աղջկան . . .

ՊՕՂՈՍ. Ձէ, շիտակը շատ անանկ գեղեցիկ, աննման
բան մը չէ նէ ալ . . . սիրտը աղէկ, լաւ թէրպէլյէ-
լի աղջիկ մըն է :

ՅԱԿՈԲԻԿ. Հա', թամամ', թամամ'. իրաւ, ես պատիւ ու-
նեցած չեմ այն օրիորդը տեսնելու, բայց անոր սըր-
տին համար է տուած գովեստներս :

ՊՕՂՈՍ. Հէր նէ իսէ, շիմտի, Եաղճըեան Գասպար փե-
սացուն Փարիզ սորված է երկրագործութիւն, կու-
ղէ որ Մուհասէպէճի Ալի փաշային Մախըր գե-
ղէն վեր եղած չիֆթլիկը՝ որ երեսի վրայ թողած
է, հինգ տարի վրան առնէ, աշխատի բանեցընէ,
վաստակն ալ իրեն ըլլայ : Հրամանքդ, Յակոբիկ էֆէն-
տի, կարծեմ լաւ կճանչնաս Ալի փաշան :

ՅԱԿՈԲԻԿ. Հէ, հէ' . . . իմ մեծ բարեկամս է, իմ սրտա-
կից բարեկամս, իմ աննման բարեկամս :

ՊՕՂՈՍ. Անանկ է նէ, խաթերս համար ասոր աս խնդի-
րը փաշային կընես խայրի :

ՅԱԿՈԲԻԿ. Շատ լաւ, շատ աղէկ, խիստ բարի, թրէ-
պիէն, թրէպիէն : Ան փեսացու քաջ երկրագործին
անունն ինչ էր :

ՊՕՂՈՍ. Եաղճըեան Գասպար :

ՅԱԿՈԲԻԿ (րոբարտանը կամ նգսանը կհանկ որ նշանակի). Եաղ-
մաճեան Ասապան . . .

ՊՕՂՈՍ. Չէ, Եաղճըեան Գասպար:

ՅԱԿՈԲԻԿ. Հա՛, [Ժամամ [Ժամամ, Եախըճըյեան Գասպար (գրեյով). ինչ ըսել է, միլ չգիտեր Եախըճըյեան Գասպար աղային անունը, ան մեծանուն երկրագործը . . .

ՊՕՂՈՍ. Եախըճըյեան չէ, Եաղճըեան Գասպար:

ՅԱԿՈԲԻԿ. Հիմա հասկըցայ, հիմա հասկըցայ. կճանչնամ, կճանչնամ . . . ինչո՞ւ չէ, ինձի փառք է անանկ քաջ երկրագործի մը համար ծառայութիւն մը ընել. (քորսպակը գրպակը կղկե): Հիմա մէկէն կերթամ, շխտակ Ալի փաշային, մէկէն, մէկէն: (իսկիտեն. Փէհ, [Ժամամ, բանս գործս ան էր ես . . . պէքէյէ): Ուրեմն հիմիւ հիմա մնաք բարով, շուտով կը առնամ. շատ երջանիկ, շա՛տ, խիստ շատ, ամենաշատ բազմաւոր եմ, որ կըրցայ այսօր հաշտեցնել զձեզ ձեր եէյէնին հետ, որ կըրցայ ձեզի հետ լալ, ողբալ, արտասուել ձեր աննման քրոջը վրայ (յա՛ ձեռացրնեյով). ու հիմա պիտի երթամ ձեր խնդիրքը կատարելու: Մընաք բարով, մնաք բարով (կերբայ ծոկնեյով):

ՊՕՂՈՍ. Երթաք բարով:

ՏԵՍԻՆ Ը.

ՊՕՂՈՍ.

ՊՕՂՈՍ. Աս ալ արտառոց զէվզէկին մէկը . . . միտքն ալ դրեր է քի, ինչխըտար աւելի զէվզէկնայ՝ ան խըտար պիտի բարակնայ . . . Պէ՛ ա՛ղբար, ամենուն

խեղձը միտքը կոտորտուիլ, Ֆրանսուզի հիյէթներ
 թասլամիշ ընել, սանքիմ խեղձովնին անանկ են պէլ-
 լէմիշ ըրեր քի, ասանկով մէյմէկ Ֆրանսուզ եղան
 գնացին . . . Ձէվզէկնե՛ր . . . աս ինչ եղեր է սա մեր
 Ստամպուլը . . . ցըք-ցըք-ցըք . . . ուր են մեր ա-
 տենին մարդիկը, ուր է մեր տղայուլթեան վախտին
 տեսնուած ծանրուլթիւնը, շէնքը շնորհքը . . . գը-
 նաց, գնաց . . . հիմա թախըմ մը ալաֆրանկա մօտա
 տիտաներ հափիլթաներ, ելեր ամէն տեղ բռներ են .
 նէ քիպարուլթիւն մնաց, նէ աղայուլթիւն, նէ ազ-
 նուուլթիւն . . . Հէր նէ իսէ՛ նայինք ասոր ծարը ուր
 պիտի երթայ . . . Պարէմ սա մեր հափիլթա Մուշու
 Յակոբիկը խեղձ Մարգար աղային բանը շիներ աէ . . .

ՏԵՍԻԼ Թ.

ՊՕՂՈՍ, ԿԻՐԱԿՈՍ.

ԿԻՐԱԿՈՍ. Ա՛ղա, Մարգար աղային որդին Սեգրաքն է
 եկեր:

ՊՕՂՈՍ. Ո՞ւր է քի, ներս չգնայ:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Վարը կպէքլէյէ կոր. շատ զօր ըրի քի վեր
 ելլայ ամա, ըսաւ քի՛ ինչուան աղան հրաման չընէ
 վեր չեմ ելլար: Տեսնաս, աղա, ինչ շէնքով տղայ է
 դարձեր. տողրուսու հիչ մեր Փասքալ աղային չը-
 նմանիր կոր: (Ինֆիրեն. Ա՛ն իսէ թամա՛մ լահանա-
 յի կոչան):

ՊՕՂՈՍ. Հասկըցայ, հասկըցայ. շուտով վեր հրամցուր,
զավալը տղան մեղք է, վարը պօշ տեղ պէքէմիշ
չընէ:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Կերթամ, կերթամ աղա:

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՊՕՂՈՍ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Յակորիկ էֆէնտին եկեր է եղեր հէ, սւր է:

ՊՕՂՈՍ. Հիմա տահա դուրս ելաւ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հայ եազըխ, ինչպէս ալ ուշ իմացայ:

ՊՕՂՈՍ. Ի՞նչ կայ քի:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Կուղէի Փասքալին համար ըսել քի գործ
մը՝ մանսուպ մը գտնայ, զէրէ ինքը ամէն պուճախ
մտնող ելլող մարդ է:

ՊՕՂՈՍ. Փէք աղէկ, շատ լաւ ես մտածեր, զէրէ կոր-
սընցնելու վախիտ չկայ. պէտք է Փասքալին համար
տեղ մը գտնանք, սահաթ մը առաջ եէրէշտիրմիշ
ընենք սա տղան:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Նէ իսէ, ետքէն ծառան խրկեմ տէ կան-
չեւ տանք մեր էֆէնտին:

ՏԵՍԻԼ ՃԱ.

ՍԵՂՐԱՔ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՊՕՂՈՍ.

ՍԵՂՐԱՔ. (կմսնե Սահառունիին ու Պօղոսին ձեռքը կպագնե ու բարեւ բռնած կկենայ):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ խապար, Սեղրաք. (իմֆնիրեն. նայէ, նայէ, ի՞նչ փայտի կտոր. կկուսի):

ՍԵՂՐԱՔ. Հայրս շատ բարեւ կընէ ձեր հրամանոցը, եւ ցանկալի որպիսութիւննիդ կհարցընէ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Է՛յ աղէկ, հասկըցանք. սօղբօ:

ՍԵՂՐԱՔ. Ըսաւ որ շատ շնորհակալ ըլլամ՝ որ դուք բարեհաճեր էք իս մէյ մը տեսնալու այսօր:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա՛, հասկըցայ, հիմա միաքօ եկաւ, մոռցեր էի: Է՛յ, ըսէ նայինք ի՞նչ բան դաս առեր ես:

ՍԵՂՐԱՔ. Ի՞նչ որ մեր դպրատունը դաս կտըրուէր նէ, բոլորն ալ սորված եմ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Փիանօ, քէման:

ՍԵՂՐԱՔ. (ցնխ կընե, ու գրախը ՈՉ նշանակելու կերպով կերեցընե):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Է՛յ պարէմ մուղիքօ:

ՍԵՂՐԱՔ. Շարականները բոլոր գոց գիտեմ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Շարականներ . . . հիմ, պաթալ բան, պաթա՛լ: Է՛յ Ֆրանսըղի, Թալիանի օփերաներ, ուսմանսներ, արիէթներ, մէլօտիներ:

ՍԵՂՐԱՔ. (գլխովը ՈՉ կընե):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Բերան չունիս պէ, ատ ի՞նչ քաղաքավարութիւն է: ՈՉ կըսեն, չէ թէ խախամի պէս գլուխ

կերերցընեն : էյ, փօլքա, քատրիլ, մաղուքա, ասանկ բաներէ հիջ խապար ես մի :

ՍԵՂԻՐԱՔ (պոռաշոյ). Ո՛չ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Տէ, ատ պուաւն ինչ է ծօ, սըր ենք. հոս Սամաթիա չէ, գիտես : Ի՞նչ սըրըլիսի պէս կեցեր ես. փարսօն չըսես :

ՍԵՂԻՐԱՔ. Մենք գաղղիարէն բառեր չենք խառներ մեր խօսակցութեանը մէջ. մեր վարժապետը կըսէր որ Հայ մը պէտք է մաքուր Հայերէն խօսի :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ձեր ատ վարժապետին խաթրը չմնայ ամա՛ խապա սօղանին մէկն է եղեր, թամն'մ՝ Սամաթիացի : Ֆրանսըզճան կեցած իբէն, խապա Հայերէն խօսի՛լ . . . Ի՞նչ տիբ տիբ երեսս կնայիս, ծօ աս ալ Հայու քաղաքավարութիւն է, չըսես :

ՍԵՂԻՐԱՔ. Մեր պատուելին կըսէր թէ պատուաւոր անձի մը հետ խօսելու ժամանակ՝ պէտք է անոր երեսը նայիլ. չորս դին նայիլը՝ կոպտութիւն է, վար գետին նայիլը՝ կեղծաւորութեան նշան է կըսէր :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Վայ, վայ, վայ, ատ ինչ եապանի թէրպիյէ . . . նէ իսէ, հասկըցանք, դուն ատ կոպիտ թավուրովք Սամաթիայէն դուրս ոտք չես կրնար կոխել . . . Ամա խապահատը քուկլինդ չէ, խեղճ տըղայ. ինչ ընեմ՝ քերականութիւն, հայճա, շարական մարական, ասոնք խապայտութիւն են ծօ, խապայտութիւն : Ըսինք ա՛, խապահատը հօրդ է քի քեզի նէ փիանօ, նէ նօթա, նէ պալօ սորվեցուցեր է քի, քիջ մը ալաֆրանկա թէրպիյէ առնէիք տէ

կոկուէիւր : է՛յ նայինք . չգիտցածներդ հասկըցանք , գիտցածներդ աւքիջ մը հակընանք . ըսէ տեսներք ձեր ատ Սամաթիացիներէն ինչ սորվեցար : (ծափ կգարեն) :
ՍԵՒՐԱՔ . Հայկաբանութիւն ամբողջ , ճարտասանութիւն , Գաղղիարէն , Հռոմերէն , Անգլիարէն , Տաճկերէն լեզուները . Թուաբանութիւն , երկրաչափութիւն , հանրահաշիւ ու եռանկիւնաչափութիւնն ալ գեռ նոր լմնցուցի :
ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ . Տըրըլթը էֆէնաիմ , սըրըլթը :

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ԿԻՐԱԿՈՍ , ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ , ՍԵՒՐԱՔ , ՊՕՂՈՍ .

ԿԻՐԱԿՈՍ . Հրամէ աղա :
 ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ . Գնա՛ փառքալին ըսէ քի շուտով հոս գայ :
 ԿԻՐԱԿՈՍ . Գլխուս վրայ , աղա (կերբայ) :

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ , ՍԵՒՐԱՔ , ՊՕՂՈՍ .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ . Անանկ է նէ գպրատունէն պիտի ելլես հէ :
 ՍԵՒՐԱՔ . Հրամեր էք , հոն սորվելու ուրիշ բան չմնաց . բայց չեմ գիտեր թէ ինչ բանի ձեռք զարնեմ : Ասոր համար ահա՛ կփափաքէի ձեզի խորհուրդ . . .
 Հարցընել :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ ըսել կուզես, ինչ է միտքդ. տէ շնուտ,
մի շատ կսկմար:

ՍԵՒՐԱՔ. Կփափաքէի ձեր միջնորդութեամբը Հասքէօյի
դպրոցը քննութիւն մը անցընել եւ բժշկականու-
թեան մտնել. ապա թէ ոչ՝ պէտք է որ հօրս քով
մտնեմ, ոսկեգործութեան, այսինքն խույումճիու-
թեան սկսիմ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա հա հա (ծիծաղելով), դուն առ կոպիտ
հիյէթովդ տօքթօռ մը պիտի ըլլա՛ս... հա հա հա:
— Տէ, մտքէդ հանէ անանկ բաները, ծօ նայէ որ
չարը խէղ վեր չելլես. հէմէն, հէմէն, չարը յին
դունէն ներս մտիր, խույումճիութեան պաշլայէ,
խույումճիութեան:

ՍԵՒՐԱՔ. (ծանրութեամբ) Ի՞նչ կըլլայ եղեր, խույումճի-
ութիւն կսորվիմ, Բժիշկ եղեր եմ, ոսկեգործ ե-
ղեր եմ. վախճանս ինչ է, հացս ճարել, հայրս
մայրս պահել չէ՞ մի. թող խույումճի ըլլամ. բաւա-
կան է որ պարապ պարապ չպտըտիմ, եւ պարկեշտ
ու պատուաւոր կեանք մը անցընեմ, հօրս մօրս մխի-
թարութիւն ըլլամ ու ազգիս անարգանք չբերեմ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ է Պօղոս աղա: աչուրներդ կարբես:
ՊՕՂՈՍ. Նէ՞ մոլթլու ասանկ տղայ ունեցող հօրը, նէ
մոլթլու ասանկ տղայ մեծցընող մօրը... վա՛խ,
իմ զավալը քուրս (հառաչելով): Հոս ըլլալու էիր...

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Առ ինչ պիչիմնիդ ֆէս դնել է, առ ինչ-
պէս պօյուն պաղը կապել է ծօ. հիմա կթափի...
վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ, նայողին սիրտը կխառնուի պէ:

ՊՕՂՈՍ. Եկուր ա՛յ օղուլ եկուր, (փեսն ու Վզնոցը կշիկն ու ուսը կշոյի) : Աստուած օրհնէ զաւակս :

ՍԵՒՐԱՔ. (ձեռքը կպագնէ). Ծնորհակալ եմ :

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

ՓԱՍՔԱԼ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՊՕՂՈՍ.

ՓԱՍՔԱԼ. Ազապա, իս ուզեր ես :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա զաւակս, իշթէ ամուճադ իր տղան խրկեր է որ նայինք բանի մը կրնանք մի բերել : Ա՛ռ օտադ տար ու մէկիկ մէկիկ ինչ որ սորվեր է նէ՛ նայէ տէ ինծի խապար կուտաս : Հնչտէ նայինք Սեդրաք, գնա մէկտեղ, ու մարիֆէթդ տեսնանք :

ՍԵՒՐԱՔ. (Սահառուիկն ու Պօղոսին ձեռքը կպագնէ ու դուրս կեղի ֓աւսալին հետ) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Փաքա՛լ, Փաքա՛լ :

ՓԱՍՔԱԼ. (հերս կրկնէ) . Հրամէ ազապա :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Մըտոյ ազբարին ալ ըսէ որ մանճան հա-
ղըր ընէ, շուտով սուֆրան գնէ :

ՓԱՍՔԱԼ. Մըտոյ ազբարը մի . . . անիկայ շատոնց աս
առտու տնէն դուրս ըրաւ մեր աղա տային :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աշճին դձերս մի ըրաւ . . .

ՊՕՂՈՍ. Կիրակոսը շատ խըզմէթ չունի, աշճիութիւն
կրնայ ընել. խարճը կէս կերթայ :

ՓԱՍՔԱԼ. Հէմ տահա պաշխա նոր բաներ ալ կան ա-

զապա, թամամ վախտը եկաւ ըսեմ խայրը: Սալթ Մրտոյ աղբարը չէ, պիւթիւն վարժապետներս ալ ճամբեց ասօր աղա տայիս:

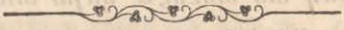
ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աս ինչ, աս ինչ կըսեմ . . . Աշճըս կվռնտես, տղուս վարպետները ճամբայ կզնես. պէ ես հոս էջէք պաշի եմ, ինչ եմ՝ որ ինծի չես հարցրներ . . . պէ ասօր ճին մտեր է փորդ ինչ եղեր է . . . ալ չեմ դիմանար . . . հիմա խրսէս կճաթիմ . . . Պէ աս տունին սատանան էս դուն, ինչ ես . . . պիւթիւն ամէն բան տակն ու վրայ ըրիր, ամէն բան ալթիւսթ, տունս ալ, սիրտս ալ, տղաքս ալ . . . նալէթ ըլլայ քեզ աս տունէն ներս առնողին . . . կորսուէ սրկէց, մէ՛յմըն ալ աչքիս չերեւաս, ցնդած ծեր: (դուրս կեղե բարկութեամբ, Փասխալն ալ ետեւէն):

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

ՊՕՂՈՍ.

ՊՕՂՈՍ. (բից մը կկենայ ետեւէն կնայի, վերջին հստաչեղով կրսէ). Հաւատամ լսածիս . . . խե՛ղճ Պօղոս, խեղճ ողորմելի ծեր. անո՞ր համար քրոջմէդ աւելի ապրեցար որ աս օրս ալ՝ աս սահաթս ալ տեսնաս . . . (կուշայ): Ամա դուն աւելի խեղճ ես իմ քուրս. դուն իշթէ կտեսնաս որ ասօր աղբարդ խեղճ ողորմելի կվռնտուի ան սնէն որ քու բերած ճէհէզովդ շի-

Նուեցաւ . ան տնէն՝ ուր որ տաճա քու ախուլախդ
 կլսուի . . Մնաս բարով քուրս . . . մնաս բարով . . .
 աս վերջին համբոյրս է (հոջը պահկն կախուած պզտի
 պահկերը կանկե, կպագնե) ախ, մնա՛ս բարով:

ՅԵՒԷԼ ԳԵ

ՍՈՒՐՈՓ

ՍՈՒՐՈՓ (Եւրոպայի վերին մասը) . . .
 ՍՈՒՐՈՓ . . .
 ՍՈՒՐՈՓ . . .
 ՍՈՒՐՈՓ . . .
 ՍՈՒՐՈՓ . . .

ԱՐՄԱՐՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԳ .

ՏԵՍԻԼ Ա.

Կ Ի Ր Ա Կ Ո Ս .

ԿԻՐԱԿՈՍ. (աւելը ձեռքը սեկեակը կշտիկ, փոշիները կարեկ) Իշտէ թէ՛միզցուցինք՝ գնաց. հիմա երթանք սուֆան ալ սրայի գնեցք: Ասօր նշանտուք կայ մէյէր, փեսան պիտի գայ ամա եկուր նայէքի հարսը հոս չէ . . . նա հիմա Պէօյիւք տէրէն քիմ պիլիբ ինչ ճիւմպիւղներու մէջ է . . . զավալը Աբգար պէյն ալ բանէ խապար չէ տէ՛ կըսենքի . . . (հա, հա, հա) ամա մեր մատմուլազէլը առջինը չէ եա . . . հիմակուան մօտան է աս ալ քի աղջիկները . . . Ալաֆրանկա պէ, ալաֆրանկա (խնարալ) . . . Ինչ որ շիմտէյէտէք տեսանք նէ՛ էփէյի թօհաֆ բաներէին ամա՛ սանըրըմ տահա շատ աւելի թօհաֆները կան տեսնալիք ասկէ ետքը քի՛ մեր խեղճ Պօղոս աղան ալ փարթալը ժողվեց ելաւ աս տունէն: Խեղճ ճերուկ պէ, իրաւ որ սիրտս շարժեց, իմ ալ լալս եկաւ. զավալըն, վախ եէյէններս, վախ քուրիկա ըսելով՝ կանչելով, ելաւ գնաց . . . Ատամ սէն տէ, երթայ բարով, տահա էյի եա, սա աըտըռ մարդէն խալըսեցանք գնաց . . . ինչ էր ան,

ամէն օր գլխընուս վրայ զազէպի պէս կեցած, թող
չտար որ քիչ մը նէֆէս առնենք . . . Օխ եղաւ
եա, անպգամ ծեր, գնա սորվէ դուն ալ. պունտան
սօղրա պիղ պիպէ . . . (ցափրսեղով), Ի՛նչ որ եղաւ
նէ՛ մեր հէմիճուխ Մրտոյ ախպարին եղաւ. քանի մը
սահաթ ալ հոս մնալու ըլլար նէ՛ ֆուռթունայէն կը-
խալըսէր զավալըն . . . — Ամա ինչ է, ոտքի ձան
կլսեմ . . . սանըրըմ՝ ազան կուգայ. բան գործ ձե-
ւացընենք. օլմայա քի փարթալը ժողվելու սըրան
մեզի գայ, չէ նէ բաներնիս եաման է պէ, եա-
ման (կսիսի աշխատի ձեւացնել):

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ԿԻՐԱԿՈՍ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա սանկ, քեզ տեսնեմ՝ շուտ ըրէ, Կի-
րակոս. շուտ տալրանմիշ եղիր նայիմ:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Իշտէ սա օտան լմնցաւ, աղա. երթամ սու-
ֆան ալ աւել մը զարնեմ, ամէն բան կլմննայ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ա՛ֆէրիմ, անոնկ ըլլայ. քի՛ Սըգար պէյը ե-
կած վախտին ամէն բան սըրան ըլլայ, հասկըցար. չէ
նէ նայէ, վախցիր, գէշ սահաթիս կհանդիպիս՝ հնա:
ԿԻՐԱԿՈՍ. Հիմա աղա, հիմա. ամէն բան այնայի պէս
կընեմ կլմնցընեմ (երթարու կըլլայ):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Կեցիր, ծօ. ազէկ միտքս եկաւ, սա Մրտոյ
ախպարը ո՛ւր գնաց, ինչ եղաւ, անապ խապար ես:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Հրամար էք աղա, զավալլըն լալով զնայ տեղ մը գտնալու ամա՛, սա գիշեր մօտի մէխանան է:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Տէ հայտէ բանգ գործդ շուտ լմնցուր տէ, զնա հոս կանչէ. մեղք է զավալլըյին: Հէմ տէ թող պիւթիւն հալիսը իմանան քի՛, ես չէի, ան շաշիսըն ծերն էր աշճիս ալ խզմէթքեարներս ալ անէս գուրս ընողը: Թող իրեն եամախն ալ հեար բերէ, հասկըցար:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Գլխուս վրայ, աղա: (կերպ ինֆնիրեն ըսելով).
«Նայէ սա անզգամին, ինչպէս ալ բազդը բանեցաւ»:

ՏԵՍԻԼ Գ.

Ս Ա Հ Ա Ռ Ո Ւ Ն Ի .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ընտոր ալ աղէկ միտքս եկաւ. պէ հիչ առանց աշճիի կրնամ մի կենալ . . . ո՞ր քիպարը իրեն մէկ աշճին ալ չունենար՝ ա՛՛ էֆէնտիմ: Մեր թիւրք Հայը պիւթիւն պիւթիւն մէկ խզմէթքեար մը ունի քի՛, ամէն բանի մէջ ալ քէփճէի պէս կմտնայ. լաքին ալաֆրանկան ասանկ չէ, ամէն մէկ բանին մախտուս մէկ խզմէթքեար պէաք է. մէկ խզմէթքեար քի՛ գուռդ բանայ, մէկ խզմէթքեար քի՛ լաթերդ հագուեցընէ, մէկ խզմէթքեար քի՛ լաթերդ հանուեցընէ, մէկ խզմէթքեար քի՛ լաթերդ լուանայ, մէկ խզմէթքեար քի՛ լաթերդ իւթիւ ընէ, մէկ խզմէթքեար քի՛ տէօշէկդ զնէ, մէկ խզմէթ-

քեար քի՛ օտադ աւլէ, մէկ խզմէթքեար քի՛ կե-
րակուրդ եփէ, մէկ խզմէթքեար քի՛ եամախու-
թիւն ընէ, մէկ խզմէթքեար քի՛ ջուր քաշէ, մէկ
խզմէթքեար քի՛ խզմէթքեարներուն նայի. տաճա-
րնչ գիտնամ. խզմէթքեար, խզմէթքեար, խըզ-
մէթքեար . . . Լաքին մեր ախմախ ծերուկը՝ ալա-
ֆրանկան ինչ է՛ խապար չէ. կայ մի փարա՛ ան
կնայի, կամաց կամաց մէյ մէկ մաճանայով օր մը
աս խզմէթքեարս հանեց, օր մը մէկալը, ասօր
վազը տեղը կբռնենք ըսելով. Լաքին ասլը չըկար :
Մէկ համբերեցինք, երկու, իրեք, չորս, հինգ,
վեց . . . Է, ալ համբերութիւնս հատաւ, խաֆաս
խըզմիշ եղաւ . . . աշճին ալ հանել, եամախն ալ
վռնտել. պէ՛ աս ո՞ր ալաֆրանկայ քիպարին տունը
լսուեր է քի . . . հիչ, հիչ մէկ ժամանակ, միւն-
քիւն չէ, էֆէնտիմ . . . — Ո՛ւֆ . . . հէլէ փա՛ռք,
խալլսեցանք սա ծերուն ձեռքէն . . . ամէն օր գը-
լուխս կուտէր ամա, պէ ախպար, ալ աս օրուանը
դիմանալու բան չէր : Յս իսէ ասօր քիչ մը աւելի
հանգիստ, խնտումով, սէֆայով անցընելու ումուտ
կրնէի . . . ան իսէ ասօր աւելի ձախորդ գնաց բա-
նը . . . նէ իսէ, ումարըմ՝ ասկէ ետեւ խազազ հան-
գիստ մնանք, ես ալ, տղաքս ալ . . . Իշթէ ձան տը-
ւեր եմ Յակոբիկ էֆէնտիին, կուգայ նէ, անոր կը-
յանձնեմ՝ գործ մը բան մը գտնալ մեզի. ասան-
կով բաներնիս նորէն կշտկենք կերթայ, ինչ պիտի
ըլլայ . . . — Ան չէ ամա, (ժառնցոյցը կնայի) հըմ՝

ինչպէս ալ ասօր սահաթը ուշ կքալէ կօր, տահա նոր կէսօր եղեր է . . . ինչ որ է նէ՛ կամաց կամաց իրիկունը կմօտենայ, իրիկուն կըլլայ, գիշերը կմօտենայ, գիշեր կըլլայ ու իշթէ կնայիս պալօյի վախիտն ալ, կուգայ . . . Ի՛նչ քէֆ՝ պէ, Փասքալս Պէյօղլու, Մարկոնիթս Պէօյլիւքտէրէ՛՝ փառաւոր փառաւոր տեղուանք տալէթլի. ս՛հ, ինչ պատիւներով պիտի լեցուին . . . սիրտս եանլ կկապէ, կարծես քի ես ալ կկէնճընամ կօր, տղոցս տեղ կըլլամ կօր պէ . . . Իշտէ պիւթիւն աղաները, տամաները նստած են, ամէնքը կէս աչքով մը քովընտի ինծի կնային, ամենուն ալ սիրտը թըփ-թըփ կնետէ կօր քի՛ աճապ որոն պիտի անկաթէ ընեմ . . . ամա, հըմ, գարշելի պառա՛ւ (գրուխ երեցնեղով, խնսաղով) . . . ես ուրիշի մը քովը կերթամ (արոռի մը դիմաց կերքայ) կծռիմ կօտրտուելով, «Մատմուլաղէ՛լ, էյէր քի անկաթման չունիք նէ, ինծի հետ քօնթըրտանս մը խաղալու կհրամէք մի. — (աղջկան ձայն ձեւացնեղով). Վո՛ւյ մուշու, վո՛ւյ մուշու, ձեզմէ պաշխասիին որոն կընամ անկաթէ ըլլալու:» Անդին օրքէսթըր՝ աղուոր վալս մը կչալէ . . . (իկֆր իրմե երած, արոռը կգրկե, կսկսի վալս մը ընել, վերջեկ արոռը տեղը կդնե) «է պիէն, մատմուլաղէ՛լ, մերսի». — «Մերսի մուշու» (իբր քե ստեսնե տեղը կնստեղնե, դիմացը կըծռռնկի): Իշթէ մէյմ՝ալ չորս թարաֆէն կըսկսին ծափ զարնել մեզի (ծափ կգարնե) ամէնքը մեզ կգովեն, պրա՛ւօ, պրա՛ւօ, (նորեկ ծափ կգարնե) պրա՛ւօ . . .

ՏԵՍԻԼ Դ.

Ս Ա Հ Ա Ռ Ո Ւ Ն Ի , Կ Ի Ր Ա Կ Ո Ս .

ԿԻՐԱԿՈՍ. Հրամանէ աղա . թս կանչեցիք :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ծօ , քեզ ո՞վ կանչեց , խենդ . գնահ բանդ :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Եա աղա՛ , ծափ չղարկիրք մի երկու անգամ ,
դուրսը սուֆան կաւլէի կոր՛ լաւ լսեցի :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հայտէ , հայտէ , գնա բանդ ըսինք ա , ինչ
կերկնցնես , ախանջիդ ձան է եկեր . քիչ մը ախանջ-
ներդ թրաշ ըրէ քի՛՝ օլուր օլմազ ձայներ չլսես :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Ես իտէ , աղա , շուտով վազեցի եկայ քի աղա-
յիս մախպուլ կըլլայ տէի , ամա , աֆ կընէք աղա ,
պաշխա վախիթ ասանկ չափուխ չեմ գար (կեղե
մուռնալով) , « Գաշ ետիարքէն՛ կէօզ չըգարտըգ » :

ՏԵՍԻԼ Ե.

Ս Ա Հ Ա Ռ Ո Ւ Ն Ի .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա՛յ սուրաթսըզ , ո՞ւրկէ ալ լսեց ձայնս
պէ . . . (խնայալով) , ամա իմ էշխս ալ ո՞սկից եկաւ ,
ինքրիրմէս դուրս ելած՛ մոռցեր էի քի ան էտէպ-
սիզը դուրսն է տէյի . . . հա՛յ անգամ , հա՛յ . . .
աճապ վալս խազալս ալ լըսեց մի կըսես . . . ա-

տա՛մ, բան չունիս դուն ալ, խղմէթքեարէն ալ մի պիտի ամչնանք . . . Հոս ուրիշ մարդ չկար ես . . . (ժողովուրդը ցուցնելով) մէկը չտեսա՛ւ ես :

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՓԱՍՔԱԼ, ՍԵՂՐԱՔ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ.

ՓԱՍՔԱԼ. Աղապա :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ է, այ օղուլ :

ՓԱՍՔԱԼ. Սեղրաքին քննութիւնը լմնցուցի. նայեցայ՝ քերականութիւն մերականութիւն ձեռք կուտայ, օլտուգճա գիտէ կոր, ամա . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աղէկ աղէկ, հասկըցայ : (Սեղրաքին) Անանկ է նէ, հայտէ, երթաս բարով. աղապայիդ բարեւ կընես, կըսես քի վախտը կուգայ նէ քեզի ձան կուտանք :

ՍԵՂՐԱՔ (ձեռքը կպագնէ). Գիտէք հօրեղբայրս, աս ժամէն հաստատ միտքս գրի որ ուսմունքս առաջ տանիմ որ բժիշկ ըլլամ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ըսինք ա, ասանկ խապա թէրպիէյովք բժիշկ չէ քի՛ ծօ դուն Սամաթիայի խալտրըմները չափելէն պաշխա բանի եարամիշ չես ըլլար :

ՓԱՍՔԱԼ. Հէլպէթ. (Սեղրաքին) Մոն շէր, տահա քեզի շատ փուռ հաց պէտք է քի քիչ մը ալաֆրանկան ինչ է սորվիս, մարդու սըրա անցնիս :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հայտէ, հայտէ. մի երկնցներ (դուռը ցուցընելով Սեդրաֆին) :

ՍԵՒՐԱՔ. Կերթամ, կերթամ ամա, կեցիր՝ բան ունիմ ըսելիք :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (բարկուքեանք). Գեզի պէս կոպիա . . . ասանկ կխօսին մեծիդ հետ հմ :

ՓԱՍՔԱԼ (Սեդրաֆին). Պիտի ըսես քի (խղափախարմանսն ձեռնով) « Աղա ամուճա, թէ որ հրաման տաք նէ հրամանքներուդ բան մը ըսեմ » : — Հասկըցար :

ՍԵՒՐԱՔ. Թէ որ հրաման տաք նէ . . . (կուրք Փասփային նկան ձեռնը ընել՝ անձոռնի շարժումով մը կրնէ) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ծօ, ինչ փատ կտորողի պէս կցատքես. օրմա՞նը մի մեծցեր ես, ինչ ես :

ՍԵՒՐԱՔ. Թողութիւն ըրէք . . . կուզէի ըսել թէ . . . կաղաչեմ ըսէք . . . կաղաչեմ չնեղանաք թէ որ պէտք եղած . . . թէ որ կարենամ . . . (աստիկ շփոթած) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. (խնայով) Ծօ ծօ ծօ, փուսուլան կորսընցուց : Հա հա, շուտ ըսէ լմնցուր նայինք :

ՍԵՒՐԱՔ. Իրաւ է, ալաֆրանկայէն շատ չեմ հասկընար կոր ամա . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Շատ չես հասկընար կոր մի . . . ծօ, հիչ չես հասկընար, հիչ, հիչ . . . ծօ դուն ալաֆրանկային այբը տեսնաս նէ բենը մէհքէմէն կտանիս :

ՍԵՒՐԱՔ. Բայց ինչ որ ուսմունքիս կվերաբերի, Հայկաբանութիւն, Գաղղիարէն, Անգղիարէն, Տաճկերէն, պատմութիւն, չափագիտութիւն . . . եւ այլն,

բոլորն ալ մեծ ջանքով սորված եմ եւ կրնամ համարձակ ըսել թէ չեմ վախնար ինչ հարցմունք ալ հարցընեն: Բայց աս բաներուն մէջ, մանաւանդ մատեմատիկայի մէջ, մեր պարոն Յարութիւնը...

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (բարկուքեաւք). «Մուշու Փասքալ» ըսէ ծօ... տղաս Սամատիացի մի սանմիշ կընես քի պարոն Յարութիւն կըսես կոր:

ՍԵՒՐԱՔ. Կուղէի ըսել թէ ինքը սրչափ ալաֆրանկայի մէջ զօրաւոր է ու առաջ գնացած, այնչափ ալ այս բաներուն մէջ տկար է ու ետ մնացած... ուստի...

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Սըւոր նայեցէք հէլէ, ինչպէս ալ լեզուն բացուեցաւ տէ, պոյէն վեր մեծ մեծ կջարդէ... լեզուք քեզի քաշէ, պա՛ճա՛խսըզ (բարկուքեաւք):

ՍԵՒՐԱՔ. Թէ որ ինձ չէք հաւտար, փորձը դիւրին բան մըն է. պատուելին հոս կկանչէք կամ ուրիշ վարժապետ մը՝ որ քննեն հօրեղբօրորդիս, կըտեսնէք թէ ինչ չափ է իրեն գիտութիւնը: Անանկ սխալ բաներ ըսաւ գիմացս ներսը որ...

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Է՛յ լաւ, լաւ, լաւ... սօնղրամ... ինչ ըսել կուզես, լմնցուր ծօ, լմնցուր, լմնցուր:

ՍԵՒՐԱՔ. Ըսել կուզեմ որ եթէ կփափաքիք որ ձեր զաւակը իմ չգիտցած ալաֆրանկաս ինձի սորվեցընէ, զիս կրթէ, ես ալ խօսք կուտամ որ իրեն չգիտցածները իրեն սորվեցընեմ եղբայրսիրութեամբ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ծօ հէօտիւկ, տղաս քեզի պէս պաճախսըզի մը կարօտ չէ, ինքը մեծ մեծ վարժապետներ ունի ամէն բանի համար: Հայտէ, հայտէ ծօ, վար-

ժապետութեան հաղթս ունիս նէ՛, Սամաթիա կերթաս : Եթէր խայրիմ, երթաս բարով, երթաս բարով : — Փասքանլ, շուտով ճամբայ դիր սըւհկա տէ գուն հոս եկուր :

ՍԵՂՐԱՔ. Ծնորհակալ եմ (ձեռքը կպագնեմ). մնաք բարով, (կերբան) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հայ ճըթլօղ, հայ . . . անբար, պիր փարա վէրտիք պաշլաթտըգ, օն փարա վէրտիք պիթիրմէղ . . . ան քեզի թէրպիյէ . . . հին ուսուլով մեծցած տղան ինչ խըտար ֆարղ ունի ալաֆրանկա մեծցած տղէն : ձանրմ շատ հեռուն չերթանք, իշտէ փաքալն ալ տղայ, Սեղրաքն ալ. ամա քովէ քով կեցած իքէն կնայիս աս ուր, ան ուր, ա՛ էֆէնտիմ : Սա մեծ խօսիլ չըլլայ ամա, իմ փաքալս ամենուն վրայ լիմոն պիտի սըխմէ պէ. պիւթիւն մեր խապան հայերը պիտի հասկընան քի էյէր մարդ ըլլալ կուզեն նէ, պէտք է տղաքնին ալաֆրանկա թէրպիյէ ընեն, ալաֆրանկա, ա՛լաֆրա՛նկա . . . :

ՏԵՍԻԼ Է.

ՓԱՍՔԱԼ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ.

ՓԱՍՔԱԼ. Իշտէ եկայ աղապա. կաղաչեմ, ըսելիքնիգ շուտով ըսէք, դէրէ ան անպիտան Սեղրաքին սէպէպով տահայ բան մը չկրցայ ընել, վախըտը կանցնի կոր, տահա ես նէ լուացուեր եմ, նէ լաթերս

հազեր եմ, նէ սանտրուեր եմ, նէ մազերս խը-
վըրմիշ եմ ըրեր, նէ փամատ քսեր եմ, նէ փուտրա
դրեր եմ. . . Էնճամը մարդու առջեւ ելլալու պէս
չեմ տահա :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Լաւ լաւ, տղաս, ամա աս էր հարցընելի-
քըս քի՛ հիչ ասլը կայ մի սա Սեդրաքին ըսածնե-
րուն, հէ . . . իրաւցընէ մաթեմաթիկայի կամ ու-
րիշ բանի մէջ եայմն ես մի :

ՓԱՍՔԱԼ. Հրամանքդ ալ թօաֆ ես, աղապա, ան պա-
ճախարդին խօսքին կհաւտաս :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ձէ, այ օղուլ, չեմ հաւտար ամա, դիտես
քի քեզ կուզե՞՞ Հառքէօյի բժշկութեան դպրոցը
դնել քի շուտով տօքթու ըլլաս տէ՛ սօղրա էֆէնաի
մը, պէյ մը ըլլաս. ամա առաջ պէտք է որ քեզ
քննեն, դիտցածդ չգիտցածդ նային . . . չըլլայ
թէ ամօթով մնաս :

ՓԱՍՔԱԼ. Ճանըմ աղապա, քննութիւնն ալ բան է մի.
Փօրմալիթէյի համար դրուած բան մը. քանի մը
քէսէ փարայով ամէն բան կլմննայ աղապա, հիչ
խասէվէթ մ՛ ըներ կաղաչեմ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Նայէ, այ օղուլ, ես ինչ խըտար քեզ կը-
սիրեմ, ու ամէն բանի մէջ կուզեմ խօշնուտ ընել
քի՛ իշտէ կուզեմ որ վարպետներդ կէնէ կանչենք
լաւ մը հազրլանմը ըլլաս քի քննութիւն անցընես:
Ամա պիտի ըսես քի անոնց սիրտը հէլպէթթէ կոտ-
րեցաւ տայիիդ ըրած ինսաֆսըզութեամբը. իշտէ
անոր ճար մը ընելու համար մտմտացի որ աս ի-

ընկուն կանչեմ ամէնքն ալ դան հոս կերակուր ուտեն՝ շէնլիք ընեն որ քեզի ալ աւելի իշտահով սորվեցնեն :

ՓԱՍՔԱԼ. Փէք աղէկ աղապա, փէք աղէկ մտածեր ես :
Ամա մոռցար որ աշճի չունինք :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Մրտոն կանչել տուի, կուգայ : Անանկ է նէ՛ դնա կիրակոսին ըսէ քի չանտնայ՝ շուտով երթայ վարպետներդ կերակուրի տավթ ընէ :

ՓԱՍՔԱԼ. Բայց պէտք է որ ես երկու տող պիլէէ գրեմ էնպիթէ ընեմ, ալաֆրանկային ատէթը ասանկ է :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա, հա, տղաս, ինչ որ է ալաֆրանկային ատէթը նէ՛ դուն անանկ ըրէ քի ամէն բան թէքմիլ ըլլայ. օրմայա քի ան ֆրէնկ վարպետներդ իս ալ սա մեր խապա հայերուն սըրան դնեն, չէ նէ ինծի մահ է, մահ :

ՓԱՍՔԱԼ. Երթամ, երթամ : Սա անզգամ միւսիւ Միրմիթօնն ալ տահա չբերաւ ապիս ու փանթալօնս, մամուռքը զիս առաւ խայրի (կեղե) :

ՏԵՍԻԼ Ը.

ՅԱԿՈՒԲԻԿ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ.

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Թողութիւն, հազար թողութիւն աղաս, որ չկրցայ մինչեւ հիմա գալ իմ մեծարանքներս իմ խոնարհութիւններս (ծոկներով միշտ) նուիրել, ընծայել, հատուցանել ձեր ազնուութեանը :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Թողու թիւնը ևս պէտք է հրամանքէդ խնդրեմ էֆէնտիմ՝ որ զահմէթ տուի՝ հոս կանչեցի :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Զահմէթ . . . մեծ, շատ մեծ, ամենամեծ զուարճութիւն ըսէք :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Չիւնքի ատանկ սիրտ ունիս էֆէնտի, ուրեմն կրնամ մի ճէսարէթ ընել . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Հապան, հապան, ըսէք ըսէք կաղաչեմ, մի լռէք, մի ծածկէք, վայրկեան մըն ալ ձեր լռութիւնը զրկմունք է ինծի, պատիժ է, չարչարանք է. վասորն զի վայրկեան մըն ալ ըլլայ նէ՛ իս կզրկէք ձեզի իմ ծառայութիւնս նուիրելէն :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Սըռ մը ունիմ որ սալթ հրամանոցդ կրնամ յայտնել (Յակոբիկ կծումնկի արուեստիւտ կերպով) : Հրամեցէք նստեցէք կաղաչեմ (կնսիւն) : — Քանի որ մարդուս տարիքը առաջ կերթայ նէ . . . այնչափ ալ, մալլիւմ ա, ծանր կերպով պէտք է մտմտայ . . . կհասկընաք . . . մարդս պարսպ կենալէն օտանմիշ կըլլայ, տղոց խասէվէթը մէկ թարաֆէն, անոնց մասրաֆները մէկալ թարաֆէն . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Բայց սիրելի, ամենասիրելի բարեկամ, իշթէ ձեր աննման զաւակը, բաղդը շտկեց կլսեմ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Իրաւ է, ամմա Փասքալս պէտք է մտմտամ, ալ վախտն է որ բանի մը դնենք զինքը : Կաղաչեմ որ խայրէթ ընես զինքը բժշկութեան դպրոցը դնելու :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ամենայն սիրով, ամենայն սիրով : Մէքթէպը դըպպլիէին նազըրը իմ մեծ, իմ ամենամեծ բարեկամս է, իրեն մէկ խօսք մը ըսեմ նէ բաւական է :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Սաղ օլասընըզ : Գիտեմ, գիտեմ, հրամանքիդ բարեկամները շատ են ամէն տեղ, ամէն մեծերուն հետ. բան մը ըրէ գուզում Յակոբիկ էֆէնտի քի՛, աս զաւակս ալ մէկ մանտուլի հասնի. անանկով կամաց կամաց մեր մեծ մասրաֆներուն ալ դռները կգոցենք, զէրէ գիտես եա . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Հապա՛, հապա, անանկ է աղաս, անանկ է՛, հախ ունիք, հազար խաթ հախ. հէմ տէ ամէն տեսնողը պիտի զարմանայ քի ինչպէս դուք որ մինչեւ հիմա օրինակ էիք ուրախ, զուարթ կեանքի, ասկէց ետեւ ծանր, խոհեմ, շրջահայեաց, սակաւապէտ կեանք մը կանցընէք : Արդէն ձեր վրայ ամենուն համարմունքը մեծ է, շատ մեծ. իսկ ասկէ ետեւ, հէ, հէ, հէ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Բաղդ է. Պէյօղլուի մեծերուն հետ էփ էյի ճանչլորութիւն ունիմ :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ի՞նչ ըսել է, բոլոր ըրճալ քիպարին ստերը վաստըկած էք էֆէնտիմ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ա՛մպէր, ըսել է քի ձեզի աւելի խօլայ պիտի ըլլայ Փասքալին ու իմ բաներս սրայի դնել . . . ամա գուզում, ինչխըտար կարելի է նէ մարդ չիմացած, սանկ . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Նէ մինասիպէթ, սանկ սաման ալթընտան կիզլիճէ, հիչ մէկուն չիմացընել, հիչ մէկուն :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Խօսք կուտամք :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Խօսք տամ. երդմունք կընեմ, երդմունք, որ հիչ մէկուն չըսեմ, հիչ մէկուն չիմացնեմ ձեր

գաղտնիքը, ինչուան գերեզման, հէմ գերեզման ալ մտնամ նէ, վառօլ տօնէ՛օն, ան ստեն պիլէ բերանս չեմ բանար. զէրէ եէրին գուլաղը վար կըսեն նէ՛ իրաւ է. ես կհաւատամ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հէմ ճա՛նըմ Յակոբիկ էֆէնտի, սա ինչ-խըստար որ կարելի է նէ՛ շուտով ալ ըլլար. զէրէ շխտակն ըսեմ, աս ջրով երթանք նէ՛ բաներնիս շատ գէշ է:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ա՛, կերեւակայեմ, կերեւակայե՛մ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Արիֆէ թարիֆ լազըմ կէլմէզ կըսեն նէ, թամամ ձեր վրայ է Յակոբիկ էֆէնտի:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Պէլլի բան է էֆէնտիմ, պէս պէլլի. հէլպէթ աս օրուան օրս ո՞վ կայ Ստամպուլի մէջ որ ստակի նեղութիւն չունենայ. տուն ունիս՝ քիրան չեն իտար, ստակ դրեր ես շահու՛ շահը չեն իտար, պարտք տուեր ես՝ պարտքդ չեն իտար. ոսկին կըսես նէ՛ ամէն օր ամէն սահաթ կելլայ ու կիջնայ՝ ասոր մանրդ մը կգիմանայ էֆէնտիմ, չնայիս խամ եաքոյի պէս՝ խօսքս անոնց չֆըթներ, Մավուքօրտիի պէս հոռմըներ իյնալէն ետեւ . . . հէմ չընայիս՝ ամէն գիացէն, ամէն սարաֆ միւհլիւզ կելլայ, թո՛ւմ թո՛ւմ թօփը կնետէ կոր:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Անանկ չէ՛ մի եա . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Հէմ տէ ամէն բանին գինը տո՛սը խաթ, կըրակի գին:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Անոր համար իմ բաներս ալ . . . ձախորդութենէ ըսեմ . . . չէ նէ մի շատ առաջ ետեւ չը-

մտմտալէն է մի ըսեմ . . . ամա չէ, էֆէնտիմ, ինչ
կրնես, ալափրանկան ասանկ կուզէ քի մասրաֆ շատ
ըլլայ, ինչ ընես պիտոր . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ի՞նչ ըսել է, ի՞նչ ըսել է, ալափրանկան . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Էնճամը չերկնցընեմ, ճա՛նըմ Յակոբիկ
էֆէնտի, հրամանքդ գիտես խայրի. ինձի ալ գործ
մը մանտուլ մը պէճէրմիշ ըրէ քի՛ քիչ մը անոր
կէլիբովը բաներս սրայի մը կարենամ խօթելու :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ապահով եղիք, հանգիստ եղիք, քէֆէրնիդ
նայեցէք, ես արթնն եմ . . . (կուրծֆը սկիւղով) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ա՛հ, էֆէնտիմ, մտմտացէք սր օնօրս պի-
տի խալըսէք ֆուրթունայէն :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ձեր օնօրը միշտ խալըսած է . . . դուք օ-
նօրի այնա մըն էք :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հրամանքդ ամէն տեղ թեւ ունիս :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. (ձեռֆը ուսերուն վրայ կսանի, կնայի քի իրաւ քեւ
ունի) Ձէ, սանըրըմ տահա թեւ չունիմ. եազըխ, զէ-
րէ տահա փէք շուտով, տահա առաջ կրնայի եր-
թալ գտնալ նախ Աբգար պէյը, ետքը Ահքեամ րէ-
իզի Ալի-Հաֆըզ փաշան, Սէրասքէր միւշիւրիւ Բիւս-
թէմ փաշան, Թիճարէթ միւշիւրիւ Սալֆէտտին
փաշան, Թէրսանէ միւշիւրիւ Ապպաս փաշան, Զապ-
թիյէ միւշիւրիւ Էօմէր փաշան, Մալիյէ միւշիւրիւ
Քեամիլ փաշան, Թօիհանէ միւշիւրիւ Թէվֆիգ փա-
շան, Էվգաֆ նազըրը Շէվգը էֆէնտին, Կէօմրիւկ
նազըրը Ալի էֆէնտին, Իհթիսապ նազըրը, Հիւսէ-
յին էֆէնտին, Սէրասքէր գայմագամը Օսման էֆէն-

տին, պաշ մապէյնճի Բաղուպ էֆէնտին, պաշ մու-
 հասէպէճի Մէհմէտ էֆէնտին, Ահքեամ քեաթիպի
 Բիզա էֆէնտին, Թիճարէթ քեաթիպի Մուսթաֆա
 էֆէնտին, Սէրասքէր քեաթիպի էմին էֆէնտին,
 Մալիյէ քեաթիպի Մուրատ էֆէնտին, Միւսիւ Լօ-
 րէնցօնը, Միւսիւ Պէնսօնը, Միւսիւ Թօտօրաքին, Ֆը-
 րանքօ էֆէնտին, Միւսիւ Ղամսլան, եւ այլն, եւ այլն,
 եւ այլն (շունչ առնելով): Ձէրէ հրամանքիդ բանին հա-
 մար պէտք է որ ասոնց բոլորին հետ խօսիմ, խօսակ-
 ցիմ, մտմտամ, չափեմ, չափչրփեմ ու լմնցընեմ
 էֆէնտիմ: Ուստի հարկ է հիմկու հիմա ձեզի մնաք
 բարով ընեմ . . . ամա հաւատացէք որ շատ չուզե-
 լով է, աղամայ է, սիրաս ձեզմէն, ձեր ազնուութե-
 նէն, ձեր անուշ տեսութենէն, ձեր ցանկալի ընկե-
 րութենէն, չուզեր, չկրնար կոր բաժնուիլ: Ատիէօ,
 ատիէօ. (ձեռքը կրօքուե, ծռելներով կերքայ):

 ՏԵՍԻԼ Թ.

Ս Ա Հ Ա Ռ Ո Ի Ն Ի .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Օ՛խ, (ձեռուրները շփելով) հէլէ բաներնիս
 աղէկ է, բաղդերնէս սա մարզն ալ մեզի բարեկամ
 է . . . ծօ առ ինչխըտար փաշաներ էֆէնտիներ կը-
 ճանչնայ եղեր պէ . . . ծօ ես անոնց անունները
 պիլէ սորվելու խելքիս զարար կուգայ . . . մաշալ-
 լահ Յակօբիկ էֆէնտի, մաշալլահ. ասանկ մեծ

մարդիկներու հետ կէօրիւշմիւշ կըլլայ տէ, նայէ, նայէ, ինչպէս ալ անուշ անուշ կիսօսի . . . հէմ տէ ինչ թէրպիյէ, ինչ բարակ փօլիթիքաներ, տող-րուտու գետին կանցնէի կոր քի իրեն ան ըրած հազար թիւրլիւ քաղաքավարու թիւններուն փուտու-լաս շաշըրմիշ ըրի մնացի, պէտք եղած ճէվապը չէի կրնար կոր տալ. կուզէի քի սա մեր Սամաթիացի կոպիտիանոս ախպարը հոս ըլլար տէ տեսնէր քի ալաֆրանկան մարդը ինչ կընէ . . . Իշտէ ճանըմ Յակոբիկ էֆէնտին ալ՝ մեղայ, մեղայ, Հայ է ամա հայու թեան վրան շոշորդը պիլէ չկայ. սանըրսըն քի ծրանսըղ մըն է, ասըլ Փարիզէն եկած քի հայճա լախըուտը կընէ կոր: Սա դուն ասանկ մարդիկը տես տէ, գնա ալաֆրանկան մի սիրեր պէ. եա հիչ խեւք չունենալու է, եախօտ մեր թիթիղ ծերուկին պէս ճերմակին սեւ ըսելու է: Հայտէ ախմախ դուն ալ . . . թէ որ մեր Հայերը մարդ ըլլան նէ՝ ալաֆրանկայով ըլլան պիտոր, պաշխա չարէ չկայ էֆէնտիմ, չկայ, չկայ . . .

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ԿԻՐԱԿՈՍ, ՍԱՀՍ.ՌՈՒՆԻ.

ԿԻՐԱԿՈՍ. Իշտէ աղա, Փառքալ աղային թղթերը տարի վարժապետներուն տուի, ամէնքն ալ շատ հազրըրին, շատ շատ բարեւ ըրին:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Պիտի գան մի աս իրիկուն :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Հրամեր էք աղա . իմացայ որ Բաֆէ տը Լիւ ք-
սանպուրն են , գացի ամէնն ալ հոն գտայ իրենց
բարեկամներովը մէկտեղ տէժէօնէ կընէին կոր .
մէջերնին խօսք դրին քի հոն պիլեարտով միլեար-
տով քանի մը սահաթ տահա էյլէնմիշ ըլլան քի'
սողրա պիլթիւնն ալ ելլան սողրու հոս գան :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աղէկ , աղէկ . գնա դուն հազըրոթիւն ը-
րէ ; շուտ տավրանմիշ եղիր ծօ : — Ան չէ ամա , Մրտն
գտար մի : Առանց աշճիլի չմնանք տէ , վաղ անցանք :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Ձէ աղա , չէ . հիչ խասէվէթ մըներ , քիչ
ատենէն ան ալ կուգայ . (կեղե) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Քէսէներնուս տակը հասանք տէյի կպո-
ռար մեր ծերուկը . էյ փէք աղէկ ճանըմ , պոռա-
լէդ ֆայտան . — հիչ , նէ օլաճագ պիլթիւն հալխը
իմանայ քի էֆէնտիմ' միւհլիւղ ելեր' գօգօղ մնացեր
ես . . . Իշթէ մեր խապահայը սասանկ կընէ . կու-
լիյ , կկանչէ , կկանչուըռտէ . ամա ալաֆրանկայ ա-
սանկ չէ ատէթը , ասանկ չէ . միւհլիւղ ելար , տա-
հան ալեյի ճախա ընելու ես քի բոլոր աշխարհք
մատ խաճնէ , կարծէ քի ճէպդ խաղնաներ ունիս .
Պօղաղ իչի երթալու ես , սուարէներ տալու ես ,
ղիաֆէթներ , իքրամներ , ճիւմպիւղներ . . .

ԿԻՐԱԿՈՍ (դռնեկ) . Աբգար պէյ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Չափուխ ծօ , չափուխ ներս հրամցուր ,
խահուէ , չուպուխ , չմոռնաս . չափուխ :

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ԱՐԳԱՐ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (դիւնացն եղերով). Բարե՛ւ պէյա, բարե՛ւ :
ԱՐԳԱՐ. Բարի գտանք Դաւիթ աղա, ինչպէս էք նայ-
ինք, ինչ կրնէք կոր :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ինչ պիտի ընենք էֆէնտիմ, աչուրնիս
Հասքէօյի ճամբան մնացեր էր. հրամեցէք նստե-
ցէք կաղաչեմ, (արոտ կիրանցրնէ, Արգար շնորհակալ կը-
ղայ, կնսի) : Ասխըտար մոռնալ մեզ հէ, պէյ էֆէնտի :

ԱՐԳԱՐ. Ձէ՛, խնդրեմ, մոռնալ մի ըսէք. խապահաթը
իմ ծանր պաշտօնիս տուէք, թէ չէ՛ շատ անգամ
միտքս կզնէի որ գամ մէյմը մեր ազնիւ բարեկա-
մին հալը խաթրը հարցընեմ. իլէ քի՛ գիտէք եա,
սանրըմ սալթ բարեկամս չէք, հապա աներս ալ
էք (ձեոֆ կուսայ) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (ձեոֆը կսխալէ). Հէ՛ եա, անանկ է, դուք
ալ իմ փեսաս էք խայրի :

ԱՐԳԱՐ. Ամենայն սիրով կընդունիմ այդ անունը :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Եազըն քի մեր Մարկօիթը հոս չէ :

ԱՐԳԱՐ. Հսածիս՝ Պէօյիւքաէրէն է :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հրամեր էք, Մատամ Տիւվալ եկաւ ա-
ղաչանքով զօռով զառով առաւ տարաւ : Պարէմ
Փասքալը կանչեմ գայ. (եղերու կըղայ) :

ԱՐԳԱՐ. Ձէ, խնդրեմ, չէ, թողուցէք, չեմ ուզեր ի-
րեն դասերուն արգելք ըլլալ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Անիկայ դասերը լմնցուցածի պէս է հիմա . . . Ամա կեցիր, աղէկ միտքս եկաւ. կուզէք ինծի ձեր առաջին հետիյէն ընելու:

ԱՐԳԱՐ. Ի՞նչ ըսել կուզէք էֆէնտիմ, պարզ կերպով ըսէք:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Պարզ կերպով, Փասքալին համար է խօսքս. խնդրեմ որ զինքը Հասքէօյի դպրոցը հէքիմութեան խապուլ ընել տաք: Ասիկա ձեզի համար ինչ պիտի ըլլայ, խօլայ բան մըն է:

ԱՐԳԱՐ. Իրաւ, ասկէց առաջ դիւրին էր ատիկայ, բայց հիմա շատ դժուար:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աճայի՛ւ:

ԱՐԳԱՐ. Գիտնալու էք սանրըրմ որ Հասքէօյի բժշկական դպրոցը՝ տէրութիւնը որոշած է քի քսանէն աւելի Հայ տղայ ձրի չառնուի: Հիմա հոն ունինք տասնըինը տղայ մեր ազգէն. ըսել է թէ մէկ Հայ տղայ մը միայն կրնանք հոն ընդունիլ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Էյ իշթէ ան տղան Փասքալը կըլլայ:

ԱՐԳԱՐ. Իմ ըսածս ալ ան էր. թէ որ չըսեմ օր մը՝ հապաժամ մը առաջ ինծի այս խնդիրքն ըրած ըլլայիք, վաղն առտու Փասքալը կրնար բժշկական դպրոց մտնել. բայց հիմա՝ թիւը լեցուած է, վասն զի արդէն խօսք սուած գտնուեցայ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աճապ որո՞ւն, կրնանք մի գիտնալ:

ԱՐԳԱՐ. Հապա՛, ան ալ ձեր սիրուն համար էր. վասն զի խօսքս ձեր եղբօրորդւոյն Սեդրաքին համար է:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ, Սեդրաքը տօքթօուութեան պիտի

առնէք . . . հա՛, հա՛, հա՛ (Julisայով), խնտալնու բան,
խնտալնու . . . ան ախմախը հօրը պէս խույտմճի
մը պիլէ չկրնար ըլլալ, տէյիլ քի տօքթօն:

ԱԲԳԱՐ. Ատոր փորձը դիւրին է էֆէնտիմ. քննութիւն
մը կրնենք. եթէ ձեր վկայութեանը պէս՝ իրօք ան-
յարմար գտնանք զինքը, ան ատեն . . . (Կիրակոսը
խահուէ ու ծուխ կամ չուպուխ կրեւէ կիրակցրնէ):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ան ատեն իմ Փասքալս . . .

ԱԲԳԱՐ. Ամա էֆէնտիմ, ուսկից ալ աս խորհուրդը
մտքերնիդ եկաւ . . . դիտէք որ Հասքէօյի դպրոցը
աղքատ տղոց համար է, որ հոն ձրի բժշկութիւն
սորվին ու ձեռուրնին պատուաւոր արուեստ մը ու-
նենան: Փասքալին պէս հարուստի տղու շատ դը-
ժուար է, ու շիտակն ըսելով՝ չվայլեր ալ հոն եր-
թալ, խեղճ աղքատ տղոց հացը բերններնէն կտրել,
բայց եթէ կարգէ դուրս հանճար մը ըլլայ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա՛, իշթէ կարգէ դուրս հանճար մըն է
եա իմ Փասքալս:

ԱԲԳԱՐ. Կհաւատամ, բայց այդ ճանչցրնելու համար
հարկ է մեր ժողովքին առջեւ անաչառ քննութենէ
մը անցնի, ու պէտք է որ ամէն բանի մէջ ալ ա-
ռաջին գտնուի որ կարող ըլլանք ամենուն գիմաց
արդարանալ որ հարուստի մը տղան բժշկական դըպ-
րոցը կառնենք կոր, տեսնելով անոր կարգէ դուրս
քաջութիւնն ու յարմարութիւնը:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Իշթէ էֆէնտիմ, թամամ անանկ պիտի
գտնաք իմ Փասքալս ալ:

ԱՌԳԱՐ. Անանկ է նէ, ասկէց երթալէս քիչ մը ետեւ կրնաք զինքն ինծի զրկել, Ահմէտ պէյին տունը. հոն ժողովք մը ունինք, մէկէն կառաջարկեմ որ քննուի ձեր զաւակը :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա, հա, գո՛ւզում Աքգար պէյ, ձեր վրան է բոլոր յոյսս :

ԱՌԳԱՐ. Իմ կողմանէս խօսք կուտամ ձեզի ու ձեռքէս եկածէն աւելի կաշխատիմ որ զինքն ընդունիլ տամ, բաւական է որ ինքն ալ արժանի համարուի ամենուն վկայութեամբը : Այսուհետեւ ձեր զաւակը իմ զաւակս է : — Ան անանկ թող կենայ, հիմա երկու բան ալ կուզեմ մտքերնիդ ձգել, թէ որ ինծի կներէք :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Գլխուս վրայ էֆէնտիմ, ինչ ըսել է :

ԱՌԳԱՐ. Մէկ ըսելիքս աս է, Դաւիթ աղա քի, փէք մեծ եղաւ իմ ցաւս՝ երբ լսեցի որ Մարկուիթը ամիսէ մը իվեր Պէօյիւքտէրէ կեցած է, զէրէ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Նասըլ, նասըլ, չէ, եաղնըշ կայ, եաղնըշ . . .

ԱՌԳԱՐ. Չէ, սիրելի չէ, իմ հաւատարիմ բարեկամներէս ես ամէն բանի տեղեկացած եմ, ուստի գիտնալով կխօսիմ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ֆախաթ ինչ ընենք էֆէնտիմ, օրթալը խը ալաֆրանկա է՝ գիտէք. հիմա ալաֆրանկան է մախպուլը. ալաֆրանկային ատէթն ալ ան է որ աղջիկները մարապետի պէս տունը փակուած, էրիկ մարգիկներէն հեռու քաշուած չնստին, իլլա կէնճէրուն հետ մէկտեղ խաղան, խնտան, զուարճանան : Չնայիք, իշթէ Ֆրէնկին ատէթն ալ ա՛ս է էֆէնտիմ :

ԱՌԳԱՐ. Բայց ո՞ր ֆրէնկին. ինքզինքը ճանչցողին, չէ
նէ մի վարի թախըմ շլըխաի ֆրէնկներուն . . . Զէ,
չէ, չէ, կխաբուիք սիրելի բարեկամ, կխաբուիք:
Հաւտացէք ինձի, գիտէք որ ես ֆրանսա մեծցած
եմ, բայց աս ալաֆրանկան հոն չեմ տեսած: Ոչ
երբէք կարգաւորեալ մարդ մը թող կուտայ որ իր
աղջիկը ասանկ համարձակութիւններ սորվի: Բայց
դեննք թէ իրաւցընէ ֆրէնկները թողուն իրենց զա-
ւակները անանկ մեծնան. միթէ ֆրէնկները կընեն
կոր տէյի պէտք էր որ մենք ալ անոնց հետեւէինք,
առանց աջ ու ձախ մտածելու: Անոնք ձեռուընին կը-
րակը խոթեն նէ, մենք ալ մի պիտի խոթենք: Ֆր-
րէնկները երբոր բանի մը վրայ յոյսերնին կարեն
կամ սաստիկ կիրք ելլեն՝ սովորութիւն մը ունին որ
ատրճանակը, փիշթօֆը, ճակտին գրածին պէս՝
պարպելն ու անդիի աշխարհք անցնելը մէկ կընեն.
անանկ է նէ մենք ալ սրտերնիս բանի համար մը
նեղացածին պէս՝ առնենք ատրճանակը, ու ինք-
զինքնիս սպաննենք, հէ: — Միտքս ան չէ, սիրելի
բարեկամ, որ ալաֆրանկային տուած վնասները
հոս ձեր առջեւը դնեմ. խօսքերնիս խիտտ կերկըն-
նար, ու չեմ ալ գիտեր թէ կարելի կըլլար որ ա-
լաֆրանկային մեր ազգին տուած վնասները մէկիկ
մէկիկ հասկըցնեմ: Աս միայն ըսեմ որ մեր ազգին
էն մեծ թշնամին սա ալաֆրանկան է. եւ այնչափ
աւելի գէշ ու վնասակար է աս թշնամին՝ որչափ
որ աւելի սիրելի է: Յագկերտներ, Բուղաներ, Լէնկ-

Թիմուրներ այնչափ վնաս չտուին մեր ազգին՝ որչափ ալաֆրանկան. մանաւանդ թէ ան բռնաւորները մեր ազգը չարչարեցին ու ջարդեցին ալ նէ՛ մեր ազգին քաջութեան անունը փառաւորեցին՝ թէ երկրիս վրայ եւ թէ երկինքը. իսկ աս անիծեալ ալաֆրանկան մեր ազգին ճակատը այնպիսի վատութեան մուր մը քսեց ու ամէն օր կսեւցընէ՛ որ կարծեմ՝ մէյմըն ալ պիտի չկարենանք ճերմկցընել:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Անանկ է նէ ըսել կուզէք քի շատ աւելի լաւ էր որ մեր ազգը իր առջի խապայութեանը մէջ մնար՝ քան թէ հիմա աս ալաֆրանկայով: Ա՜ճայիպ.

ԱՐԳԱՐ. Չէ, խնդրեմ, խօսքս ծուռ չհասկընաք. ես ալաֆրանկան վար զարնելով խապայութիւնը չեմ գովեր կոր. կրնայ մէկ ազգ մը խապայութիւնը թողուլ առանց ալաֆրանկային ետեւէ երթալու. ինչպէս նաեւ ալաֆրանկային ետեւէն երթալ՝ առանց խապայութիւնը մէկգի թողլու: Մանաւանդ թէ հիմակուան կերպով հասկըցուած ալաֆրանկային ետեւէ գացող ազգը յայտնի կցուցընէ թէ շատ խապա ազգ է. վասն զի դեռ չկրնար կոր աղէկին ու գէշին մէջ զանազանութիւն ընել, սեւին ու ճերմակին մէջի տարբերութիւնը ճանչնալ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Չըսէք, Տօքթօն պէյ, մեր Սամաթիացի ու Անատոլուցի հէմիճուխ ախպարները մեզնէ աւելի երջանիկ են հէ՛:

ԱՐԳԱՐ. Ես աս գիտեմ որ ան հէմիճուխ ըսուած ըն.

տանեաց մէջ շատ աւելի խաղաղութիւն կայ, շատ աւելի եղբայրսիրութիւն, շատ աւելի բարեպաշտութիւն, շատ աւելի պարկեշտութիւն, շատ աւելի ողջմտութիւն՝ քան թէ մեր ալաֆրանկա ընտանիքներուն մէջ . . . Իսկ իբրեւ բժիշկ՝ սա ալ աւելցնեմ որ անոնց մէջ շատ աւելի երկար ապրողներ կան, շատ աւելի առողջ ամուրէն ուժով մարդիկ՝ քան թէ ալաֆրանկաներուն մէջ : Եւ թէ որ մեր խեղճ ազգը մարդ ըլլալիք ունինէ՝ կէնէ ան չհաւնած Սամաթիացիներուդ ու դրսեցիներուդ վրայ աչքը դարձընելու է, եւ ոչ թէ ալաֆրանկա ղէվղէքներուն, որոնց էրիկմարդիկը՝ թոյլ կնիկ մարդու կնրմանին, իսկ կնիկմարդիկը՝ լաթէ շինած խուխլաներ :
 ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Չօգ շէյ . . . տօղրուսու, պէյ էֆէնտի, սա առջի անգամն է որ հրամանքիդ պէս սորված Տօքթօուէ մը սա բաները կըսեմ կոր :

ԱԲԳԱՐ. Ամէն շիտակ խօսող ու ծանր մտմտացող մարդիկ սա կարծիքն ունենալու են : Յուսամ որ քիչ ատենէն հրամանքդ ալ իմ կարծիքիս աւելի կհամոզուիս, երբ սո բանիս վրայ աւելի երկայն խօսելու առիթ կուսենանք . . . մէկ տան մէջ նստած :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա ճանըմ հա, սխ, Աստուած տար ան օրն ալ տեսնէի :

ԱԲԳԱՐ. Շուտով կտեսնէք, շուտով : — Մէկ խնդիր մը միայն մնացած է, ան ալ լուծենք նէ ամէն բան լմնցած է :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ո՞րն է ան խնդիրը, պէյ էֆէնտի : Յու

ասմ՝ որ աս խեղճ ալաֆրանկային եախան թողուցիք
խայրի (խնարսով) :

ԱՔԳԱՐ. Կարծեմ բոլորովին չէ, վասն զի ալաֆրանկայ-
ին ցաւալի հետեւանքներէն մէկն ալ աս է որ խեղճ
երիտասարդ մը աշխարհք մտնալու համար պէտք
է առաջ մտմտայ որ իր հարսը ուզէ չուզէ պիտի
մտտայի ետեւէն վազէ, ժաքօնայէ, մուսլինէ, թիւ-
լէ, թաֆթայէ, աթլազէ, մուլարանթիքէ, վըլու-
րէ ֆիսթաններ շինէ. աս աքէօ է, աս ֆալպալանե-
րով է, աս պույեօններով է, աս անէօլօլան է, աս
տէքօլթէ է... տահա ինչ գիտնամ: Ա՛ն ալ բաւա-
կան չէ, ամառուանը զատ ֆիսթան, ձմեռուանը
զատ, գարնան ուրիշ, աշնան ուրիշ մտտա: Ա՛ն ալ
բաւական չէ, տունինը ուրիշ, միսաֆիր ընդունի
նէ՛ ուրիշ, միսաֆիր երթայ նէ՛ ուրիշ, սուարէի
երթայ նէ՛ ուրիշ, սուարէ տանսանթի երթայ նէ՛
ուրիշ, պալօի երթայ նէ՛ ուրիշ թուալէթ պիտի
ընէ... Աս ըսածներս միայն ֆիսթանի վրայ են. հա-
պա թէ որ շափօներուն, կարիպալտիններուն, ռէ-
փիւպլիքներուն, փամէլաններուն, քուրօններուն,
քուաֆֆիւրներուն վրայ մէյմը մտածենք, թէ որ
մանթիլներուն, պարնուզներուն, փէլրիններուն,
պասքիններուն, փլիսներուն, ժիւփօններուն, մալա-
քօֆներուն ու բոլոր ճերմակեղէնի բանած թրուսոյ-
ին... թէ որ ուզենանք մտածել սէնթիւրներուն,
պրասլէներուն, քօլիէներուն, ոսկի սահաթներուն,
պըրլօքներուն, պրօշներուն, մէտայեօններուն,

պուրքը տօրէյններուն, էվանթայններուն, փարասօլներուն... Ո՞ր մէկը ըսեմ էֆէնտիմ, գէրէ ոչ ծայրունին եւ ոչ ճօթ՝ կնիկմարդոց թուալէթին վերաբերեալ բաները: Նոր բան մը չէ եւ, հրամանքնիդ ալ շատ լաւ գիտէք, ու պէտք է ինծի իրաւունք տաք, որ աս անիծեալ ալափրանկային պատճառաւ՝ այսօրուան օրս աղջիկ զաւակ մեծցընելուն պէս դժուար բան չկայ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Շիտակը՝ աս թարափէն հա'խ ունիք հախ, շատ չէթին բան եղաւ աղջիկ զաւակ պահելը:

ԱՐԳԱՐ. Ան աստիճան՝ որ աղջիկ զաւակ մը ունենալուն վրայ՝ ոչ հայրը կուրախանայ կոր եւ ոչ մայրը. հապա կտրտմին կոր ալ՝ որ նոր ծախքի մասրափի դուռ մըն ալ բացուեցաւ տէյի:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Պէլի, պէլի, անա'նկ է էֆէնտիմ անանկ:

ԱՐԳԱՐ. Իշթէ ասոր համար ալ է որ ամէն մարդ աշխարհք մտնալէն առաջ պէտք է մտածէ, չէ թէ (ինչպէս որ պէտք էր) միայն իւր հարսնացուն կատարելութիւնները, հապա նաեւ անոր բերելիք ճէճէզը: Հին ատենի սովորութիւնը ան էր որ աղջկան հօրը ստակ կտըրուէր ընծայ, որուն վարձակ կըսէին. որով ըսել կըլլար թէ աղջիկ մը՝ իր ծնողացը համար գանձ է. ինչ գեղեցիկ սովորութիւն էր ասիկայ, որով աղջիկ մը սրչափ աւելի կատարելութիւններ ունենար, այնչափ ալ աւելի թանկագին կսեպուէր, անով ծնողացն ալ փառքը կմեծնար. ուստի եւ կշանային որ աղջիկներն ալ լա՛ւ կրթեն որ

արժէքնին աւելնայ, չէ թէ փուճ ու մուճ լաթերով
զարդարեն, հասլա առաքինութեանց մշտափայլ ա-
կունքներովը: Եկաւ ալափրանկան ու բոլոր բանը
տակն ու վրայ ըրաւ. հիմակուան ժամանակս հայր
մը իր աղջիկը չէ թէ առջի ատեններուն պէս գան-
ձի մը տեղ պիտի ծախէ, հասլա պիտի նայի որ
ժամ մը առաջ հէմէն թօթվէ վրայէն նետէ, ծանր
ծանր ճէրիմէներ ալ հատուցանելով աղջիկը առնու-
ղին: — Ասոնք մտածելով՝ հարկ է որ ես ալ գէթ
այնչափ բան մը խնդրեմ ձեզմէ որ օգնութիւն մը
ըլլայ անոր թուալէթի մասրաֆին:

ՍԱՀԱՌՍԻՆԻ (շփորած). Ի՞նչպէս . . . բայց հրամանք-
ներնողդ պէս հարուստ մարդը . . . կզարմանամ
որ . . .

ԱՐԳԱՐ. Ձէ՛ սիրելի, մի զարմանաք. ես ձեզ կողոպտել
չեմ ուզեր (Ժպտելով), ձեր հարստութեան չորսին մէկն
ալ տալու ըլլաք . . .

ՍԱՀԱՌՍԻՆԻ. Կցաւիմ քի որոշած եմ պիւթիւն ունե-
ցած չունեցածս Փասքալին ձգելու:

ԱՐԳԱՐ. Բայց ձեր որոշմանը կարծեմ կարելի է պզտի
փոփոխութիւն մը տալ, մտածելով պարագաները:

ՍԱՀԱՌՍԻՆԻ. Միւնքիւնսիզ բան էֆէնտիմ, միւնքիւն-
սիզ, զէրէ կտակս ալ ըրած լմնցուցած եմ:

ԱՐԳԱՐ. Ուրեմն Մարկուիթին վերջէն ալ բան մը ձը-
գելու միտք չունիք:

ՍԱՀԱՌՍԻՆԻ. Հիչ մէկ բան, հիչ մէկ բան:

ԱԲԳԱՐ (նեղացած). Հիջ մէկ բան . . . բայց լա՛ւ մտա-
ծեցէք . . . Ամենեւին չէի կրնար կարծել . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Թէ որ իրաւցընէ սէր ունիք Մարկոսի-
թին վրայ . . .

ԱԲԳԱՐ. Ատոր մի տարակուսիք, բայց քսան տարուան
երիտասարդ ալ չեմ որ տաք գլխով գործ տես-
նամ էֆէնտիմ: — Ես ա՛ս մտքիս վրայ եմ. իսկ դո՛ւք:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ես ինչ որ ըսի՝ անկէց նօխտա՛ մըն ալ
շաշմիշ չեմ ըլլար:

ԱԲԳԱՐ. Բայց լաւ մտմտացէք կաղաչեմ (անուշութեամբ):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Փէք աղէկ մտածած եմ (խսութեամբ):

ԱԲԳԱՐ. (ֆիջ մը կիսածե աշխարհ, վերջէն յանկարծ nsf կե-
շե). Ապա ուրեմն ձեզի ուրիշ փեսայ մը . . . կգտնէք
. . . Շատ կցաւիմ, բայց . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ես ալ կցաւիմ:

ԱԲԳԱՐ. Բայց իմ ցաւս աւելի է, Դաւիթ աղա: Ուստի
որչափ աւելի ուրախութեամբ հոս եկայ, այնչափ
աւելի ցաւով հիմա կբաժնուիմ . . . Ծառայ եմ. (եր-
բարտ կըլլայ, բայց ես կդառնայ) Որովհետեւ Փասքալին
համար խօսք տուած գտնուեցայ, չեմ ուզեր խօսքս
ետ առնել: Ինչպէս որ ըսի՝ քանի որ Պէյօղլուն
եմ, շուտով կզրկէք զինքը, ու մեր ժողովքին առ-
ջեւ արժանաւոր քննութիւն մը որ անցընէ՝ իմ վը-
րա՛ս ըլլայ վաղուընէ զինքը տէրութեան դպրոցը
մտցընելու աշխատութիւնը: Մնաք բարով (կերբայ):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Երթաք բարով: — Սըւոր նայեցէք հէլէ,
չէմ ամիսը տասըհազար զուրուշ այլըխ ունենայ,

հէմ տէ կուզէ որ ճէհէզով առնէ իմ զաւակս . վնյ
 թամահքեար մարդ , վնյ . . . Տահա չամհնար պէյու-
 թենէն տէ՛ ելեր փարայի վրայ խօսք կընէ : Ես ալ
 ինչ է կըսեմ երկայն բարակ լաց քարոզ մըն է սկը-
 սաւ ալաֆրանկային դէմ , կզրուցէ ու կզրուցէ . . .
 մէյէր իսէ փորի ցաւ ունի եղեր պէ . . . Հասկըցանք
 . . . հայ պաթալ մարդ . պէ դուն Ֆրանսա լահա-
 նայ մի կերար՝ չէ նէ մի սոխ սխտոր , քի տահա
 բերանդ ալ կհոտի կոր . . . թէ որ անխըտար
 զմայլեր հէրեան եղեր ես մեր հէմիճուխներուն նէ ,
 ինչ կեցեր ես , հէմէն անոնց քով չվազես . . . Հայ-
 տէ հայտէ , Մուշու տօքթօ՛ր , զնա եաշմախլը ֆէ-
 րածէլի ապլա մը գաիր տէ , հէմէն . . .

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ՄԱՐԳԱՐ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ.

ՄԱՐԳԱՐ (վագերով). Աչուընիս լուս , սիրելի աղբարս :
 ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՞նչ կայ քի , ինչ եղաւ . (պաղուքեանք) :
 ՄԱՐԳԱՐ. Աղապան եկաւ վիլայէթէն :
 ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հէ . . . ինչ . . . եկաւ մի . . . (շփոքած) :
 ՄԱՐԳԱՐ. Հէ եա , հէմ տէ հիմա հոս կուգայ քու . . .
 ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, Հոս . . . հոս մի կուգայ . . .
 ՄԱՐԳԱՐ. Հա , հա , քու տունդ հիմա կհասնի . Սեզրա-
 քին հեա զինքը սօխախին գլուխը ձգեցի քի՛ , քեզի
 դամ միւժտէ տամ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Իմ տո՛ւնս մի . . . միւժտէ . . . չեմ հաս-
կընար . . . անձայիպ . . . աս ինչ . . . երթամ մէյ-
մը վեր . . . աս ինչ փորձանք (կիսգի կերքայ):

ՄԱՐԳԱՐ. Կեցիր, ճանրմ, կեցիր . . . — Ինչպէս շփո-
թեցաւ . . . հազ ընելու տեղ . . . զարմանք. աս
ալ ալաֆրանկա է մէյէր քի մէկուն հարը գայ նէ՛
որդին դիմացը վազելու տեղ՝ կծիկը դնէ կիսախ-
ջի. ինչ աղուոր ատէթ . . .

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

ԿԻՐԱԿՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ.

ԿԻՐԱԿՈՍ. Աղաս հոս չէ մի:

ՄԱՐԳԱՐ. Սանըրըմ վեր իր օտան գնաց. ինչ կայ քի:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Բան մը ունէի իրեն հարցընելիք:

ՄԱՐԳԱՐ. Աղապաս հասնու, վարը տեսնը մի.

ԿԻՐԱԿՈՍ. Չէ, ես սուֆրայի օտան սրայի կգնէի կոր. . .

վարէն շամաթա մը լսեցի ամա՛, տանմիշ ըրի քի
միւսաֆիր եկեր է:

ՄԱՐԳԱՐ. Վարէն շամաթա լսեցիր. անանկ է նէ իշտէ
աղապաս հասեր է, վազեմ դիմացը (կերքայ):

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Կ Ի Ր Ա Կ Ո Ս.

ԿԻՐԱԿՈՍ. Ազապան մի եկեր է . . . Հայ եազըխ, ինչ-
պէս ալ վարը չգտնուեցայ . . . սա հէօտիւկն ալ
տեսած կըլլայինք . . . քիմ պիլիբ ինչ ճանավարին
մէկն ըլլալու է . . . կեցիր, քիչ մը հոս պէքէյեմ,
հէլպէթթէ հոս կուգան . . . Ստամպուլցի չէնք մի,
մեզի ալ ասանկ բան մը պէտք է քի ղէֆըր հանենք
էֆէնտիմ . . . թամամ . . . իշտէ դուրսը ոտքի ձա-
ներ կան . . . հա իրեն ձանն ըլլալու է . . . ամ-
մահա բարակ ձան հան: (fահ, fահ, fահ.) սանըսըն
քի չիլինկիլիբ քէօրիւկ, է . . . ծօ ծօ ծօ, եկան:

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

ՄԱԹՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ, ԿԻՐԱԿՈՍ, ՍԵԴՐԱՔ.

ՄԱԹՈՍ (դռնէն). Ծօ, սա Դաւիթիս տոնն է հա' . . .
(չոս կողմը նայելով զարնացուալք) ծօ սա թազաւորի
սարայ է. ծօ մեր փաշան ալ ասանկ սարայ չունի,
ծօ (ներս կիսնայ). ցըք-ցըք-ցըք, էս ինչ աթուք-
ներ, էս ինչ այնաներ, էս ինչ եալտուզ-մալտուզ
բաներ . . . էս ինչ սալթանաթ . . . Ամա սուր է
Դաւիթը քի . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Երթամ նայիմ, հոս կանչեմ. (կեղեկ):

ՄԱԹՈՍ. Էյ, եա Արութէնս ո՛ւր է, էճապ դարո՞ցն է . . .

Հա ծօ, սըւիկա ըլլալու է (Կիրակոսը ցուցնելով):

Ի՛նչպէս էլ մեծցել է, աղուորցել է . . . Եկ՛ուր զաւակս, տէտէիգ քով եկուր զաւակս:

ԿԻՐԱԿՈՍ (fánh fահ, իսկապով դուրս կեղեկ ինքիւրէն ըսելով).

« Հէնկեամ պէ հէնկեամ »:

ՍԵՒՐԱՔ. Չէ, աղա տէտէ. ասիկայ չէ, ասիկայ չէ:

ՄԱԹՈՍ. Եա ծօ, աս ո՛վ է քի:

ՍԵՒՐԱՔ. Ծառան է:

ՄԱԹՈՍ. Ծառա՞ն . . . Էն էլ մի ասանկ զըյաֆէթով

հա . . . Եկէր խզմէթքեարներն էսպէս են նա, ծօ

էս տունին աղաներն ի՛նչ կուլլին ծօ . . . նէ իսէ,

քիչ մը նատիմ, զիրա շատ եօրուլմիշ եմ . . . Ամա ո՛ւր է սէտիրը՝ չեմ գտնար կը:

ՍԵՒՐԱՔ. Հոս ալաֆրանկա տուն է, աղա տէտէ. սէտիր չգտնուիր ալաֆրանկա տունը. (արոտ մը կուսայ):

ՄԱԹՈՍ. Խէ՛րն անիծեմ էդ ալաֆրանկային, (նստելով).

Ծօ էս հանգի՞ստ է քի, մարդուն ոսկորները կօտըրտէ կը . . . Ծօ հոս մարդ նանսըլ պաղտաշ խուրմիշ անէ . . .

(կուզէ նստիլ, բայց չկրնալով ոտընէն ծաղէլ, վար կիյնայ « Ո՛ւյ, ո՛ւյ » պօտալով) Խէ՛րն անիծեմ էս աթուղը շինողին . . . Ամա ծօ տղայ, էս մեր սէտիրներուն պէս պօղասի չէ. էս աթլա՛ղ է . . .

Յըք-ցըք-ցըք. նայի՛ս նէ՛ դիպ աթլաղ, ճանֆէս, եալտուղ-մալտուղ . . . Աղէկ աղէկ էմա, ասոր ծարը ո՛ւր կերթայ, ո՛ւր:

ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

ՄԱՐԳԱՐ, ՓԱՍԲԱԼ, ՄԱԹՈՍ, ՍԵՂՐԱՔ.

ՄԱՐԳԱՐ. Աղբարս հիմա կուգայ :

ՓԱՍԲԱԼ (ներս մտնալուն ինքնիրեն. «Պրէ, հիմա կճաթիմ» . . .)

Ծօ առ ի՛նչ խապա մարդ է. առ ի՛նչ հիյէթ» . . .)

ՄԱՐԳԱՐ. Իշտէ ասիկա Դաւիթին տղան՝ Փասքալն է :

ՄԱԹՈՍ. Հէ, չե՛մ ճանչնար կը . . . Էդ ի՞նչ անուն է.

պաս . . . պաս . . . սախա՞լ . . .

ՄԱՐԳԱՐ (խնայալ). Չէ աղապա, սախալ չէ, Փասքա՛լ,

Փասքա՛լ, քի եանի եա Յարութիւնն է :

ՄԱԹՈՍ. Հա՛, օրհնած դուն էլ, սանկ չասես, էմա ես

աս գիտեմ քի՛ վախիթ մը մեր Դաւիթը գրել էր քի

մանչ զաւակ մը ունեցայ, տէտէիս անունով կնքե-

ցինք Արութէ՛ն. է՛յ հիմա երկրորդ անգամ մի

մղրտուեցաւ էս տղան քի՛ էտ մասխարա անունը

վրան էք գրել ծօ :

ՄԱՐԳԱՐ. Չէ աղապա, չէ, հիմա ալաֆրանկա ատէթն

ան է քի . . .

ՄԱԹՈՍ. Կէնէ մի ալաֆուրանդա . . . Բնչ տաէթ է քի :

ՄԱՐԳԱՐ. Հիմա ալաֆրանկա ատէթն է քի մեր Հայու

անունները՝ կոպիտ խապա կուգան, անոր համար

կամչնան կփոխեն կոր : Պօզոս, Պետրոս, Մկրտիչ, Յով-

հաննէս Բնչ պիտի ըլլան. հայերէն չեն մի՛ խապն

են. ուստի հիմա մօտան է որ մեր ղէվզէկ մուշունե-

րը կըսուին Փասքալ, Վէնսան, Փիէռ, Փօլ, Անթուան,

Պատիւի, ժան, ժաք, Միշէլ . . . տաճա թնչ գիտ-
նամ: Աղջիկներն ալ՝ մատմաղէլ Մարի, Սէրէնա,
Վերթինի, Ֆօրթիւնէ, Ռոզա, Մարկո-իթ, Լուչիա,
Ֆիլօմէն, Թէրէզա, Վէրօն . . . տաճա ասանկ թա-
խըմ մը ֆրէնկի թօաֆ թօաֆ անուներ քի Հայ ըլ-
լալին չհասկըցուի:

ՄԱԹՈՍ (Մարգարիս խօսելու ժամանակը կեղի գարուցած
գարուցած հայրիներուն եւ ուրիշ բաներուն կնայի, կհնկ
եւ այլն). Վրան թքեմ ես էտ անճոռնի սովորու-
թան . . . ծօ թոզ անուներն փոխելու աեղ՝ եւ ան-
կըճվրները փոխեն, եա՛ խելլըները: — Ամա նէ իսէ,
ծօ Արութէն, Էս էլ մի ալաֆիրանդայ է: ծօ չգամ,
ձառք չպագներս ծօ:

ՓԱՍԲԱԼ (սոսուարով). Ձեռք մի պագներմ . . . չօգ շէյ . . .
կեանքիս մէջ վարդապետի ձեռք չեմ պագած, չը-
ճանչցած մարդուս ձեռքը մի պիտի պագներմ:

ՍԵՆՐԱՔ. Մեր աղատէտէն է, չճանչնալ կըլլայ մի
ա՛ եղբայրս:

ՄԱՐԳԱՐ. Ես քեզի թնչ ըսի աէ հոս բերի ծօ:

ՄԱԹՈՍ. Եւ, դուն զիս չես ճանչնար հա . . . էմա
իսնայէ, իմ ծերու աչքովս էլ քեզ ճանչցայ քի թնչ
հպարտ թէրպիյէսիզ աղայ ես եղել դուն: — էմա
դուն Սեդրաքս, դուն օրհնած ըլիս, դուն աէտէդ
շուտով ճանչցար. շուտով իմին ձառքս պագիր,
անոր համար էլ ես քեզ օրհնեցի ու կօրհներմ ու
պիտի օրհներմ միշտ դաւակս, Աստուած հեռդ ըլնի
ամէն վախիտ:

ՍԵՒՐԱՔ. (կուզե՛ք Փասխալը բերե՛լ որ Մարտիկն ձեռքը պագնե՛ք,
Փասխալ չհուզե՛ր):

ՄԱԹՈՍ. Թող չգայ, թող չգայ է՞գ անպիտանը. պէ՛ւ
քիմ՝ տէտէին ձեռուըններէն կգանի կը. թող որ սը-
րըխի պէս կենայ. անոր էլ սըրան կուգայ՝ անոր է՛լ:
ՓԱՍՔԱԼ. (մոռոտարով). Աս ինչ արուորուան ծեր է (կու-
զե՛ք դուրս ելնե՛լ):

ՄԱԹՈՍ (պոռայով). Կեցի՛ր անղգամ, կեցի՛ր հպարտ տը-
ղայ. հոն պիտի առջիտ կայնիտ հա՛... սանկ. չէ՛ նէ
շինտի սոխաս կուտես հա՛: Զիտ չճանչնալուդ ինչ
որ է նէ բան չսսեմ, գէրա հէջ տեսած: չուենիս.
ամա ծօ անպիտան, ծերու մը ասանկ պատիւ կու-
տան հա՛. էս թէրպիլէն սովորեցար մինչեւ որ էս
տարիքդ հասար: Սա տղէն էլ քեղի պէս իմ թոռս
է էմա, չես տեսնել ինչպէս բարեւ բռնել կեցել է
իր տէտէին առաջը: Ի՞նչ, էս փառաւար սարայը
քու խելքդ միտքդ դարձուցեր է: քեզ մեծ՝ բանի
մը տեղ ես դրել հա՛ (բարկուրեւտեք):

ՄԱՐՔԱՐ. Կաղաչեմ աղասպա, տղայ է. սիրտդ չցաւի:

ՄԱԹՈՍ. էլ հիմայ որ առաջին դասը տուեցի, կորիւր
առջեւէս թշուառական, (սո Փասխալ):

ՓԱՍՔԱԼ. Հէլէ խալըսեցայ (կեղեկ երգելով, ըն՝ ըն՝ ըն):

ՄԱԹՈՍ. Հոս եկուր Սեգրաքս, հոս (կշոյե՛ք). ապրիտ դա-
ւակս, Աստուած քեզ ծլեցընէ, ծաղկեցընէ, տէտէ-
իդ օրհնութիւնը վրադ ըլլի. շէն կենաս, անմեղ ու
խոնարհ մնաս:

ՍԵՒՐԱՔ. (ձեռքը կպագնե՛ք), Ծնորհակալ եմ, աղա տէտէ:

ՏԵՍԻԼ ԺԷ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՄԱԹՈՍ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Վնյ աղապա, բարի եկեր ես, աղապա:
 ՄԱԹՈՍ. Ա՛, Դաւիթ . . . ծօ էտ նմարլ փոխուել
 ես . . . էտ նմարլ ծերացել ես . . . ծօ տաՀա քառ-
 սունուիրեք տարու չկան . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հէ՛, ամէն օր ասանկ քեզ տեսնելու ուրա-
 խութիւն ունեհուլու ըլլայի նէ, ասանկ չէի փո-
 խուեր, աղապա:

ՄԱԹՈՍ. Նայինք, ա՛յ օղուլ, ես էլ քեզ տեսնելուս վրայ
 պիտի ուրախանամ մի . . . իշտէ լման քսան ու
 մէկ տարի օխտը ամիս ու կէս է քի՛, քեզ չեմ տե-
 սել. էմա իսկի քեզ չեմ մոռացել . . . դուն էլ նայ-
 ինք, դուն էլ հարգ չմոռցար մի:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ձէ, աղապա, ինչպէս քեզ մոռնայի . . .

ՄԱԹՈՍ. Թէ որ դուն հարգ մոռցած չըլնէիր, պէտք
 չէր որ էսքան վախտին մէջ մէկ անգամ օլտուն ել-
 նէիր Ստամպօլէն ու գայիր մեր վիլայէթը տեսնե-
 լու թէ խեղճ ծեր հարգ ինչ կանէ, նմարլ է,
 ինչ եղաւ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հրամեր էք աղապա, շատ անգամ արզու
 ըրի ամա . . .

ՄԱԹՈՍ. էմա Ստամպօլին զէֆքն ու սէֆան չկարցար
 թողուլ բաժնուիլ: Մէկալ թէրաֆէն էլ սիրտդ վախ
 մը կուգար քի աճապ հօրս խրատները, հօրս օրի-

նէկը մտռցայ ջպահեցի տէ, վիրայէթ որ երթամ
հէլպէթտէ հարս մի քանի խօսք պիտի անէ, լաւ
է հիջ ջերթամ աօիր, տնանկ ջէ մի :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Չէ, էֆէնտիմ, աֆ կընես . . .

ՄԱԹՈՍ. Հա, հա, ծօ, ես դիտեմ անանկ է. անոր հա-
մար իշտէ դուն ջեկար նա՛ ուզեցի քի ես գամ աջ-
քովս տեսնեմ ինչ հալի մէջ ես. դէբա մեր համ-
շէրիներն որ հոս կուգային ու ետ կգառնային,
վրէդ խարմախարը խապարներ կբերէին ինձի քի՛
սիրտս ուհաթ ըլլալու տեղ՝ շատ կխռովէին :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Տիւշմանի խօսքեր . . .

ՄԱԹՈՍ. Չէ, ջէ, տիւշմանի խօսքեր ջեն, իշտէ աջքո-
վըս տեսնամ կը քի ղորդ կասէին ինձ էնոնք : Ծօ ան-
նիրաւ, դուն ինչ ամչնալու բան տեսել ես քու
հօրդ լաղապին վրայ քի, տէտէյէս մնացած Սաղըր
օղլու անունը եկել կիտխես տէ Սահառունի կշինես,
սանքիմ քեզ Հայոց մեծ սօյէ մը հաւտացնես, հա :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Չէ ճանըմ, Սաղըր օղլուն ինչ պիտի ըլ-
լայ, հէլպէթ պէսպէլի քի շիտակը Սահառունի պի-
տի ըլլայ քի հալիը եաղնը ըսելով՝ ըբեր է Սա-
ղըր օղլու : Անոր համար ես ալ . . .

ՄԱԹՈՍ. Սըւոր խելքին նայեցէք հէլէ, ինչեր էլ ույ-
տուրմիշ է արել. ծօ էդ մատալները ո՛վ պատմել է
քեզի ծօ : Եաղնը ըբու խելքդ է, ջէ թէ մեր Սա-
ղըր լաղապը : Ծօ ես տէտէ մը ունէի քի, — Սատուած
ողորմի հօգուն, — Սաղըր Մաթոս կասէին. գիրա
անկաճը անանկ ծանր էր քի՛ քովը թօփ էլ դարնէ-

ին՝ չէր իմանար. անոր համար իշտէ պապայիս էլ Սաղըր օղլու Արուժէն կասէին, հասկըցար: Էյ ծօ դուն սուրկից հանեցիր էտ եափմա Սահառունին, հէ: ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Սալթ էս չեմ եա աղապա, ինծի պէս եափմա Բագրատունիներ, Արծրունիներ շատ. հիմակուան Ստամպուլի, ու իլլա Մոսկոֆի ատէթն է մօտան է ասիկայ քի . . .

ՄԱԹՈՍ. Ծօ դուն նէ Ստամպուլ ծնած էս, նէ էլ Մոսկոֆի մէջ են պէշիկդ օրեւ: Թող զէվզէկները ինչ կամին անեն. քեզ ինչ պէտք ան զէվզէկներուն սըրան մտնալ: Դուն Անատուլի տաղերէն Ստամպուլ էկած, քեզի սր խելօքը ըստց քի Ստամպուլցու պէս սալթանաթ անես, սարայներ շինես, իւջ թուղլու փաշայի մը պէս էօմիւր անցունես: Եան, դուն Ստամպուլցուն կուզես պէնզէմիշ ընիլ հան, իշթէ Ստամպուլցուն պէս էլ հացազուրկ կըլնիս:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Չէ աղապա, փառք Աստուծոյ, տահա ան տէրէճէ . . .

ՄԱԹՈՍ. Ինքեար մ'աներ Դաւիթ, էս ամէն բան գիտեմ. դուն հոս բանդ տիւղմիւշ էրիր, կնկանդ բերած ճէհէզոյը զէնկինցար, քիթդ մեծցաւ, Անատուլցի ընէլդ մոռցար. ինքղինքդ մեծ բանի տեղ դրիր, չափդ չճանչցար, ու ելար չըլլունի պէս փարաները սարֆ ըրիր, իշտէ սօն սօնունա մնացել էս խեղճ ողորմելի, Անատուլէն էկած վախատէդ շատ էւելի ճէպէրդ պօշ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ամա աղապա, խաբուեր էս . . .

ՄԱԹՈՍ. Դուն կուզես կը խ խաբէլ, նասըլ քի ինք-
 ղինքդ էլ էսքան տարի է խաբես կը : Հարասաւթա-
 նըդ վախթը թողուցի քի ուսհաթ ուտես, խմես
 քովդ եանաշմիշ չեղայ, զէրէ գլտեմ քի դուն պի-
 տի ամաչէիր դրսեցի հար մը ունենալուդ վրայ :
 Էմա հիմի քի ամէն բան կերար մսխեցիր քի, ծո-
 վուն խորը կերթաս կը, հիմի հիմի կուգամ քի զա-
 ւակիս ձեռք տամ խալսեցընեմ, զէրէ ինչխըտար
 էլ քի դուն հօրդ վրայ ամաչես, կէնէ հարդ ա-
 մէն վախտ հար է :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ես ալ միշտ զաւակդ եմ, աղապա :
 ՄԱԹՈՍ. Այ օղուլ, քանի որ քու վրէդ նայիմ կը նէ,
 միտքս կուգայ էս գէշ, էս զօւ վախտը քի, կար-
 կուաը կուգար կղարնէր սէն, իմ արուն քրան-
 քուս թրջած գաշտերս կաւրշտըկէր ու ցօրեններս
 խուրտուխաշ կանէր : — Տէր Աստուած, մեր է իմ
 անուշիկ Դաւիթս քի, մեր վիւրայէթն իքէն իմ ու-
 րախութենս էր . . . քանի քանի անգամ խեղճ լուսա-
 հողի մօրդ հետ նստած կըլիս կըլիս տըւած, քու
 պէշիկիդ վրայ անուշ անուշ երազներ կտեսնէանք
 քի Դաւիթը պիտի օր գայ քի մեր ծերութանը
 տէյնէխը պիտի ընի աէյի : Եագըխ, եագըխ :
 ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. կէնէ պիտի ըլլամ հայրս, կէնէ ես . . .

ՄԱԹՈՍ. Նայէ, նայէ, ինչպէս երեսիդ վրայէն ալ կե-
 րեւայ կը հողուդ ներսի դին քաշած ալէկոծ մունքը :
 ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հէլպէթտէ քի շաշըմիշ կըլլամ աղապա,
 տեսնալով քի ծուռ ու մուռ բաներ միտքդ դրեր ես

վրաս, ու քեզ տեսնալուս ուրախութիւնը լեզի լեզի խօսքերով կդառնացնես:

ՄԱԹՈՍ. Էյ աղէկ, էկո՛ ինծի խօսաթ արա տեսնամ՝ քի էս խաբուել էմ. խօսաթ անես քի դուն աղէկ էօմիւր անցուցել ես, դուն աղէկ բանեցուցել ես ձառքի ստակդ, զաւակներուդ աղէկ թէրպիյէ տուել ես, ու անոնց զըսմէթը բացել ես: Ան վախտին ես էլ ետ կառնում պիւթիւն քեզի ասածներս: Էմա էկէր տեսնամ քի դուն կերել մնխել ես քու ունեցած չունեցածդ, էն վախտէն էլ կէնէ քեզի պիտի ցուցընեմ քի ես քու հասկըցած հարէրէդ չեմ. . . — Եկո՛ Մարգար, հայտէ իս տար մեր հաճի եղիազարին օտան քի մեզի պէքլէյէ կը: Դուն էլ Սեդրաք, հայտէ գնա որ՝ քնեն պիտի ինչ պիտի անեն նէ անեն: Քեզ տեսնամ զաւակս քի երես ճերմկցնես: — (Առ Սահառունի) Մէկ սահաթէն կէնէ ես հոս եմ. (կեղեկ):

ՏԵՍԻԼ ԺԸ.

Ս Ա Հ Ա Ռ Ո Ի Ն Ի.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ա՛ռ քեզի փորձանք մը քի. . . Մենք մեր ծերուկ Պօղոս աղայէն անճախ խալըսեցանք կարծե՛ն իքէն, նայէ պէ, նայէ գլուխնուս ինչ պէլա ելաւ. . . Ետղմուրտան գաչարքէն, տօլույա թուլթուլտուք պէ: Խայտառակ պիտի մնանք պիւթիւն հալխին առջին. . . ինչ ընեմ, ախ. . . Աման չար սատա-

նայ, սա ծերուն բան մը պատահէր տէ, հոս չկըր-
 նար մէյ մըն ալ ոտք կոխելու . . . Նէ իսէ նէ ի-
 սէ սիրտ ընենք: Ատամ, տահա պիւթիւն պիւթիւ-
 նէ խաղք չեղանք ա. Ալլահ քէրիմ . . . Հէլպէթ աս
 ալ կանցնի . . . ամա քիչ մը վախ պիտի քաշենք ե-
 ղեր . . . էյ, բան չունիս, ետքը աւելի կ'իստանք:
 էյէր կէլինճիկի իլաճ ալ պէտք ըլլայ նէ՛ շիշէ մը
 շամիանեա կ'սմենք, ճիւմպիւշ մը կ'ընենք, լմնցաւ
 գնաց:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՉՈՐՐՈՐԴ .

ՏԵՍԻԼ Ա .

Փ Ա Ս Ք Ա Լ .

ՓԱՍՔԱԼ. Անիծած քննութիւն . . . խայտառակ եղանք
 զնայ . . . ես իսէ կարծէի քի սանկ քանի մը
 հարցմունքով խօլայճա պիտի լմնայ երթայ . . .
 ինչ երեսով հիմա հօրս դիմացը պիտի ելլեմ . . .
 Ամա սա հօրս ալ անխելքութիւնը . . . ինչ պէտք
 էր իս տօքթօռութեան զնել . իշթէ ասանկ բահաթ
 բահաթ կէջինմիշ կըլլայինք կերթար . հէմ տէ
 պիւթիւն հալիւր միտքը դրած կըլլար քի Փաքալը
 Սողոմոն իմաստուն դարձեր է . . . հիմա խայրի
 ֆօյան դուրս ելաւ . . . ամէն մարդ հասկըցաւ քա-
 նի փարայի բան սորված ըլլալնիս . . . — Տէ ատամ,
 ինչ խասէվէթ կընեմ . եղածը եղաւ, հիմա մենք
 աս գիշերուան պալօյին ճիւղպիւշը նայինք . . . Սա
 կայ եա, աս գիշեր անխըտար պիտի խնտամ, անխը-
 տար պիտի ցատքեմ, պիտի խաղամ, պիտի խմեմ,
 պիտի գինովնամ՝ քի ան չար քննութեան ժամանակ
 քաշած սրտագողիս էօճը հանեմ պիտոր, էօճը
 զէրէ . . .

ՏԵՍԻԼ Բ.

Ա. Բ. Գ. Ա. Ր., Փ. Ա. Ս. Բ. Ա. Լ.

- Ա. Բ. Գ. Ա. Ր. Դաւիթ աղան հոս չէ:
- Փ. Ա. Ս. Բ. Ա. Լ. Կարծեմ վերը պիտի ըլլայ: Բն չ կհրամմէք պէյ էֆէնտի, հօրս բան մը ունիք ըսելու (շփոթեալ):
- Ա. Բ. Գ. Ա. Ր. Ըսէիք որ երկու խօսք ունիմ իրեն:
- Փ. Ա. Ս. Բ. Ա. Լ. Թէ որ . . . քննութեանս վրայ է ձեր խօսքը . . . կաղաչեմ պէյ էֆէնտի, կպաղատիմ, որ գլխութեամբ . . .
- Ա. Բ. Գ. Ա. Ր. Տեսնանք, տեսնանք:
- Փ. Ա. Ս. Բ. Ա. Լ. Հաւատացէք որ յանկարծակիի դալով:
- Ա. Բ. Գ. Ա. Ր. Ըսէք Դաւիթ աղային որ ժամանակ չունիմ կորսնցընելու:
- Փ. Ա. Ս. Բ. Ա. Լ. Փէք աղէկ. (երբայրու ասեմ' ինքնիրեն կրսե. Պէք-լէյէ' որ հայրս կանչեմ, էշէք էֆէնտի):

ՏԵՍԻԼ Գ.

Ա. Բ. Գ. Ա. Ր.

- Ա. Բ. Գ. Ա. Ր. Շատ կարգէ դուրս բան, շատ . . . աղջիկը ճէ-հէզ չունի . . . տղան ճրի հաց մը կիմտուէ . . . Բն չ կնշանակէ . . . կերեւայ որ շատ գէշ վիճակի մէջ է բաներնին: Երանի թէ զաւակին ալաֆրանկա

սիւս, մօտա, սորվեցընել տալու տեղ՝ ուսմանցը աղէկ ուշագիւր ըլլալ սորվեցընէր, որ այսպէս խայտառակ չըլլար այսօր: Ապրի Սեդրաքը, ինչպէս ալ համարձակ, քաջութեամբ պատասխան տուաւ ամէն հարցմունքի: Ահա երկուքն ալ երկու եղբօր զաւակըներ են, բայց առած կրթութիւննին տարբեր ըլլալուն՝ իրարու ամենեւին չեն նմանիր: Մէկը պարկեշտ, պարզամիտ, ջանասէր պատանի մը. իսկ միւսը՝ զարդասէր, թեթեւօլիկ, անձնապարծ, ունայնասէր . . . Խեղճ տղայ, կերեւի որ ընդունակութիւն ունի, բայց ինչ օգուտ . . . գացեր այնպիսի հօր մը ձեռք ընկեր է որ խելքը միտքը խենդ ալաֆրանկայի մը տուած՝ իր տղուն լաւ լաւ յատկութիւններն ալ բոլորը խղճել տուեր է . . . Ա՛խ, թէ որ մեր ազգին հայրերն ու մայրերն գիտնային թէ իրենց տուած չար օրինակը կամ գէշ կրթութիւնը ինչ մեծ վնասներ ունի խեղճ զաւակներնուն, որով եւ մեր խեղճ ազգին, ան ատեն քիչ մը աւելի հոգ կընէին որ զաւակները լաւ կրթեն ընտիր դաստիարակներու ձեռքով: Ահա սա մարդն ալ տղուն կրթութիւն տալու միտք ունեցեր է, տղուն վարժապետներ բռներ ու վեց տարիէ իվեր աշխարհիս ծախքը ըրեր է, բայց ամենեւին օգուտ մը չէ տեսած. վասն զի չէ թէ կրթութեան օգուտները գիտելով ու գիտելով է ըրեր, հապա տեսնալով որ ալաֆրանկային մէջ կպահանջուի որ տղաք քիչ մը գաղղիարէն գիտնան, քիչ մը ասկէց անկէց վեր

իվերանց տեղեկութիւններ ունենան, ուզեր է որ իր աղան ալ ուրիշներուն տղոցմէն վար չմնայ. ուստի առջեւը եկած ֆրէնկը վարժապետ տէյի բռներ է, առանց նայելու թէ անոնք ինչ կարողութեան տէր մարդիկ են, կամ թէ մինչեւ հիմա որչափ բան ու ինչ սորվեցուցեր են աղուն այսչափ ժամանակի մէջ: Ասանկ ծնողքներ որչափ կան հիմա մեր ազգին մէջ . . . անոր համար ալ աս Փասքալին պէս ղէվզէկներով լեցուեցաւ Ստամպօլ ու ամէն տեղ . . .

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՅԱԿՈՒԲԻԿ, ԱՒԳԱՐ.

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Փնռք Աստուծոյ, հազար փռռք, իմ հաղուագիւտ, չնաշխարհիկ պէյս. վերջապէս գտայ ձեռք ձգեցի զձեզ . . . (ձեռքէն բռնելով) «Կալայ զնա եւ ոչ թողից» (իսնասակ ծակերուքեաւք մը):

ԱՒԳԱՐ. Ո՛հ, ինծիպէտներէն ձեզի ինչ շահ որ ասանկ խոր բացատրութիւններով . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ձեզմէ ինչ շահ . . . ոչ, ո՛չ, ետ առէք ձեր այդ խօսքը . . . պատիւ ունիմ ձեզի աղաչելու որ համոզուիք եւ հաւատաք որ մեծապէս կցանկայի տեսնել զձեզ այսօր, եւ հաղիւ թէ իմացայ որ այսօր Պէյօղլու եկեր էք, հարկաւ ըսի ո՛ւր պիտի գըտնուի մեր Աբգար պէյը, բայց եթէ մեր Սահառունիին տունը, հոն՝ ուր հանգչի սիրելին անձին իւ-

րոյ . . . ըստ այնմ « Զի ուր գէշն իցէ, անդր ժողովեացին արժուիք » . . . եւ յուսամ որ այսօր վերջին իմաստալից ու խոհեմազարդ որոշմունքն իդ ալ պիտի տաք հրաշագեղ մատուուազէլ . . .

ԱՔԳԱՐ (խօսքը կտրելով). Այդ մասին վրայ ինձ հետ խօսք չընեն իդ կաղաչեմ:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ինչո՞ւ աղաչէք, ինչո՞ւ աղաչէք. մէյ՛մը հըրամայեցէք, ու ահա ես մէկէն կլուեմ՝ այո, այո, կլուեմ զպատանձումն Զաքարիայ: — Բայց գոնէ հըրաման տուէք որ միւսիւ Փասքալիլին վրայ խօսիմ, վասն զի բուն ան էր պատճառ որ զձեզ կփրնտուէի: Կարելի չէ արդեօք, պատշաճ չէ, որ այն հանճարաշատ խելացի պատանին ընդունիք Հասքէօյի տէրութեան դպրոցը: Ես կհաստատեմ, կըպնդեմ եւ կվճռեմ թէ կարելի է եւ պատշաճ. կարելի է՝ վասն զի տղան արժանի է, շատ արժանի. պատշաճ է՝ վասն զի տղուն աննման քոյրը . . .

ԱՔԳԱՐ (խօսքը կտրելով). Ոչ կարելի է եւ ոչ պատշաճ. վասն զի պիտի գիտնաք որ այն դպրոցը աղքատի տղոց միայն պահուած է:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ամենայն կերպով իրաւունք ունիք, արժան եւ իրաւ. ես ալ ձեր կարծիքէն եմ, այո բոլորովին ձեր կարծիքէն, ձեր կարծիքէն:

ԱՔԳԱՐ. Արդէն դպրոցին մէջ բոլոր բոլոր մէկ պարապ տեղ մը կայ. ան ալ արժանաւոր աղքատ տղու մը համար որոշուած է:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Մեծապէս շնորհակալութիւն ձեր բարի, ձեր

ազնիւ, ձեր աննման սրտին՝ (ծուկներով) :

ԱԲԳԱՐ. Բայց կերեւի որ չհասկըցաք ըսի ձեզի որ ձեր առաջարկած տղան հարուստի տղայ է, չըլլար, աղքատի տղու մը որոշուեցաւ այդ հացը տալ :

ՅԱԿՈԲԻԿ. Իշխէ իմ շնորհակալութիւնս ալ ան աղքատ տղուն կողմանէ է, որ ալ աղքատ չէ, վասն զի ձեր անգին պաշտպանութեան գանձովը կհարստացընէք զինքը : Ուստի կկրկնեմ եւ պիտի կրկնեմ միշտ իմ շնորհակալութիւններս յանուն աղքատաց բոլոր աշխարհի, այսպիսի բարեգործութեան մը համար :

ԱԲԳԱՐ. Ինձ ալ կերեւի թէ բարեգործութիւն մըն է այս. բայց կարծեմ թէ մեր Սահառունին այսպէս պիտի չմտածէ, ուստի եւ գուցէ շատ ալ նեղանայ :

ՅԱԿՈԲԻԿ. Բայց միթէ ձեզի միջոց կպակսի ուրիշ կողմանէ իրեն մէկ խնդիրքը կատարելու :

ԱԲԳԱՐ. Ի՞նչ է ան խնդիրքը :

ՅԱԿՈԲԻԿ (խորհրդաւոր կերպով). Կխնդրէ, կխափաքի, կըցանկայ, կաղաչէ եւ կաղերսէ Սահառունին որ իրեն պաշտօն մը գործ մը գտնէք :

ԱԲԳԱՐ. Ի՞նչէս, ինչպէս . . . (գարնացեալք) :

ՅԱԿՈԲԻԿ. Կամնց կամնց, կաղաչեմ (ձայնը փաշերով). գաղտնիք մըն է այս, ամենամեծ գաղտնիք մը՝ որ պէտք է մեր հետը երթայ գերեզման մտնայ ու հոն խորունկը, խորունկը թաղուի : Եւ ձեզի աս բանս դուրս կհանեմ, մեծապտտիւ պէյս, վասն զի դուք ալ այսուհետեւ աս տունէն կսեպուիք, որովհետեւ հրաշագեղ, աննման մատմուլաղէլ . . .

ԱՔԳԱՐ. (խօսքը կտրելով) Բայց ինչ պաշտօն, ինչ գործ,
չեմ հասկընար:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ինչ կուզէ ըլլայ, բաւական է որ քիչ մը
ստակ բերէ:

ԱՔԳԱՐ. Զարմանք. թէ որ ստրկի կարօտ էր նէ՛ առա-
ջուց պէտք էր պաշտօն մը ձեռք ձգելու աշխա-
տէր, եւ ոչ թէ ամէն բան մտխելէն ետեւ բան
գործ փնտռէր:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ամէն դուռ զարկաւ խեղճը ամա պարնապ
տեղ, ունայն տեղ. Ստամպօլցին զինքը չսիրեր,
գրսեցիներէն առաջ եկած է կըսէ. գրսեցին զին-
քը չընդունիր, մեղ ինքեար ըրաւ, մեղմէ հեռա-
ցաւ, թող իրեն պատիժը գտնայ կըսէ. ասանկով
խեղճին գլուխը մեծ ձիւն մը կայ գալիք:

ԱՔԳԱՐ. Դրսեցի ըլլալէն ինչ մնաս, իր հօրը ցեղը հին
ազնուական ցեղ ըլլալու է: Սահառունեաց ցեղը
շատ պատուաւոր իշխանական ցեղ մըն էր Հայոց
նախարարութեանց մէջ:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ա՛տամ, քանի փարա կընէ անոր Սահառունի
անունը. հիմա մեր ազգին մէջ շատ ասանկ շինծու
անուններ . . . քանի քանի Բագրատունիներ, Ման-
դակունիներ, Կամսարականներ գիտեմ որ ուտելու
հաց չունին: Տահա՛ թօհաֆը կայ: Չարշըն քիւլիէ
շինող մը կար, ողորմելիին մէկը, Գիւլիէճի նշան
կըսէին. տղան քիչ մը Հայոց պատմութիւն խառ-
նելով հիմա ինքզինքը շիներ է Գնթունի. որովհե-
տեւ, գիտէք ես, ֆիւլիէին հայերէնը գիւն է: Ու-

րիշ մ'ալ կճանչնամ որ հայրը ծուռ մուռ պագրը մանկալներ շինելուն Պագրըրճը Օհան կըսէին . տղան եղեր է Բագրատունի : Ուրիշ մը Սամաթիացի մէհանաճի Համբարձումին որդին՝ քի ծախելէն աւելի գինին խմել տնկել կսիրէր : եղեր է հիմա Գնունի : Խաչուկ մը կար խեւ ծերուն մէկը՝ քի քանի մը անգամ Փրկիչ մտած ելած էր : անոր համար Խաչուկը Բաջրի շիներ էին . հիմա ան խենդին Բաջրկին տղան եղեր է Բաջունի : Խըրսըղ օղլուները եղեր են Գողթունի : Մանաւ Թորոսին տղաքն ալ այսօրուան օրս եղեր են Մանաւազեանք . . . փէհ, փէհ, փէհ . . . նր մէկն ըսեմ : Իշտէ մեր Սաղրըր օղլուն ալ Ստամպոլ եկեր Սահառունի է դարձեր :

ԱԲԳԱՐ. Ասանկ հն . . . շատ բան . . . ուրեմն չըսէք : ասանկ զէվզէկներուն սըրայ մարդ է եղեր . . . ըսել է թէ անոր համար ալ աս մարդուն դործերը շատ ձախորդ վիճակի մը մէջ ըլլալու են :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Վերջին աստիճանի խեղճութեան մէջն է . վերջի, վերջի . . . վաղը մէկալն օր շապիկը պիտի ծախէ :

ԱԲԳԱՐ. Հիմա կհասկընամ . . . ասոր համար է եղեր . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ձեր խոր թափանցողութիւնը ինչ բան չըհասկընար որ : զարմանալի Պէյս : Ուրեմն ըսել է թէ նաեւ օգը ելած է իրեն յոյսը զձեզ իրեն աներ . . .

ԱԲԳԱՐ (խօսքը կտրելով) . Պարա'պ յոյսեր պարա'պ . . . Ափսոս, թէ որ գիտցած ըլլար ձեռքի բախտը պէտք եղած խոհեմութեամբ գործածել . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Պատիժ, թող սորվի իր չափէն դուրս չելլալ. դրսեցի մը Ստամպոլ գայ տէ՛ մեզի ալաֆրանկայու թիւն թասլանմիշ ըլլայ, հէ՛:

ԱԲԳԱՐ. Յաւալի վիճակ, ցաւալի: — Բայց ինչէն է որ դեռ վար չիջնար: (Ժառանգոյցը կնայի). Բաւական ժամանակ է որ Փասքալին ձեռքով իրեն իմացուցի որ բան մը ունիմ ըսելու՝ իրեն կօպասեմ. հոս չէ արդեօք, չէ նէ մի տղան գլխուն գալիքը գիտնալով՝ չիմացուց հօրը . . . (մտնալով մը):

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Կրնամ արդեօք, կարելի է, հնարաւոր է որ ձեր գաղտնեացը մասնակից ըլլամ (անուշուքեաւր):

ԱԲԳԱՐ. Գաղտնիք մը չկայ, մանաւանդ թէ ինձ ծառայու թիւն մը կրնէք:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. (աշխուժութեաւր կոսրտելով). Պատրաստ եմ, յօժար եմ, մինչեւ վերջին արիւնիս կաթին ալ ձեր գերազնուութեանը նուիրելու:

ԱԲԳԱՐ. Չէ, չէ. այնչափ ծանր բաներ ձեզմէ չեմ պահանջեր: — Իրչ մը առաջ ձեզի զուրցեցի Փասքալին համար որ Հասքէօյի դպրոցը մտնալու արժանի չէ. սա բանս հօրը իմացուցէք, եւ աւելցուցէք որ մեր ժողովը քննեց անաչառութեամբ եւ գտաւ որ Փասքալ ամենեւին բանի մը տեղեկութիւն չունի: Եւ թէպէտ հոս եկայ որ քննութեան որոշմունքը իրեն բերնովս իմացընեմ, բայց հիմա կմտածեմ որ ձեր բերնով իմացընելս աւելի պատշաճ կըլլայ: Աս շնորհքն ինձ կրնէք:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ամենայն սիրով, ամենայն սիրով:

ԱՒԳԱՐ. Շնորհակալ եմ. ուրեմն մնաք բարով էֆէնտի .
(*ákenf kynswn hrurn*) :

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ծառայ եմ, ամենախոնարհ ծառայ ձեր գե-
րազնուութեանը, իմ մեծապատիւ պէյս :

ՏԵՍԻՒԼ Գ.

Յ Ա Կ Ո Ւ Բ Ի Կ .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. — Հա, հա, սանկ ամենուն ալ խունկ տալու
է քի իմ փօլիթիքաներս ի՛նչ աստիճան ըլլալը տես-
նուին : Սա շատ կփափաքէի որ գէթ օր մը շը-
նորհք ունենայի ուրիշին սիրտը կարգալու : Ո՛վ գի-
տէ ինչպէս կզարմանան կմնան իմ ճարտասանու-
թեանս վրայ . . . հապա իմ քաղաքավար իմ կըր-
թուած կերպիս ս՛վ գիտէ ինչպէս կհաւնին ու մատ
կխածնեն . . . Չկայ բոլոր Հայերուն մէջ, չկայ մէկը
որ ինձի պէս գիտնայ մարդու հետ վարուիլ . . .
Իմ փափաքս ան է, եւ տարակոյս ալ չունիմ որ իմ
անունս անմահ պիտի մնայ, ու ամէն փօլիթիքայի
վրայ գրողները պիտի վկայեն թէ ինձի պէս քա-
ղաքավար, բարեկիրթ, փօլիթիքալը մարդ չեղաւ
Հայերուն մէջ. բայց միայն Հայերուն մէջ չէ, չիյ-
տեմ թէ բոլոր Ֆրանսայի մէջ ինձի պէս մէկն ալ
կգտնուի մի : — Բայց հիմա քաղաքավարութիւնը մէկ-
գի . Արգար պէյը մեր Սահառունի օլաճագ սաղը-

ըին նէ աներ ըլլալու միտք ունի հիմա, նէ տէ իրեն բան մը ընելիք չունի. հիմա ուրիշ մէկ ճար մը գտնալու է. շիտակը հիչ բանիս ձեռք չտար որ Սաղըր օղլուն այսպէս շուտով փճանայ, զէրէ իրեն հետ մեր փարաներն ալ կփրճանան . . . հայ անիծեալ սատանայ, սա մարդուն բանը աղէկ աղէկ երթայ տէ, թամամ մեր առնելիքն առնելու վախիթնիս եօ՛խ ըլլայ . . . Պէ հայ սըղըր օղլու սըղըր. թէ որ միտքդ քիւլ ըլլալ էր նէ՛ ինչ տէյի ինչուն հիմա մեզի շինացուցիր քի մեր առնելիքները առաջուց ձեռք ձգէինք տէ, սօղրա թէքմէ մը մըն ալ քեզի մենք կուտայինք քի սահաթ մը առաջ իյնաս չուխուրը . . . Չէ, չէ, ճար մը ընելու է, ան խումարի մէջ շահած ստակներս ձեռք ձգելու է սա մարդէն: Սմա խենդութիւնն ալ իմս էր. ինչ տէյի շինախյէտէք չուզեցինք մեր հախը քի, ասանկ չիւրիւմիւշ ըլլայ . . . ամա թէօպէլէր օլսուն, թէօպէլէր. ասկէց վերջը կառաջադրեմ, կառաջադրեմ որ խաղ մը շահածիս պէս՝ երկու փարայ ալ ըլլայ, մէկէն պիտի հախս ուզենամ . . . ասանկ օր օրի ձգելը մեղք է, աղբար, մեղք, մահացու մեղք, մեղայ մեղայ: (քորսպանակը կհսնե կհնե) Հըմ, երկու հարիւր եօթանասունըհինգ դուրուշ առնելիքը քիչ բան չէ. ճար ընելու է, ճա՛ր: Աղէկ որ փոխ ստակ տալու գէշ սովորութիւնը չունիմ պէ. չէ նէ բաներս ինչ պիտի ըլլար աս օրուան օրս:

ՏԵՍԻԼ Ե .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՅԱԿՈՒԲԻԿ .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հո՞ս ետ եղեր, սիրելի Յակոբիկ էֆէնտի.
ինչպէս կցաւիմ որ չէի գիտեր. աֆ կընես, պէլ-
քիմ շատ ալ պէքլէյէլ տուի:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Հիմա, հիմա, աս վայրկենիս եկայ, որ ձե-
զի բարեկամական խորհուրդ մը, սրտէ ելած խիստ
հարկաւոր խորհուրդ մը տամ, կընդունիք:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Մեծ սիրով:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ուրեմն մտիկ ըրէք. սա ձեր ազնիւ Միւսիւ
Փառքալիկը կա՛յ ետ . . . շատ լաւ կըլլար որ Հաս-
քէօյի դպրոցը դնելու խորհուրդէն ետ կենայիք:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աղէկ ամա, ինչո՞ւ համար:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Վասն զի թէպէտ եւ իրեն զարմանալի հան-
ճարին խօսք չունիմ, բայց կերեւայ թէ դժբաղ-
դաբար տէրութեան ժողովը անանկ վճուեր է որ
Սեդրաքն ընդունի անոր տեղ. թէեւ ինչպէս կը-
սեմ, միւսիւ Փառքալիկին կէսին կէսն ալ չկրնար
ըլլալ Սեդրաք:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Տէրութեան որոշմունքն ինչպէս իմացաք:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Աբգար պէյը տուաւ այս դառն, այս ահա-
ւոր, այս ազետաբեր սեւ խապարը: Ըսաւ որ Փաս-
քալիկը քննութիւնը շատ գէշ անցուց ու բոլոր ժո-
ղովը անարժան վճուեց զնա:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (բիչ մը շփոթած շուն կկենայ). Ա՛խ, բարե-

կամ, իրաւցընէ ասիկայ սեւ խապար մըն է ինծի
 . . . հիչ չէի կարծեր . . . բոլոր յոյսս ան էր որ
 . . . Սե՛ւ խապար, սե՛ւ . . . Պարէմ մէկ բարի խա-
 պար մ'ալ չունիս աճապ . . . Ան փաշաներուն, պէյե-
 րուն, էֆէնտիներուն քի պիտի երթայիր ասօր . . .
 ՅԱԿՈՒԲԻԿ (խօսքը կտրեցով). Գացի, գացի, վազեցի մէկէն
 դռնէ դուռ, խօնախէ խօնախ ընկայ, ամա նէ ֆայ-
 տա, ամէն ջանք պօ՛շ. « Ունայնութի՛ւն ունայնու-
 թեանց » :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ա՛ճաիպ. ճա՛նըմ պիւթիւն անխըտար մեծ
 մարդիկներէն հիչ մէկն ա՛լ . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ան ձեր գիմացը համրած փաշաներս, պէ-
 յէրս, էֆէնտիներս կէսն ալ չէին՝ իմ բոլոր ճանչ-
 ցածներուս, սրտակից բարեկամ փաշաներուս, պէ-
 յէրուս, էֆէնտիներուս . . . ամենուն ալ գացի, ամէն
 ճարտասանութիւն թափեցի, ամա ամէնն ալ « նէ
 էտէլիմ էֆէնտիմ, նէ՛ իշ գալտը, նէ փարա » կը-
 սեն կոր. (իսկնիրեն. Շինելու է, շինելու է) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Վա՛խ, վա՛խ . . . անանկ է նէ աս ումուտս
 ալ ճըլիս ելաւ հէ . . . Տէր Աստուած . . . Հէլպէթ
 լսեցիք հօրս ամանսըզ այսօր հոս տնկուիլն ալ . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Լսեցի, լսեցի, եւ շատ, շատ ցաւեցայ, սըր-
 տանց ցաւեցայ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ա՛խ, հրամանքիդ սիրտը ազնիւ է, անոր
 համար ես ալ պարէմ պաշխա մէկ ըիճա մը ընեմ :
 Այսօր եկեր հայրս ոտք կոխեր է, մո՛ւթլախ ամէն
 բան կուզէ իմանալ, ու զիս խայտառակ ընել պիւ-

Թիւն Պէյօղլուի մէջ. աս բաւական չէ, պարտա-
տէրներս ալ ասօր վրաս ընկեր են, անոր համար
որ լսեր են ասդիէն անդիէն քի Պօղոս աղան տնէն
ելեր է, մտքերնին դրեր են քի միւհլիւզ ելեր եմ.
ձա՛նրմ Յակօբիկ Էֆէնտի, թէ որ սա յիսուն հազար
զուրուշ մը փոխ տայիր կայ եա, մե՛ծ, շատ մեծ
շնորհք կընէիր. երկու ամիսէն ճար կընեմ կղարձը-
նեմ հրամանքիդ՝ շահովը մէկտեղ. բաւական է որ
շուտով մը բաներս սըրան դնեմ, անոր ասօր բերա-
նը քիչ մը բան նետեմ ու գոցեմ. ասանկով հայրս
բան մը չիմացած կելլայ իր տեղը կղաւնայ, ես ալ
կխալըսիմ, հալխին բերանը չեմ իյնար: Սմա՛ն Յա-
կօբիկ Էֆէնտի, գո՛ւզում Յակօբիկ Էֆէնտի, չէ մի
ըսեր խայրի, աս ահագին փորձանքէն իս խալըսէ:

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ինձի մեծ պատիւ կընէք ասով . . . շատ շը-
նորհակալ եմ, եւ ամենայն սիրով ձեր խնդիրքը . . .
կկատարէի . . . բայց . . . ախսոս . . . դեռ աս առ-
տու որբեւարի կին մը եկաւ դիմացս ընկաւ, ա՛յն-
չափ լացաւ, այնչափ պաղատեցաւ, այնչափ խեղճ
թափեց որ չկրցայ դիմանալ, հանեցի յիսուն հա-
զար զուրուշ փոխ տուի. (Խնֆնիրեկ. «Ույտո՛ւր ույ-
տո՛ւր տա սէօյլէ. ասը եօ՛ք եա):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. (ցաւագին) Ան ալ իմ բաղբս . . . Հիչ որ
չէ նէ 25 հազար մը ըլլար, գուզում Յակօբիկ Է-
ֆէնտի: Ա՛խ, իս աս ահագին յուսահատութեան
մէջ . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Հապա ե՛ս, հապա ես ինչ ահագին յուսահա-

տուժեան մէջ եմ աս վայրկենիս որ չեմ կրնար
հրամանքներնուդ խնդիրքը կատարելու: Հէմէն հէ-
մէն մազերս փետելս կուգայ կոր սրտիս ցաւէն . . .
Այ, դարշելի պառաւ, սուրկէց ալ ելար եկար աս առ-
տու դիմացս. սր սատանան, սր գուրուքլու սատա-
նան քեզ առջեւս բերաւ. թէ որ դուն չըլլայիր,
աս օրուան օրս իմ անդուգական, իմ չնաշխարհիկ
Սահառունի իշխան բարեկամիս այս խնդիրքը կկա-
տարէի. . . հայ գարշելի պառաւ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Պարէմ 10 հազար օլտուն. ասոր ալ կըր-
նաք չէ ըսել. . . ինծի պէս թշուառ մէկ հօր մը:

ՅԱԿՈՒԲԿ. Ո՛վ սիրելի Դաւիթ աղա, աղէկ որ դուք ալ
գիտէք թէ ինչպէս ծանր է ընտանեաց հոգը . . .
ես ալ այն հոգերուն մէջ ինչուան պօղազս թաթ-
խուած եմ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Բայց դուք ընտանեաց ամենեւին հոգ չու-
նիք. ոչ կին ունիք ոչ զաւակ, չոր դուլիս կապրիք
ամէն հանգստութեամբ . . . իլլէ որ այնչափ ալ
հարստութեան տէր էք . . . ւհ, բարեկամ, բա-
րեկամ, ձեր հօրը հոգուն համար ըլլայ . . .

Ինծի պէս թշուառ հօր մը վրայ գթութիւն ըրէք:
ՅԱԿՈՒԲԿ. Օ՛ դարմանալի է ձեր արդարութիւնը, Դաւիթ
աղա . . . հասկըցայ, հասկըցայ. ձեր բոլոր ջանքը
խայրէթը ան է որ ձեր պարտատէրներուն զրկանք
մը չըլլայ, հապա իրենց պարտքը թամամընա ըն-
դունին, որչափ որ կարելի է շուտով. անանկ չէ մի:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հէ՛ ճանըմ, հէ՛. (յուսադից):

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Էյ լաւ, սիրելի, իմ կողմանէս կրնամ զձեզ ապահովցընել որ ինձի ունեցած պարտքերնուդ՝ ես իրան մեծ կարօտութիւն ունիմ, բայց տեսնալով ձեր ասանկ թշուառ վիճակը, յանձն կառնում ձեր սիրոյն համար, մեր սըլս բարեկամութեանը համար, քանի մը օր ալ համբերել:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ինչպէս, Յակոբիկ էֆէնաի՛. (զարմացած):

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Ի՞նչ . . . մուցեր էք . . . կզարմանամ. բայց պէտք է մտքերնիդ բերեմ որ անցեալ տարուընէ իվեր քանի մը մանր մունր պարտքեր ունիք ինձի, որ բոլորը մէկ տեղ կընէ երկուհարիւր եօթանասուներհինգ ղուրուշ: Իշթէ էֆէնաիմ (բորայպսնակը հսկեղով կհարդայ) անցեալ տարի մայիսի 5-ին ճաշէն ետքը երկու անգամ թավլուին մէջ փուլլուք եղաք յաղթուեցաք. յիսունական ղուրուշէն, հարիւր ղուրուշ: Սեպտեմբերի 30-ին գիշերը մէկ խաղ մը դարձեալ կորսնցուցիք, եղաւ հարիւր յիսուն ղուրուշ: Նոյեմբերի 10-ին գիշերը առաւօտուն երեք ժամ մնացած՝ մէկ սունթուրլու մարս մը ըրի փեկն անհարի գռնէն՝ եղաւ երկու հարիւր ղուրուշ: Աղուոր մարս մըն ալ Դեկտեմբերի 6-ին եղաք՝ քի սե եֆ նետեցիք ու փուշ չկրցիք առնել, եղաւ երկու հարիւր յիսուն ղուրուշ: Դեկտեմբերի 28-ին կիրակի օրը երկու անգամ ըսքամպիլ կորսնցուցիք, մէկ անգամ ծոես քողով, մէկ անգամ ալ մնչա քողով, քի հինգ հինգ ղուրուշէն կընէ երկու հարիւր վաթսուն ղուրուշ: Ասոնցմէ զատ՝ աս տարի կաղանդին օրն ալ

երեք փարթի քօն չինային մէջ յաղթուեցաք, տասնըճինգ զուրուշ ալ ան, ճէմը եղաւ էֆէնտիմ երկու հարիւր եօթանասունըճինգ զուրուշ: Հիմա սիրելի, ահա ինչան մեծ բարեկամութեան՝ ահա դարձեալ կըսեմ, կկրկնեմ, կհաւանիմ եւ կխոստանամ որ քանի մը օր ալ համբերեմ առանց սա 275 զուրուշին շահը ձեզմէ ուղելու: Իշտէ այս շնորհքը ձեզի կընեմ բոլոր սրտովս, որուն նշան ահա իմ ձեռքս ձեզի կերկնցնեմ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ա՞ս շնորհքը . . .

ՅԱԿՈՒԲԻԿ. Հիմա որ ձեր սիրտը հանդարտեցաւ իմ կողմանէս, ներեցէք որ ա՛լ երթամ. բայց կաղաչեմ կպաղատիմ որ միշտ հաւատաք եւ ապահով ըլլաք իմ անկեղծ սիրոյս, եւ անայլայլելի եւ անշահասէր բարեկամութեանս. ծառայ եմ, ամենախոնարհ ծառայ:

ՏԵՍԻԼ Զ.

Ս Ա Հ Ա Ռ Ո Ւ Ն Ի .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Տէ՛ր Աստուած . . . ինչ թուր էր աս որ իմ սիրտս մտաւ . . . Սա մարդուն վրայ էր բոլոր յոյս . . . աս ագահ անղգամին վրայ . . . ինչպէս խաբուեցայ . . . աս ինչ խեղճութիւն . . . տղաս խաղք եղած . . . ես ալ բոլորովին խայտառակ ըլլալու մէջ . . . սլարտատէրներս գլուխս կուտեն

. . . ուր պիտի երթայ իմ բանս . . . ինչ ընեմ . . .
 ո՞ր գին իյնամ . . . օ՛ֆ, նասըլ ալ գլուխս ցաւել
 պաշլայեց պէ՛, գիտես քի կճաթի կոր . . . (դրսէն
 ձայներ կրտիկ) : Սանըրըմ հայրս է եկողը . . . եր-
 թամ, երթամ քաշուիմ . . . իս ասանկ այլայլած չը-
 տեսնէ . . . Անիծա՛ծ հպարաուլթիւն . . . անիծա՛ծ
 սալթանաթ . . . անիծա՛ծ, հազա՛ր անգամ անիծա՛ծ
 ալաֆրանկա . (կողմնակիս դուռնի կեղի) :

 ՏԵՍԻԼ Է.

ԿԻՐԱԿՈՍ, ԺԷՐՕՄ, ՏԷԼՍԱՏ, ՅՈՒՔՔԱՒԹՕ, ՇԱՐԼ, ՃԷՔՍԸՆ,
 ուսնիք աւելի, ուսնիք քիչ զինովցած :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Պուշուրուն, մուշուլար, պուշուրուն :

ԺԷՐՕՄ. Պու Նէ, հիչ պիղի եօք :

ՏԷԼՍԱՏ. Միւսիւ Սաաղունի պուղտա տէյիլ :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Շիմտի կէլիւր, շիմտի :

ՅՈՒՔՔԱՒԹՕ. Եա՛ պիղիմ մուսու Փասքանլ :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Օ տա շիմտի կէլիւր, շիմտի կէլիւր :

ՇԱՐԼ. Պէլքիմ պիղ ազ էղքէնճէ կէլտիք, մէ ֆիքլի-
 միզ օ իտի քի պիղ ազ գօնուշալըմ պաղապաղ :

ՅՈՒՔՔԱՒԹՕ. Շազլիք եափալիմ. ալէկրի՛ա, ալէկրի՛ա :

ԺԷՐՕՄ. Թօնէղ . . . Նէ՞ տուղուղսէն, կիթ վէղ հապէղ
 քի պիղ կէլտի :

ԿԻՐԱԿՈՍ. Պաշ իւսթիւնէ, պուշուրուն մուշուլար, օ-
 թուրուն (կերբայ) :

ՇԱՐԼ. Նուզալօն փա մալ պիւ է :

ԺԵՐՕՄ. Է ժը մը փղօմէ տը նը փա դէսթէ քօմ էօն
անաքօղէթ ալա թապլը:

ՏԷԼՍԱՏ. Ժը մանժըղէ քօմ քաթղը, փաղօլ տօնէօղ:

ՅՈՒՔՔԱՒԹՕ. Է մօա մանճերօ՝ փէր քաթրէ զուռ:

ՃԷ՛ՔՍՐՆ. Եէս, եէս . . . պըթ սէթ տիէպլ Արմի՛ներն
նէ վընիռ փոն . . . (գրուիլը շարժեղով):

ԺԵՐՕՄ. Է քը՞ տիապլը ֆէղ ան աթանտան:

ՏԷԼՍԱՏ. Վուալա լը վիօլօն տը մօն էլէվ. ժը վու փղօ-
փօղ, սի վու վուլէ, փուղ թիւյէ լը թան, մուա ժը
վու ժուուղէ քէլք շօղ:

ՅՈՒՔՔԱՒԹՕ. Սէթ ուն թրէ պօն իտէ. պրա՛վօ, պրալի՛ս-
սիմօ. է պէն, թուսէ նու: Է նու սանթէրօն: Ալօն մէ
զամի, քօնէսէ վու «Փլիւ զօն է տը ֆու փլիւ զօն ուի»:

ՇԱՐԼ, ՏԷԼՍԱՏ. Ուի, ուի, ուի:

ՃԷ՛ՔՍՐՆ. Եէս, եէս, պըթ մօա ժէմ՝ ֆիւմէ մայ հալանա:

ՏԷԼՍԱՏ. Ալօն մէսիէօ, քուղաթ, էօն տէօ թղուա . . .

(Յոսթիւքօ, Շարլ, Ժհրօւ հեհեւալը կերգեմ, գուարթ ձեւեր
ընկողով. Տիլաս ջուքսի կամ վիօլօն կգարնիկ, ճեֆարն կըրս-
սի ծուխ կիւշի պաղ արիւնով):

Des frelons bravant la piqûre,

Que j'aime à voir dans ce séjour

Les gens à joyeuse figure

Se recruter de jour en jour!

Francs buveurs que Bacchus attire

Dans ces retraites qu'il chérit,

Avec nous venez boire et rire!

Plus on est de fous, (bis) plus on rit.

Ma règle est plus douce et plus prompte
 Que les calculs de nos savants :
 C'est le verre en main que je compte
 Mes vrais amis, les bons vivants !
 Plus je bois, plus leur nombre augmente,
 Et quand ma coupe se tarit,
 Au lieu de quinze j'en vois trente!...
 Plus on est de fous, (*bis*) plus on rit.

Si j'avais une salle pleine
 Des vins choisis que nous sablons,
 Et grande au moins comme la plaine
 De Saint-Denis, ou des sablons,
 Mon pinceau trempé dans la lie,
 Sur tous les murs aurait écrit :
 Entrez, entrez enfans de la folie,
 Plus on est de fous, (*bis*) plus on rit.

 ՏԵՍԻԼ Ը.

ՄԱԹՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ, ՏԷԼԱՍՏ, ԺԷՐՕՄ, ՃԷՔԱԸՆ, ՅՈՒՔԲԱԹՕ.

ՄԱԹՈՍ. Ծօ ծօ ծօ, աս ինչ է Մարգար, աս ինչ է (ներս
 սկսեցալ) :

ՄԱՐԳԱՐ. Ես ալ չեմ գիտեր աղապա :

ՄԱԹՈՍ. Ծօ, հաս ճիւղնայիւշ կայ ինչ կայ . . . ո՞վ եմ,

Բնչ կուզեն հոս էտ չաթալ չաքիւճները (առեկն մեկուն երեսը quis quis կնայի) :

ՏԵԼՍՍՏ. Բի է սը վիէօ պօնօմ. (բնի, ֆահ, ֆահ) :

ԺԷՐՕՄ. Օ՛քէլ քաղիքաթիւղ. (բնի, ֆահ, ֆահ) :

ՃԷ՛ՔՍԸՆ. Կօտտէմ, սէթ արմի՛նիերն է թրէ օրիճիւնը, եէս, եէս, իլ մի փլէր, պօքու փլէր :

ՇԱՐԼ. Վուայէ, վուայէ, քօ՛մ իլ նու զըկաղտ (հա, հա, հա)

ՅՈՒՔՔԱ՛ԹՕ. Օն տիուէ ք՛իլ ա ֆէմ, իլ վօ նու մանղէ. (հա, հա, հա) :

ՄԱԹՈՍ. Ծօ Բնչ կտըռտուք . . . ծօ հոս Բնչ բան ունիք. (վարժապետները կխնայեն) :

ՅՈՒՔՔԱ՛ԹՕ. Պիզ եօք ակնար գապա էրմէնի :

ՄԱԹՈՍ. Հէ, գապա էրմէնի մի. շունն պագ հէլէ. պէ սէն քիմ սին քի էրմէնիյէ գապա տէյէրսըն. հայտէ քեաֆիր, (կգարնե) երխըլըն շունտան :

ՅՈՒՔՔԱ՛ԹՕ. Օ տիա՛վօլօ (փախչելով) քէ պէ՛սթիա, անիւնօ (դուրս ելլելով), ազինա՛ չչիօ :

ԺԷՐՕՄ. է պիէն, սէն նէ իսթէղ. պունուն էվ սահապի պիզի տավէթ էթտի, եէմէք պօյիւք պիզէ պուկիւն :

ՄԱԹՈՍ. Պու էվին սահապը պէն իմ եահու, պիլիւրմիսիւղ. եէմէք մի եէյէճէքսիղ. իշթէ եէմէք սիզէ պու (գառազանը ցուցունելով) :

ՇԱՐԼ. Ալօն մէ շէղ, սօլթօն. օն նը փէօ փա դէզօնէ ավէք սէթ պէթ լա :

ՄԱԹՈՍ. Տահա սէօյլէրմիսիղ, շինտի զափտըրըրմ հա՛ :

ԺԵՐՕՄ. Ժը ֆիլ, ժը նէ փա լ'էնթանսիօն տը մանժէ
տէ պասթօնատ օ լիէօ տէօն տինէ :

ՄԱԹՈՍ. Չափուխ երխըլըն շունտան :

ՇԱՐԼ, ՏԷԼՍԱՏ. Սողթօն (կեղեկ երգելով ծիծաղելով, շն, շն,
շն, հն, հն, հն) :

ՃԷ՛ԲՍԸՆ. Եէ՛ս, Եէ՛ս, օրիճընըլ վէ՛րի օրիճընըլ (կեղե) :

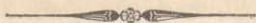
ՄԱԹՈՍ. Ձեզի պէս թշուառականներ . . . էտէփսիզ
ֆրանկներ . . . Հոս կերակուրի տավէթ կայ մէյէր հէ
Մարգար . ո՞վ է տավէթ անողը . . . (բարկութեամբ) :

ՄԱՐԳԱՐ, Շիտակը չիյտեմ աղապա, ամա կարծեմ սուտ-
մըտէն բան մը շինեցին ույտուրմուշ ըրին աս ֆը-
րէնկները քի մեր վրայ խնտան :

ՄԱԹՈՍ. Մեր վրայ խնտան հէ . . . ամա առին փայեր-
նին : Թող երթան սորվին քի մէյ մ'էլ Հայու հա-
խին էտանկ լաֆէր բերաններէն չհանեն հա՛ :

ՄԱՐԳԱՐ. Ամա աղապա, աֆ կընես, հոս ասանկ սօփայ-
ով մօփայով խօսիլ չըլլար . ասոր Ստամպօլ կըսեն,
Անատօլու չենք . Ետքը ան ասըլաճախ ֆրէնկները
մարդուն գլխուն փորձանք մը կըմանան քի . . . ազէկ
որ սարհօշ էին տէ վախցան գնացին :

ՄԱԹՈՍ. Ծօ թող սարհօշ չըլլային . ծօ ես անոնց ամե-
նուն էլ հէրը կանիծեմ ծօ խապար էս . . . էխտի-
արցանք՝ ծերացանք՝ մօրուքնիս ճերմկցաւ էմա, տա-
հա աս սօփայովը կըմանք ասանկ տասը զէվզէկի կը-
լոխը պատուել : Դուն իմ ինչ մարդ տահա ըլնալս
չիյտես :

ՏԵՍԻԼ Թ .

ԿԻՐԱԿՈՍ , ՄԱԹՈՍ , ՄՐՏՈՅ , ՄԱՐԳԱՐ .

ԿԻՐԱԿՈՍ . Հաճի աղա , հրամանքնիդ ճամբեր էք ֆրէնկ միւսաֆիլ մուշուկները :

ՄԱԹՈՍ . Հէ եա , ի՞նչ կայ քի :

ՄՐՏՈՅ . Ի՞նչ կայ մի' . . . եա ո՞նց համար էր քի ես կրակին դիմացը խաւիսաթի աբաժ' անխըտար թիւր-լիւ բարակ բարակ եէմէքներ էփէի կը , ես ըսեմ գուն էլ համրէ հէմշարի . պըլտըրճըն գըզարթմասը , քէքլիք քէպապը , թավուգ էքշիլիսի , հինաի պասթըլըսը , կէիկ փիրեանը , գուզու եախնիսի , տօլմա , փաթլիճան մուսախասը , փիլաւ , պարպունեա պալըզըն տօլմասը , մէրճան թավասը , իւլիլֆէր ըսիարասը , դըրլանկըճ փըլագիսի , ըստաքօղ սալաթասը , պէօճէկ եահնիսի : Խամուր իշիներուն էլ էօղէնմիշ եղանք ամէնն հազըր արանք քի ուտողը մատուրներն ալ հետը պիտի ուտէ . զայմաղը կիւլլանճ փախլավասը , էքմէք գատայրֆը , սարայ լօգմասը , ըէվանի , էլմասիէ , թավուգ կէօքսիլ , վիշնէ սօուլթմասը , արմուտ սօուլթմասը , գայրսը սօուլթմասը , էլմա սօուլթմասը , այվա սօուլթմասը . ասոնցմէ պաշխա հիմա էլ պիտի երթամ չիլէք սօուլթմասէն հազըր անեմ : էօ'ֆ , պէօյիւն ա'մմա եօրուլտուխ հա' . (նախիկն ֆրիկիքը ցուցանասուրը վար կիւսգըրնէ) :

ՄԱԹՈՍ. Ծօ՛ւ պո՛ւլ նէ՞ Մարգար, աս ի՛նչ խըտար թիւր-
լիւ եէմէք, հէ՞: (առ Մրսոյ) Ծօ սանա քի՞մ էմր էթ-
տի պու եէմէքլէրի փիշիր տէյի քէօֿփէք, պուրա-
տա տիւկի՞ւն մի վար, եօխսա փատիշահա զիյա-
ֆէթ մի վէրէճէխսինիզ հէ . . . հա՛ չափո՛ւխ, ա-
սա՛ տեսնամ. ո՞վ քեզի էմր արաւ քի, ո՞վ, ո՞վ. (բար-
կուքեաւր):

ՄՐՏՈՅ. Ո՞վ էմր արաւ մի՛ . . . ո՞վ պիտի էմր անէ, մեր
աղէն:

ՄԱԹՈՍ. Ձեր աղէն մի, ծօ ո՞վ է ձեր աղէն:

ՄՐՏՈՅ. Մեր աղէն ո՞վ պիտի ընի, իշթէ Դաւիթ ա-
ղէն. մենք անկէ պաշխա աղա չենք ճանչնալ:

ՄԱԹՈՍ (Մրսոյին գիտուն բունցի կգարնէ). Տէ հայտէ շիմ-
տի գնա ճանչցիր աղէդ, անիծից արմատ:

ՄՐՏՈՅ. Ամա՛ն, ամա՛ն . . . խապահաթս ինչ է քի . . .
ես երթամ մեր աղային տէ, կսորվեցնում:

ՄԱԹՈՍ (ոսֆով կգարնէ). Կէթ, երխըլ, հա չափուխ սոր-
վեցուր նայիմ. . . էկէր քի մէյ մ՛էլ աս տունին մէջ
ոտք կոխես նա կսորվիս, ոսկորներդ կկտարեմ հա
. . . Տէ՛ երխըլ, շու՛տ:

ՄՐՏՈՅ. Ամա՛ն աղա, զուրպան ընիմ . . . ես էլ քեզի
համշէրի եմ. իշթէ տահա էս առտու Ստամպուլցի
ծեր մը վռնտեց ինծի սա տեղաց. եկուր աղաս դուն
էլ համշէրիութան խաթեր համար օլտուն, ինծի
պահիր տէ, սա Ստամպուլցի Կիրակոսը վռընտիր:

ԿԻՐԱԿՈՍ (իւնֆիիրեն. Հա՛յ անիծած. ինչ ապուր կուտէ):

ՄԱԹՈՍ. Հայտէ, հայտէ, երկուսդ էլ կորիք առջեւէս.
աչքս ձեզ չտեսնայ թշուառականներ:

ԿԻՐԱԿՈՍ. Ամա ապա, ես ասխարտար ժամանակ սաար-
խանէ խրզմէթ ըրած եմ աս տան մէջ, հիմա ինչ
է խապահատի քի . . .

ՄԱԹՈՍ. Տէ երխիւլ . . . հիմա սա աշճուն կերած ետմ-
րուխը դուն էլ կուտես հա' . . . աս տունին աղէն
ես եմ . . . ինծի նէ աշճը պէտք է նէ խրզմէթ ա-
նող . . . Հայտէ Մարգար, սըւոնց հախերնին հի-
սապնին տես տէ հէման ճամբէ, չախուխ չախուխ:

ՄԱՐԳԱՐ. Հա նայինք, առջեւս ընկէք:

ՄՐՏՈՅ (Կիրակոսիկ). Օխ, հէլէ աս անգամ մինակ չեմ:

ԿԻՐԱԿՈՍ (Մրտոյիկ). Ես ալ քեզի կտորվեցընեմ, խըյա-
նէթ թշուառական. (կուռքտեղով կեղեկ):

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ՄԱԹՈՍ.

ՄԱԹՈՍ. նայէ՛ սըւոր արածին . . . տունը խրզմէթ-
քեարներով լցուցել է. ծօ էսոր փող մի կողտէ: Իր
քեարներ անօթութենէ կհատի կը, էն չնայիր տէ՞ ե-
կել վարժապետները կերակուրի տավէթ կանէ: նայ-
խս նէ, ծօ էա քանի ֆրանկներ կային նէ՛ պիւթիւնն
էլ վարժապետ էին ծօ' . . . ծօ սիւրիւ մը վարժա-
պետ ինչ կտորվեցընեն քի . . . Մեր վախտին էլ
կտորվէին, մենք էլ ուսանք լմնցուցինք ամէն բան,

էմա թօփու թօփու մէկ վարժապետէն աւելի չու-
նէանք . մէկ վարժապետ , մէկ պնակ մի կա-
սես , հեգերէն մի կասես , սաղմոս մի կասես , կտա-
կարան մի կասես , պիւթիւնն ալ պէ , պիւթիւնն
ալ . . . նարեկը կայ եա , նարեկը պիւէ ան վար-
ժապետը սորվեցուց զնաց , հէմ տէ լայըխովը սոր-
վեցանք . . . Հիմակուան ղէվղէկները մտքերնին դրել
են զահէր քի ինչխըտար շատ վարժապետ ունենայ
մէկը նէ՝ էնխըտար լաւ կսորվենայ տէյի . . . Հըմ
. . . եաղնը՛շ , եաղնը՛շ . . . Էնխըտար աւելի գէշ
կսորվենայ . . . Ծօ հիչ մէկ կէմուն շատ տիւմէնճի
կըլնայ մի ծօ . . . անանկ է նէ մէկ տղու շատ վար-
ժապետ ինչ պէտք է , ինչ , ինչ . . .

ՏԵՍԻԼ ԹԱՄԻ

ՄԱՐԳԱՐ , ՄԱԹՈՍ .

ՄԱՐԳԱՐ. Հէլէ լմնցաւ , ասմնք ալ կորսուեցան գացին :
ՄԱԹՈՍ. Գեանին տակը անցնին . . . Ծօ Մարգար , ծօ էս
իւնչխըտար մասրաֆ , ինչխըտար զալապալուխ . . .
ՄԱՐԳԱՐ. Հէմ աղապա , սոհա աս ինչ պիտի ըլլայ
պէտք էիր առջի սալթանաթը տեսնալ . ինչ սիւրիւ
սիւրիւ խըզմէթքեարներ . . . աղէկ սը Պօղոս աղան
կտուաց կամաց սըքայի դրաւ , ամա եաղը՛խ քի . . .
ՄԱԹՈՍ. Պօղոս աղա մի՛՛ . . . Պօղոս աղէն ով է , չեմ
ճանչնար կը :

ՄԱՐԳԱՐ. Դաւիթին աներձագը, քի քրոջը մեռնելէն
ետեւ եկաւ հոս, անոր տղոցը տատայուիւն կրնէր:

ՄԱԹՈՍ. Է՛յ, սուր է քի. ինչո՞ւ չեմ տեսնար կը. ծօ ինչ
կեցել էս, չկան չես:

ՄԱՐԳԱՐ. Տա՛հա սա առտու հոս էր. ամա չիւնքի զա-
վալլըն չէր գիմանար եղած մասրափին, ամէն օր
կըսէր ու կուլար, մեր խելացի աղբարը ասօր ափա-
խանը ելեր է տէ՛ զավալը ծերը ճամբայ դրեր է:

ՄԱԹՈՍ. Հա՛յ զալըմ Դաւիթ . . . հա՛յ ինսափսըզ մարդ
. . . Ես անոր կտորվեցնեմ: Ո՞ւր է, տէ շուտ հոս
կան չիր Դաւիթը:

ՄԱՐԳԱՐ. Սանըրըմ յուսահատ յուսահատ օտան քա-
շուեր է: . . .

ՄԱԹՈՍ. Սօն փիւշմանլըխ ահճէ էթմէզ: — Հա՛, թէզ
թէզ հոս գայ անպիտանը:

ՄԱՐԳԱՐ. Երթամ նայիմ:

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ՄԱԹՈՍ.

ՄԱԹՈՍ. Ասանկ հա՛ մը . . . Էս էլ մի ալաֆուրանդա է
քի ով որ քեզի խրատ կուտայ, նասիհաթ կանէնէ
դուն անոր պողաղէն բռնես՝ սօխախը նետես հա՛
. . . Լաւ, լաւ . . . Ես սըրան կգնեմ էս բաները . . .
ամա անուշուիթենով պաշլայեմ, նայինք եալաշ եա-
վաշ տահա ինչեր կեննեն մէյտանը . . . ցըք-ցըք:

ՏԵՍԻՆ ԺԳ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՄԱԹՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աֆ կընես աղապա, հոս ես եղեր. ինձի չիմացուցին, չէի գիտեր:

ՄԱԹՈՍ. Եկուր Դաւիթ, եկուր, հէլպէթտէ զապահատ. լըն զապիթին երեսը չուզէ տեսնալ, դուն էլ հօրդ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Զէ աղապա, եալվար կըլլամ, կէնէ մի պաշլայեր սիրտս կոտրելու. մտքէդ հանէ տիւշմանի բերնէ լսածներդ:

ՄԱԹՈՍ. Ի՞նչ . . . տահա միտքդ դրել ես քի ես կըլիարուիմ տէյի, հո. ծօ հանէ՛ մտքէդ հանէ՛: Մեր հաճի Եղիազարէն տահա շատ բաներ իմացայ, հէմ քու վրադ հէմ տղոցդ վրայ, հէմ ձեր կէջինմէին վրայ քի սիրտս ճըզըր ճըզըր էրեց: Դուն աղջիկ զաւակ մըն էլ ունիս տէյի գիտեմ, ուր է, չբերես. չէնէ մի նամէհրամը օլտուն՝ մնացել է մի ծօ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Նամէհրամ մի, տահա նէլէր, իմ տունս նամէհրամ մի . . . Հոս չէ, քանի մը օր գեղ . . .

ՄԱԹՈՍ. Գիտեմ, գիտեմ ուր է աղջիկդ, գիտեմ ինչ մարդու տուն է, ուր մնացել է . . . ամէն բան գիտեմ . . . Եազնուի զավալը աղջկան քի արունը մտել ես, եազնուի. էմա չիւնքի էլ վախտը ուշ է, վաղը առտըւրնէ թէզը չկայ, աղբարդ պիտի երթայ տէն՝ առնէ հոս բերէ քի, էն էլ տեսնանք ինչ զէվզէկ է: Ծօ քու զաւակներդ իմ էլ զաւակ-

- ներս են. դուն չգիտցար թէրպիյէ անել նէ, ես
 անոնց թէրպիյէն կուտամ. հէմ տէ անանկ քեզի
 պէս վեց օխտը ֆրանկ շուներ վարժապետ տէյի
 չեմ բռնել . . . իմ վարժապետս մէկ հատ է, իշ-
 թէ սա սօփանն (տեքցրկեթալ): Ծօ չիվին փատին մէջ ըն-
 տո՞ր կխոթեն. զարնելով զարնելով, անանկ չէ մի. էյ
 լաւ. իշթէ տղոց գլուխն էլ կուզես քի բան մը մըս-
 նայ նէ զարկ գլխուն, նայիր ինչ չափուխ կմտնայ :
- ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Փառք Աստուծոյ, իմ տղաքս թէրպիյէի
 թարաֆէն հիչ բանի մը միւհթած չեն :
- ՄԱԹՈՍ. Հէ՛, անիկա դուն իմ սօլայիս փաթ քիւթ ճանէն
 կիմանաս սողրա: ես անոնք ուզած իս կէօրէ թէր-
 պիյէ կանեմ. ես անոնք անանկ խուրտուխաշ կա-
 նեմ քի, կաշին էլ ողջ չեմ թողուր ծօ, գիտես . . .
 — Հիմա տղաքդ մէկդի. սա շինտի քեզ նայինք. դուն
 էս օրուան օրս բոլոր իմ փարաներս ուտելէդ պաշ-
 խա, խեղճ կնոջդ բերած փարաներն էլ կերել խը-
 մել ես. էտ էլ բաւական չէր, չորս թարաֆդ պարտ
 քով լեցուցել ես. անանկ չէ մի :
- ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Պզտի մզտի պարտքեր են աղասպա . . .
- ՄԱԹՈՍ. Ինձի պիտի խաբես ծօ . . . էմա թող ասա-
 ծիդ պէս էլ ըլնի, պարտքը տայմա պարտք չէ ծօ,
 քու ճէպդ փարա մը չէ մնացել, պարտքերդ ուս-
 ածից պիտի վճարես :
- ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. ես շատ ումուտ ունիմ որ . . .
- ՄԱԹՈՍ. Փարա հէչ չունիս, էմա ումուտ շատ ունիս
 հա՛, ծօ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Բարեկամներս, . . . մտաց, . . . մղան ցալ
 ՄԱԹՈՍ. Հէ՛ հէ՛, հիմկու վախժիին է՛ն լա՛ն, է՛ն ճշմա-
 ղիա՛ բարեկամը գիտես ո՞րն է՛. քէսէ՛ն է՛, քէսէ՛ն .
 քէսէ՛ ունիս՛ բարեկամ՝ ունիս, քէսէ՛դ պօշ է՛՝ բարե-
 կամ է՛լ չունիս, հասկըցանք: Է՛յ շինարիս ասա՛ տես-
 նամ ի՛նչ է՛ միտքդ, ի՛նչ պիտի անես: . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ի՛նչ ընեմ՝ աղապա, ամէն թարափէն գի-
 մացս պատ քաշեցիր. անանկ է՛ նէ ես քեզի խոր-
 հուրդ հարցընեմ, դուն ինձի սորվեցուր, ի՛նչ ընեմ:՝

ՄԱԹՈՍ. Կանես ծօ, ինչ որ քեզ սորվեցնում՝ նէ՛ հա-
 նես: . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Կընեմ՝ հայր, կընեմ՝, եէթէր քի՛ ճար մը
 ըլլայ, ըսէ՛ դուն, ես կընեմ: . . .

ՄԱԹՈՍ. Ա՛խ, աս առջի լայրխլը խօսքն է՛ որ բերնէ՛դ
 կընեմ ծղուլ: Տեսնամ կը քի՛ դուն ամէն բան կորոնցու-
 ցել ես էմա, սա մէկ բանը տա՛հա սրտիդ խորունկը
 մնացել է՛, հօրդ խօսքը անել . . . աղբի՛ս . . . ծօ
 ես գովելու բան տեսնամ՝ նէ՛՝ կկարծես քի՛ չեմ դո-
 վեր . . . Ա՛խ, երբոր զաւակ մը մէկ ատըմ մը մի-
 նակ կաննէ՛ դէպ իհօրը, հարը տանը ատըմ կան-
 նէ՛ որ շուտով զաւակին գրկէ . . . ես կարծէի կը
 քի՛ քեզ պիւտ պիւթիւն կորուսել եմ, էմա՛ չէ՛,
 փառք Աստուծոյ, տա՛հա ումէտ կայ եղել: . . .

ՄԱԹՈՍ. Անանկ է՛ հայր, անանկ է՛. աղբօրն սիրտը շատ
 աղէկ է՛. թէ՛ որ ալափրանկան քի՛չ մը իրեն խա-
 ֆան դարձուց նէ, անոր ալ խապահատը իրենը չէ՛:

ՄԱԹՈՍ. Գիտեմ, գիտեմ . . . էտ ալափրանկային մո՛ւ-

խը մարի . . . քանի՛ քանի տուններ մոխիր արաւ թողուց . . . անոր համար զա՛ւակս, պէտք է սահաթ մը առաջ էս տեղէն հեռանալ . . . Առաջ հարուստ էիր, էս տունը շինեցիր. հիմիկ որ աղքատացար, էլ էս տունը շատ մեծ է քեզի, ծախել պէտք է:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ամա աղապա, աս քէսատութեան վախտին քանի՞ով կառնեն աս տունս . . . գիտես մի քանի հազար քէսէի նստաւ ինձի:

ՄԱԹՈՍ. Ատելդ ինչ հաճաթ, չեմ՝ մի տեսնար կը, էս ինչ սալթանաթ է, էս ինչ այնաներ, էս ինչ աթոռքներ, էս ինչ խալիներ, էս ինչ նախշուն պատեր, էս ինչ սուղ սուղ էշեաներ . . . Է՛հ, սիրտս խըշխըշայ կը քանի կմտմտամ քի ի՛նչ ջուրի պէս ոսկի ես խարճել էս պօշ օյունճախներուն համար:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Չէ, աղապա, հիչ պօշ բան մը չկայ հոս, ամէնն ալ շա՛տ հարկաւոր բաներ են:

ՄԱԹՈՍ. Հարկաւոր . . . հարկաւոր մէկ բան էլ չկայ ծօ. սըր է մէկ սէտիր մը քի, մարդ յոգնած դադրած տունը դայնէ, պաղտաշ խուրմիշ անէ տէն՝ քիչ մը ուհաթ նստի, չուպուխ մը քաշէ խահուէ մը խմէ: Էմա չէ, սէտիրը աժան կըլնայ, սէտիրը Անատօլու կանեն, անոր համար մախպուլ չէ. լաքին էս աթոռքը, էս քանափաները ֆրանկէն կուգան, սո՛ւղ են, անոր համար տահա՛ մախպուլ պիտի ըլնին հէ: Ծօ դուն Աստուած տայ մեր վիլայէթը նորէն մեր տունը դառնաս նէ, հոն էս պօշ մօշ բաները չես գրտնել էմա, աւելի ուհաթ պիտի ըլնիս՝ խասար ես:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Անատօլուի տուները . . .

ՄԱԹՈՍ. Հրամեղ ես եմ, Անատօլուի տուները իրաւէս
օյունճախները չկան էմա, լան ռահաթ սիրտ կայ,
բարեպաշտութեն կայ, հաւատք օրէնք կայ, Հոս
Ստամպօլ իսէ՛ նախշուն տուներ, ոսկի, արծաթ,
սալթանաթ էմա, հոս նէ հաւատք մնացել է, նէ
բարեպաշտութեն :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Մի՛նակ ես չեմ եա աղապա, պէտք է ես
ալ ուրիշներուն լմանիմ :

ՄԱԹՈՍ. Խելացիներուն լմանէ ծօ, ինչխըտար որ կու-
ղես. խենդերուն ինչ զօւ ունիս լմանելու : Աղբօրդ
չնայիս. ինքն էլ Ստամպօլ կնստի էմա, մէկ մը քու
տունդ նայիր, մէկ մը նորա տունը. մէկ մը քու շո-
րերդ նայէ, մէկ մը նորա շորերը. մէկ մը քու զա-
լակդ, մէկ մը նորա զաւակը :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ան պաշխա ճամբայ բռնած է, ես պաշ-
խա. ամէն մարդ իր քէֆին կէօրէ :

ՄԱԹՈՍ. էմա անոր բռնած ճամբան շիտակ է. քու ճամ-
բադ նայէ քեզ սուր տարաւ : Հէր նէ իսէ, մէկ խօսք.
իշթէ թէլլալը կանչենք տէն տունդ. ծախու հանենք :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Մի՛ւնքինսիզ բան, ա՛յ էֆէնտիմ, մի՛ւն-
քինսիզ, մի՛ւնքինսի՛զ :

ՄԱԹՈՍ. Պէտք է մտածես զաւակներդ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ձէ, չէ, հալխը ինչ կըսէ՛ ճանրմ . . .
չեմ կրնար ծախել, չեմ կրնար :

ՄԱԹՈՍ. է՛յ քեզմէ սով կուզէ կը ծախու առնել քի՛ ծօ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հէլպէթ եօթն գնով ծախեմ նէ, քէլէփիր
 սիլ չուզեր քի:

ՄԱԹՈՍ. Սայըխլամիշ կանես ծօ, քեզ սիլ զօռ կանէ քի
 զաւակներդ ծախես:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ես տունին համար կրօէի կոր (գարնացեալք):

ՄԱԹՈՍ. Ծօ, ես զաւակներուն համար կիսօսիմ, նա տու-
 նին վրայ կհասկընայ. զէրէ խելքը միաքը տունին
 վրայ է, գիտէ քի ես էլ իրեն պէս կմտածեմ: Ծօ
 զաւակներդ մտածիր, զաւակներդ, քի առանց հա-
 ցի մնացին. ինչ ֆայտա կայ տունէն, ինչ ֆայտա
 էս էշեաներէն: Եկէր դուն անոնք ալափիրանդա
 մեծցուցած չըլայիր տէ, զէնահաթ մը սորվեցու-
 ցած ըլնէիր, աս օրուան օրս ումէտ մը կունենայիր
 քի անոնք ծերութանդ քեզ պահեն իրենց զէնա.
 հաթովը: Էմա հիմիկ . . . ինչուան դուն գերեզման
 մտնաս՝ անոնք քու ձառքդ պիտի նային. էյ անկէց
 ետեւ . . . անօթութենէ պիտի մեռնին ծօ:

ՏԵՍԻԼ ԺԴ.

ՓԱՍԳԱԼ, ՍԵԴՐԱՔ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՄԱԹՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ.

ՓԱՍԳԱԼ. Ի՞նչ է աղապա, թէյզէիս տունէն եկեր Սեդ-
 րաքը բերնին կուտայ քի, ինչ է, աղատայիս ճամ-
 բու վրայ ձգեր էք տէյի: Ճանըմ՝ աղապայ վա՛ղ ան-
 ջանք կանչենք սըւիկայ քի հալխին բերանը չիյնանք:

ՄԱԹՈՍ. Ի՞նչ է ծօ, ի՞նչ կլսեմ: Իրան է Սեդրաք:

ՍԵՒՐԱՔ (ներս մտնելուն Մարոսին ձեռքը կպագնե), Աղա տէտէ, ես սուտ չեմ ըսեր, Հռոմիիկ հանրմին տու. նին առջեւէն կանցնէի, իս վեր կանչեցին. գացի՛ նէ հարցուցին քի ո՞ւր կերթաս. ես ալ ըսի քի Դաւիթ աղային տունը կերթամ կոր, հարս ալ տէտէս ալ հոն են ըսի: Ան ատեն Հռոմիիկ հանրմը աչքը գոցեց բերանը բացաւ, սկսաւ Դաւիթ աղային վըրայ ամէն թիւրլիւ բան ըսել քի ի՞նչ սրտով Պօղոս աղային պէս մարդը դուռը կղնէ տէյի: Պօղոս աղան լալով կաղաչէր քրոջը որ սիրտը հանդարտ բռնէ. բայց Հռոմիիկ հանրմը այրած սրտով շատ բաներ ըսաւ, ու աղաչեց որ հրամանքիդ բարեւ ընեմ ու ամէն բան տեղն իտեղը իմացընեմ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (իկնկիրեն, Բեղի պէս պաճախսըղ, հէլ. պէթ դուն իմ ձառքս կիյնաս):

ՄԱԹՈՍ. Աս տէրէճէ անգթութիւն հէ՞. . . ծօ քեզի՛ ինչ արեւ էր էն խեղճ ծերուկը քի սօխախը ձըգեա կը ծօ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Թող էֆէնտիւմ թող. չես գիտեր անոր ինչ մարդը ըլլալը, չէս գիտեր:

ՄԱԹՈՍ. Ձեմ մի գիտել. ծօ էա մարդուն մեռած քուրը չըլլար նէ դուն ի՞նչ կանէիր հիմիկս. ծօ էն մարդը չըլլար նէ դուն էս օրուան էլ կհասնէիր չէ նէ շատոնց բանար փտտած էիր ինչուան հիմա. . . շուտ արի, դեա սիրտը առ, բեր զինքը հոս:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ձեմ կրնար:

ՄԱԹՈՍ. Քեզի կասեմ, շուտ արա շուտ, Պօղոս աղէն
 հաս պիտի բերես:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Իր կեցած տեղը շատ աղէկ է:

ՓԱՍՔԱԼ. Ամա աղապա, պիւթիւն հալիւր երեսնիս վար
 պիտի առնէ:

ՄԱԹՈՍ. Տէ հա՛յտէ, չշարժիս ծօ. (խառքեաւր):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Իս բղիկ բղիկ ալ ընեն՝ անխըտար չեմ
 խոնարհիր:

ՄԱԹՈՍ. Որո՞ն, որո՞ն են էտ խօսքերը. ատանկ մի
 քու հօրդ խօսքը կկատարես . . . քու խոստմունքդ
 ասանկ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աս բանիս վրայ պօշ տեղը մի խօսիր:

ՄԱԹՈՍ. Ատանկ մի կխօսիս քու ծեր հօրդ հետ. ասանկ
 բոլոր յոյսս պարապը կհանես . . . անանկ է նէ դուն
 հայրական օրհնենքիս արժանի չես:

ՄԱՐԳԱՐ. Ախ հարս, ատանկ մի ըսեր, գնւղում հարս:

ՍԵՂՈՍՔ. Աման աղատէտէ:

ՄԱԹՈՍ. Քեզի պէս անղգամ զաւակ . . . բոլոր հայրա-
 կան օրհնենքներս վրայէդ ետ կառնեմ . . . ասկէց
 ետքը քու հարդ չեմ, քու դատաւորդ եմ . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Աման աղապա, ոտքդ պագնեմ, աֆ ըրէ:

ՄԱԹՈՍ. Ես քեզ թողում պարտատէրներուդ զապիթիւն
 ձեռքը տէ անղգամ, դուն զնտանին մէջ ճանչցիր
 ով ըլլալդ:

ՄԱՐԳԱՐ (պղուեղով). Գնւղում ախպարս, խօսք մտիկ
 ըրէ, հօրերնուս անէծքէն չես մի վախնար:

ՓԱՍՔԱԼ (պղուեղով). Ճանըմ աղապա . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Թողէք պէ (կիրե կհեռացրնե Մարգարե ու Փաս-
 ֆալը) մէկզի գնացէք . . . Թող ինչ կուզէ նէ ընէ
 . . . Թող տունս ծախէ, Թող իս պարտատէրներուն
 ձեռքը մատնէ . . . տահա աւելի ինչ կրնայ ընել
 . . . ես ասանկ անդու թ հօր մը ձեռքէն ալ, պար-
 տատէրներու ձեռքէն ալ, զապի թ ին ձեռքէն ալ
 ինքզինքս կազատեմ: (գրպսնեկն վեց բերնոյ usrանսկ
 մը կհանեկ) Սա փիշթոֆը կտեսնանս մի. (Մարոսիկ)

Իշտէ աս իս ամէն բանէ կազատէ: ՓԱՍՔԱԼ. Աման աղապա (կուզե ձեռքը բռնեղ): ՄԱՐԳԱՐ. Ինչ է ան, տէ՛ր Աստուած (նոյնպէս): ՍԵՒՐԱՔ. Աման հօրեղբայրս (նոյնպէս): ՄԱԹՈՍ. Հա, զարկ, մեռցուր քեզ անօրէն, մեռցուր .
 . . Թէ որ չես ուզեր մտածել Թէ ինչ պիտոր ըլնան
 . . . քու տղաքդ, ինչ պիտի ըլնաս զոն: Մարդկանց
 ձեռքէն կուզես ազատիլ. գնա՛ անդգամ, ամբա-
 . . . րիշտ, գնա սատանին ձեռքն ընկիր. (կերպայ):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ա՛լ հերիք ապրեցայ, իշտէ կերթամ (կու-
 զե usrանսկը պարպեղ ինքն իր վրայ):

ՄԱՐԳԱՐ. Ինչ կրնես, աղբարս. հոգի՛դ սիրես, աղ-
 բարս (ձեռքը բռնեղոյ):

ՓԱՍՔԱԼ (nsր կիյնայ). Աման աղապա՛, գուզում աղապա:
 ՍԵՒՐԱՔ (ձեռքն բռնեղոյ). հօրեղբայրս, հօրեղբայրս . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. (Կուզե ինկզիսնը անոնց ձեռքն սզսեղ, կըռ-
 շքեղու ժաւսանակին վարագոյրն ալ կիջնայ):

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆԳԵՐՈՐԳ.

ՏԵՍԻԼ Ա.

Փ Ա Ս Ք Ա Լ.

ՓԱՍՔԱԼ. Ի՛նչ թօհափ օր է աս, պէ՛. . . . ինչուան ի-
 րիկուն է՛փ էյի բաներ տեսանք. տահա նայինք ինչ
 չե՛ր ունինք տեսնալիք . . . Աման, սա հօրս տուած
 սրտադողը կա՛յ եա, ա՛մմա ալթիւտ ըրաւ մեզի
 հա՛. . . Ո՛ւյ. ծօ ատ ի՛նչ դուլում թամահքեար
 ծեր է եղեր մեր տէտէ օլաճախ հաճի Մաթոսը. . .
 անձնն ալ ի՛նքն ալ անթիքա պէ անթիքա՛. . .
 Հէր նէ իտէ, աղէկ որ Մարդար ամուճանիս սամա-
 թիացի մամաթիացի ամա՛ պէճէրմիշ ըրաւ, մէջ
 ընկաւ, վաղեց տայինիս հոս բերաւ, հօրս հեա պալ
 ըրշտըրմիշ ըրաւ տէ, ատանկուլ բաները շտկեց, սը-
 րայի դրաւ, չէ՛ նէ՛ աս սահաթիս մեր զալալը ալ
 զապան՝ թօփ կիպի անդիլի աշխարհքին քէօփրիւյէն
 անցած էր հա՛. . . նայէ պէ, նայէ ի՛նչ փորճանք
 . . . եա մեր պալօն ուր պիտի երթար, պէ՛. . . ծօ
 հապը կլէինք, տեղերնիս խա՛սխաթի պիտի նստէ-
 ինք . . . Հէր նէ իտէ՛ փորճանքը անցուցինք. աժա՛ն
 խալըսեցանք, աժա՛ն . . . Ա՛ման չար սատանայ,
 եալար կըլամ, սա սահաթ մըն ալ համբերէ, սա

ես մէյմը ինքզինքս միւսիւ Տիւրանին տունը պալօյին
 մէջ նետեմ՝ տէ, զնա դուն ինչ ուզես նէ ըրէ՝ մեր
 տունը. բաւական է քի նէ՛ սա տէտէ օլաճախ հօճն
 Մաթասին զաղուոցը հասնի ականջս, նէ տէ հօրս
 փիշթօֆին ճայնը :—Թամամ էշտէ Մ. Միրմիթօն :

ՏԵՍԻԼ Բ.

Մ Ի Ր Մ Ի Թ Ո Ն , Փ Ա Ս Ք Ա Լ .

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Մը վուասի, Մ. Փասքալ (կրեռե քրաֆ մը,
 ժիդե, փանքալօն, բերին սակ ծալլափ) :

ՓԱՍՔԱԼ. Պղա՛վօ, մօն ամի, վու մ՛ալէ ֆէ փա մալ
 աթթանարղ հէ՞, մէշա՛ն :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. էքսքիւզէ մուա, սէ փաղսքը ժէ վուլիւ
 վու զափօղթէ վօթղը ժիլէ օսսի :

ՓԱՍՔԱԼ. Ա՛քօ՛մ սէ պօ՛ . . . սէ մանեիֆիք մօն շէղ :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Սէ աիւ տէղնիէ կու, մօն շէղ. Սա ֆէ ֆիւ
 դէօղ ա ֆաղի :

ՓԱՍՔԱԼ. Տի՛ տօնք, քօմ ժը սըղէ պօ ալէք սէ զապի
 օ պալ օ սուար հէ՛ :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. վու զի սըղէ մանեիֆիք. . . վու վու զաթ-
 թիղղէ թու լէ զիէօ :

ՓԱՍՔԱԼ. Սա վա սան աիղ. — է պիէն, ժը վէ մապի-
 լէէ ա վաւաղ սի թուլթ վա պիէն :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. ժը քղուա քը սէ թինիւթիլ, մէ սի վու
 զի թընէ :

ՓԱՍՔԱԼ. Ժը նը վու ֆղէ փա աթանաղղ լոնկթան, ալէ.
 Կլերայ):

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Քոմ վու վուտղէ մոն շէղ: — Օ քէլ տանտի
 քը սը ժէօն էօմ: ս'իլ էթէ սէօլման ա Փաղի, իլ օղէ
 միէօ զափղի լը Ֆղանսէ տը լա պուշ տը նօ տամ
 տը տմի մօնա (fահ, fահ) է, փաղօլ տօնէօղ, փաղ սա
 թուալէթ, փաղ սէ տէղօղտղը . . .

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՊԱՊՈՒՃԱՆ, ՄԻՐՄԻԹՈՆ.

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. (ներս սենեղով, ինֆնիրեն. Հածէ աս ինչ խու-
 ճուր պան է. աս տունը մարդ չիկան, ինչ է . . .)

(Առ Միրմիթոն). Աֆ էատըսիզ միւսիւ, Դաւիթ աղա
 նէրէտէ տիր պիլիւրմիսիզ:

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Նօ', պէն եօք կէօղտի. նէ՞ վաղ քի . . . Սիզ
 Ստամպօլլու. մա սանըղըմ եօք. զիղա սիզին քըյա-
 ֆէթ եօք էղմէնի:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Մոսքոֆլույում պէն, Բէֆէտէն, Ֆէօտոն-
 սիատան. պանա Խրիստաֆօր Միքիթիչ Պապուճա-
 նոֆ տէրէր, փէ'ուլօյ կէ'լտի քուկից:

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Տօնք վու զէթ զիւս մօսիէօ. Ժ'ան սիւի
 շաղմէ. սան տութ վու տըվէ քօնէթղը լը Ֆղանսէ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Եօխ եօխ, պէն ֆրանցուզճա պիլմէմ,
 ուուսճա, թաթարճա: Ամա սիզ Դաւիթ աղանըն

տօսթո՞ւ սուղ՝ նէ սինիղ . աճապ պիւթրմիսիղ շու պիղիմ՝ պին քարպովանցը նէ զաման վէրէճէք, զէրէ պէն պէօյլէ պօշ եէրէ կէլիպ կիթմէտէն պէզտիմ արթըխ :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Պէն պիլմէզ . պէն եօք տօսթ , պէն թայեէօղ—թէղզի , բի Մ. Փասքալա պիղ ֆղաք , պիղ ժիլէ վէ պիղ վանթալօն կէթիղտի , զիղա պու կէճէօ կիտէղ սուաղէ , պալօ , պօյնէք պօյնէք :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Նէ՞ , պալօյա կիթմէյէ պիր ֆրաքը , պիր փանթալօնը՞ տա մը եօխ . . . (ինֆիրեճ . Անպէս է նէ հա՛ծէ , էրնէկ մեր աչքին . . . մեր հազար մանէթը փրացէնթովը մրացէնթովը մէջ խաղաց ասիս նէ . . . ի՛նչ խելքով ասպէսնակ ֆուխարէ մարգիկներու ելանք ու ստակ տուինք) :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Պիղ ֆղաք մի՛ . . . հէ հէ՛ , քա՛ջ թանէ իսթէղսէն , քա՛ջ թիւղլու մօտա իսթէղսէն . . . տահա պու սապահ պէն ալտը սօն քէստիլիմ ֆղաք փաղասի 2000 քուղուշ . եաղըն տա ալաժաք կինէ 2000 պու սօն ֆղաք իչին :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ (ինֆիրեճ . Հայ անիծած . . . նայէ նայէ , Ֆրանցուղին ստակը կուտան ո՛ւ , մեղի մէկ քափիք ալ չին տալ հա՛ . . . Ֆրանցուղին ստակ ունին տալու , Հայի գայ նէ ստակ չիմնալ հէ՞) :

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՊՈՒԱՎԷՆ, ՊԱՊՈՒՃԱՆ, ՄԻՐՄԻԹՈՆ.

ՊՈՒԱՎԷՆ. Պօնոփոս մէսիէօ :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Պօնոփոս Մ. Պուալէն (Բոլը մոսկեայր) :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Պօն ճօռնօ . (Ինֆնիրեն Աս Բինչ . . . փարիքմա-
լսէր , փարթնօյ , առնելիքի տէրն ալ ալայ Էկիլ Ին
ու աղան հոս չէ . . . շատ խուճուր պան) :

ՊՈՒԱՎԷՆ. Բի է սը մօսիէօ :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Սէ թէօն Դիւս , էօն օմատէ զօղիփինալ աս
քիլ փաղէ , մէ մալէօղէօղման Էլ նը փաղը փա
ֆղանսէ , նու փաղիօն թիւղք :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Սիզ տէ Մ. Փասքալ Էլչիւն կէլտինիզ մի .

ՊՈՒԱՎԷՆ. Մէ ուի . զէրէ սասպահտան պէրի Էլչ
տէօրտ տէֆա հզմէթքեար կէլտի պէնի չաղըրմաք .
զէրէ Մ. Փասքալ պօյուք պալօյա կիտէր պու կէճէ :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Էհ , փէք էյի ամա , պիր թրաշ օլմայա տա
մի պիլմէյ պու սիղին Մ. Փասքալընըղ :

ՊՈՒԱՎԷՆ. Թամամ , էօյլէ իսէ սիզ թանըմազ նէօ տէ-
մէք տիր մօտա , ալաֆրանկա էրմէնի :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Եօխ , պէն պիլմէմ , թանըմամ : (Ինֆնիրեն .
նայինք իտա Բինչ կասէ Հայի համար) :

ՊՈՒԱՎԷՆ. Հէ , շիմտի մօտա էրմէնի , ալաֆրանկա
էրմէնի տէտիլին էօյլէ թրաշ օլմաք , չալմաք ,
քէնտի քէնտի իշինի կէօրմէք պիլմէզ . օ շէյլէրի
սալթ էսքի էրմէնիլէր , քասպա էրմէնիլէր պիլիբ :

Ալաֆրանկա էրմէնիյէ վար մը լիւքս, սալթանաթ, թուալէթ, փարա հարթ էթմէք, ծնոլ սօր, պաշկա շէյ պիլմէզ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Եան, պէօյլէ հէ՞. Ստամպօլտա էրմէնիլէր պէօյլէ հէ՞. Ֆէօտոսիատա տա, Մոսկօֆտա տա էրմէնի չօք վար ամա եօխ եօխ, օլար հիչ պէօյլէ տէկիլլէր: Էօյլէ ալաֆրանկա մալաֆրանկա պիլմէզլէր: (Ինֆեիրէն. Ան իսէ մեզի հարցուր փառոսֆիին տէրար . . . մենք կիտինք ինչ քաշածներս շինտիքուան ճահիլներուն ձեռքէն որ փառոսքի մըն է առիլ անցիլ ին):

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Փողպլէօ. Էրմէնի պէօյլէ զէվզէկ օլմասա պիզ նէ քազանաթար Ստամպօլտա. պէնիմ էն չօք կէլէն էն չօք քազանտըզան միւշթէղի՝ էրմէնի տիզ. էրմէնի օլմասայտի պէն չօքտան քափազ ըտը պէնիմ թիւքեան, չօքտան թօփ աթմըշ: Ստամպօլտա ֆղանսըզ օ քատազ լիւքս էթմէզ, նէ քրտազ քի պու տիտա ալաֆղանկա էրմէնի էտէզ: Թան փի փուզ էօ, թան միէօ փուզ նու: Եաշասը՛ն պիզիմ զէվզէկ՝ պիզիմ ալաֆղանկա տիտա էրմէնիլէզ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ (Ինֆեիրէն. Չիմ արմըննալ տացա ասածին՝ զէրէ քանի քանի անգամ մեր Խրիմի ու Ռասթովի ռուսներէն ալ ասպէս պաներ մեր նախջուանցիներուն ու Խրիմցիներուն համար լիլ ինք. ան ախ):

ՊՈՒԱՎԷՆ. Պար միւսիւ. նասըլ քի Մ. Միրմիթոն տա պիլիբ, պէն Լիմօփտա՝ ֆուքարէ պիբ պէրպէր չրաք: Շու սիզին Սէվասթօփօլ ճէնկտէն սօղրա պի-

զիմ՝ պիր լիմուզէն զուամլ քուզէն կէլտի օրատա,
 նաքլ էթտի Ստամպօլու տէտի քի « Հէր ֆուքարէ
 Յրանսըզ քի կիտէր Ստամպօլա Փարիզտէն՝ զէնկին
 օլուր » : Պէնիմ համէս կէլտի՝ կիտէր Ստամպօլ կէօ-
 րիւր, պէլքի պահտ եափար : Պէն եէթիշտի
 Պէյօղլու, ամա ժէպտէ փարա եօք . պուլտու պիր
 չըֆըթ մամէլէժի . պէն ալտի պօրժ իւզտէ քըրք .
 պէն պուրատա թուլթտու պիր թիւքեան, իւսթիւ-
 նէ տէ պօյիւք պօյիւք եազտըրտը « ՔՈՒԱՅԵՕՈՒ ՏԸ
 ՓԱՐԻ » , քի տէմէք « Փարիզ Պերպեռի » , պէն՝ քի Փա-
 րիզի տիւշտէ պիլէ կէօրմէտի . (խնայով) . . . պէն
 Լիմօժտա պիլէ՝ չրաք, պէն Փարիզ պէրպէրի . . .
 (fահ, ֆահ, ֆահ) :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. (խնիրեն . Թամամ իշթէ մեր Բէֆէին
 Յրանցուզներն ալ Փարիժի փարիքմախէրը, Փարի-
 ժի փարթնօյը, Փարիժաքի մօտիսթքան ասպէս-
 նակ կըլան ու :)

ՊՈՒԱՎԷՆ. Ա՛, իքինժի կիւն պէնիմ թիւքեան տօս տօ-
 ւու՝ քիմ կէլիր, Յրանսըզ . եօք եօք, փարտի . պու
 զէվզէկ էրմէնիլէր քօշան քօշանա քի Փարիզէն
 պէրպէռտէն թրաշ օլտուն, ֆրիզէ օլտուն : նէ քի
 ֆրանսատա պաթալ փօմատ եա քօզմէթիք եա քօ-
 քուլար վար՝ պէն պու շաշքըն էրմէնիլէրէ եէնի
 Փարիզ մօտասը տէյի եուլթտուրտը պէշ քաթ, օն
 քաթ պահասը . (fահ, ֆահ) : էօյլէ քի պիր եըլ իչինտէ
 պէն քազանտը իւզ էլի պին քուրուշ . պէն քի Յրան-
 սատա եըլտա պին քուրուշ անժաք քազանըր ըտը : —

Եաշասը՛ն տանտի Էրմէնի, Եաշասը՛ն ալաֆրանկա
զէ՛վզէկլէ՛ր. (fահ, fահ):

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Ամա զան էտէրիմ Էրմէնի պերպէրլէր
տէ վար, օլար տա սիզին կիպի քափիկ խազանըր-
լնր մը:

ՊՈՒԱՎԷՆ. Վար, վար Էրմէնի պերպէու, հէմ պիզտէն
տէ ուսթա, ամա հիչ ալաֆրանկա Էրմէնի օ Էրմէ-
նի պերպէուլէրէ կիտէր. . . կիւնահ տըր, կիւնահ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ (ինքնիրեն. Անպէս է եա, մեր տեղն ալ
ֆրանցուզ մօտիսթքան, ֆրանցուզ թէրզին կեցած-
քէնը՝ հայ թէրզիին վնվ կերթայ որ:)

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Զօք Էղմէնի ուսթա թէրզիլէղ տէ վաղ,
պէն թանըղ, հէմ տէ փէք հիւնէղլի, ամա պիզիմ
հօփփա Էղմէնի օնլաղա թէնէղիւլ էթմէղ: Նէ վա-
քըթ քի քաֆէլէղտէ, եա քազինօտա տէյէ պիլիղ
քի «Պէն պու ֆղաք պէն պու փալթօ, պու ժիլէ,
պու փանթալօն Փաղիզէէն թէրզիէ եափտըղմըջ»,
հէ, սանըղսըն տիւնեա փատիշահը օլուղ: Ամա պիզ
նէ եափաղ, պիզ օ քատաղ իշէ եէթիշմէղ. պիզ
չօք տէֆա քէստիղիղ եափտըղըղ Էղմէնի թէրզիլէ-
ղէ՝ քի հէմ էյի եափաղ, հէմ ութուղ եափաղ. վէ
պիզիմ զէ՛վզէկլէ՛ղէ պիզ եուլթտուղուղ քի պիզ քէս-
տի, պիզ եափտի: Իշտէ պու կիւն Փասքալա պէն
կէթիղմիշ պիզ ֆղաք, պիզ ժիլէ, պիզ փանթա-
լօն, քի քէնտի վէ պապասի չօք պէյէնտի չօք. օն-
լաղ զանն էտէղ քի պէն քէստի, պէն տիքտի. ամա
եօք, պէն պիզ իյնէ պիլէ վուղմատը (fահ, fահ)...

փաղօլ տօնէ՛օղ, օ զուպալաղ պէն եափտըղաը պիղ
 էղմէնի թէղղիէ. պէն վէղտի պէշ իւղ քուղուշ հէփ-
 սինէ, պէն ալաթաք իքի պին քուղո՛ւշ: Եաշասըն
 զէ՛վզէկ էղմէնի. վի՛վ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Հէր Ֆրէնկ էսնաֆ տա պէօյլէ խաղանըր
 մը (գարեհագած):

ՊՈՒԱՎԷՆ. Հէր Ֆրէնկ Ստամպօլտա ֆօրթիւն եախար,
 եարըմ փապուժ կէլիը՝ զէնկին օլուը կիտէը: Նէ
 քըտար քի Ստամպօլտա զէնկին Ֆրէնկ վար՝ հէփաի
 տէ ֆուքարէ կէլմիշ աիը, շիմտի միլիօնլար գա-
 զանմըշ: Զէրէ ալաֆրանկա Ստամպօլլու՝ քէնտի ա-
 տամընա իհաիպար էթմէղ. Ֆրէնկէ էտէը. օնուն
 իչին Ստամպօլլու տիւշէր՝ Ֆրէնկ գազանըր:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Ամա պիղտէ՛, Ֆէօտօսիատա պէօյլէ տէկիլ:
 էրմէնի՛ էրմէնիյի թուլթար. էրմէնի՛ սալթ էրմէ-
 նիտէն ալըր, օնուն իւչիւն պաշխա միլլէթ օրատա
 փարա խաղանմազ: (իևֆևիրեև. Ան իսէ ամենէն ա-
 մէն պան կառնինք ու սալթ Հայէն չօի մըն ալ
 չինք առնիլ. ախ ախ):

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Էօյլէ իսէ օ սիղին Ֆէօտօսիա պիղիմ ի-
 չին տէյիլ:

ՊՈՒԱՎԷՆ. Պիզ կինէ քալըր Պէյօղլու, կինէ պիղիմ
 տավտալ էրմէնիտէն եօք էյիսի: Օնլար պիղի քա-
 զանաըրըր, օ զէ՛վզէկ ալաֆրանկա էրմէնիլէր պիղի
 գազանաըրըր. (անֆերը շիկոլ):

ՊԱՊՈՒՃԱՆ (իևֆևիրեև. Ուքէրզ կոտրէր անզգամներ...
 հէմ Հայէն կվասարկին ու հէմ նայէ ինչէր կասին

էզիլ է նարա համար . . . է՛հ, մեր Ռուսներն ալ ասպէսնակ մեր վրան կիսնտան ամա, պարէ մենք նացամէն վաստակ ունինք ու զարար չունինք. ասունք, ալլա՛հ սախլասըն) :

ՏԵՍԻԿ Ե.

ՓԱՍՔԱԼ, ՊՈՒԱՎԷՆ, ՄԻՐՄԻԹՈՆ, ՊԱՊՈՒՃԱՆ.

ՓԱՍՔԱԼ. Ա՛, վու վուալա աղիվէ մօն շէղ Մ. Պուալէն :
 ՊՈՒԱՎԷՆ. Ժը սիւի զավօթուը սէրվիս Մ. Փասքալ . . .
 Մէ քէլ մանեիֆիք թուալէթ . . . փա՛րպլէօ, օժուր-
 սուի օն սըրէ թանթէ տը վու փուանարը նօն փուր
 էօն Արմէնիէն, մէ փուր էօն Ֆրանսէ, փուր էօն
 վրէ Փարիզիէն :

ՓԱՍՔԱԼ. Պա՛, վու փլէզանթէ մօն շէղ (կոսրսուերով) :
 ՊԱՊՈՒՃԱՆ (իւնֆիւրեն. Հայ զէվզէկ Ֆրանթ Հայ. լաը-
 ւոր կոարտուածին նայէ) :

ՊՈՒԱՎԷՆ. Փարօլ տ՛օնէօն . . . տ՛այէօն ժը սիւի պիէն
 սէրթէն քը միւսիւ Միւրմիթոն լիւի օսի սուա
 թէթուը տը մօն ալի :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Փաղֆէթման . . . վու զէթ ֆլանպուլայան,
 մօն շէղ ամի :

ՓԱՍՔԱԼ. Ա՛, մէ զամի, վու մը զանտէ զէօղէօ :

ՊՈՒԱՎԷՆ. Ժը փաուի քը վու սըրէ լը լիօն տը լա սուարէ :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Լը փլիւ պօ քավալիէ :

ՊՈՒԱՎԷՆ. Լը վիլիւ տինեը տ'աթիրէ լէզիէօ է լէ քէօր:
ՓԱՍՔԱԼ. Մէղսի, մէղսի, մէղսի, մէ շէղ զամի (կոսրո-
սուեյոյ, ձեռները շփեյոյ):

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. (նեղացած) Հէ, իշտ, պարոն Փա'սքալ, ինա
մեր հէսապը ո՞ր վախիտ պիտոր տեսնինք . . . ար-
թըխ ես պէզմիշ եղայ երթալ գալէն, խապէ՞ր իս:

ՓԱՍՔԱԼ. Ի՞նչ կտըռտուայ աս մարդն ալ. պէ ինծմէ
ինչ կուզես. ինծի մի պօրճ տուեր ես քի ինծմէ
կուզես կոր:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Հապա պապադ ո՞ւր է. ինչո՞ւ չիմ տեսնիլ:

ՓԱՍՔԱԼ. Հօրս քէֆին պէքճին եմ մի ես. գնա փնտռէ
որ գտնաս:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Եան, մարդու հետ ասպէսնակ կալածի կա-
նին հան . . . ես շինտիխ երթամ ու նայէ ձեր կու-
խուն ինչեր պերիմ. (կերայ բարկութեամբ):

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Բի է սը Ղիւս լա:

ՊՈՒԱՎԷՆ. Քը վէօ թ'իլ:

ՓԱՍՔԱԼ. Սէ թէօն իւզիւղիէ քի է վընիւ փուղ ղէկլէ
սէ քօնթ ալէք մօն փէղ: Լէսօ'նլը ա փղէզան փիւխաքը
լը թան նու փղէս. ալօն մօն շէղ Մ. Պուալէն, փղե-
փաղօն, վուայօն սի վու զալէ ափիօղթէ թուս ք'իլ
ֆօ փուղ մը փօմատէ, լիւսթղէ է ֆղիղէ:

ՊՈՒԱՎԷՆ. Ուի', ուի', թու թէ փրէ: (դուրս հասնեյոյ մեկիկ
մեկիկ) Վուալա տը լօ աթէնիէն փուր վու նէթուայէ
լա թէթ, վուալա լէ փէնս փուր վու ֆրիղէ լէ շը-
վէօ. վուալա տը լա փօմատ, տիւ քօզմէթիք. էօն
շուա տը ֆլաքօն տ'օտէօն, տը լօ տը Բօլօներ, տիւ
վինէկօը տը թուալէթ . . .

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՄԱԹՈՍ, ՄԻՐՄԻԹՈՆ, ՊՈՒԱՎԷՆ, ՓԱՍԳԱԼ.

ՄԱԹՈՍ. (դրանը դիմաց կեցած ինֆանտեն պռուպրով. Ծօ կէ'նէ
Ֆրանկներ, կէ'նէ Ֆրանկներ) . . . Ծօ Արութէն (ներս
կնճկ) նէճի են էսոնը, ինչ կուզեն ծօ :

ՊՈՒԱՎԷՆ. Բի է սը կրօ լուրսօ . . . քը՞ վէօ թ'իլ :

ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Բի է սէ թէմպէսիլ :

ՄԱԹՈՍ (հրշակեղով գփասփայ). Հէ' ծօ չխօսի՞ս . . . ի'նչ
տէյի եկել են էս ֆրանկ շուները, հա :

ՓԱՍԳԱԼ. Աղա տէտէ . . . ասոնը . . . (շիրքած) :

ՄԱԹՈՍ. էտ ի'նչ, էտ ի'նչ . . . ի'նչ կտեսնամ. շու-
շաներ, շիրոփներ, ջուրեր, մաշաներ . . . ծօ ինչ
են էսոնը. (ձեռքը կուզէ առնել շիշ մը) :

ՊՈՒԱՎԷՆ (հրեղով). Է', տուսմա'ն միւսիւ, տուսմա'ն . . .
է շէ քի՞ . . .

ՄԱԹՈՍ. Էջէխ մի . . . հա չափուիւ երխըլ շունտան. (կը-
հրէ գՊուսպիկն, շիշերը կիշնան կկոսոհիկն) :

ՊՈՒԱՎԷՆ. Պէթ, նէ քրարսէն պէնիմ շիշէլեր (քարկոռք.) :

ՄԱԹՈՍ. Շիմտի սէնին քէմի քլէրիինի տէ էօյլէ դրա-
րըմ հա. պանա էջէք հա . . .

ՓԱՍԳԱԼ. Փաղտոն մօն շէղ, սէ թէօն պէթ, նը ղէ-
փոնտէ. ժը վու փէղէ թու :

ՊՈՒԱՎԷՆ. Ուի, իւն պէթ ֆէրօս, ժը լիւի մօնթըրրէ
մուա. (կուզէ կուրի) :

ՓԱՍՔԱԼ (Թեւեկ կրօնիկ արայեղով). Ժը վու ղէփէթ քը սէ
թէօն պէթ օն նը փլէզանթ փա ավէք, ղըթիղօն նու :
ՄԻՐՄԻԹՈՆ. Ուի' ուի, իլ տի պիէն, սէ միէօ տը նու
ղըթիղէ, իլ Ֆօ փղօֆիթէ տը լա լըսօն :

ՄԱԹՈՍ. Ծօ ինչ տաՀա տուտուան կը . . . չափուխ, եր-
խըլըն շունտան, Ֆրանկ շուներ :

ՊՈՒՍՎԷՆ (սպտեկարով). Ժը վու զաթրափրէ կրօ պէօֆ:
(Պուսպեկ եւ Միւրմիթոն կեղեկ, Փասպալ ալ կուգե կըլալ)

ՄԱԹՈՍ. Ծօ Արութէն, ծօ դուն Հուսա կեցիր . . . ծօ
խօսք էլ մտիկ չաներ. (վզին կրօնիկ կհաշե). ծօ Հիմիկ
խղեմ կը քեզ ծօ . . .

ՓԱՍՔԱԼ. Աման աման, աղա տէտէ :

ՄԱԹՈՍ. Բեզի պէս թշուառական. դուն կուզես ձեւ-
քէս խալըսիլ Հա . . . շուս ասա նայիմ ինչ տէյի
ատ Թրանկները տուն բերել էիր. ինչ էին էս Հա-
քիմի շուշաները Հէ :

ՓԱՍՔԱԼ. Հէ եա, քիչ մը քէֆսիզ էի տէ, Հէքիմ
կանչեցի :

ՄԱԹՈՍ. Են, ձեր Ստամպուլը պէրպէսները, թէրզինե-
րը Հաքիմութիւն կանեն Հա' . . . Էմա մեր վիլայե-
թը քեզի պէս ստախօս Հիւանդներուն նէ' պէրպէս
կկանչեն' նէ թէրզի. ես էս ճարը կկերցընեն (սպ-
սակ մը կգարեկ երեսիկ). — Համոյ է :

ՓԱՍՔԱԼ. Աման, աման . . . Աս ինչ չղիմացուելու
բան . . . աս ինչ . . . (ոտընեքր գեհին զարեկարով) :

ՄԱԹՈՍ. Անղաւ'մ, խաբեբայ. մենք պիւթիւն ալթիւստ,
Հօրդ ճարը Հատած պարտատէրներուն ձառքէն,

ամէնքը լաց ողբ տէ, դուն տաճա քեզի շորեր բե-
րել կուտաս, պէրպեռներ կանչես քի հագուիս սա-
ղիս զարդարուիս, երթաս խաղաս ու ցատքես հա-
ծօ անիծից արմատ, ծօ դուն երեսի ջուր չունիս . . .

ՓԱՍԲԱԼ. (երեսը անդին կդարձրնէ՝ այնպէս որ ժողովուրդը
սեւեւայ. իսկ ինքը կխլուայ կծաղրէ զՄարոս) :

ՄԱԹՈՍ. (կարծելով թէ անընկալեմ եւ որ երեսը կդարձրնէ Փա-
սալ). Հա սա՛նկ, քիչ մը խիպ ունեցիր . . . հա՛,
սա՛նկ . . . (անուշուրեանք) Ա՛յ օղուլ, էս ելլելու ճամ-
բոյ է, էս շորերն էլ շորեր են . . . միտքդ ես գը-
րել քի Ֆրանկի շորն է աղուոր . . . չէ զաւակս, չէ-
թող որ էն շան լակոտները հագնին էս պոչը կըտ-
րած շորերը : Սա իմ շորերուս նայի՛ս նէ, նախշո՛ւն
նախշո՛ւն . ծօ քու էտ սեւ սատանայի ուէնկով շորե-
րէն աղէկ չէ մի. իշտէ ես քեզի մեր վիլայէթէն մախ-
սուս էսպէս շորեր հէտիյէ բերի քի վերը սանտու-
ղիս մէջն եմ պահել, քեզի պիտի տամ որ հագնիս
տէն աղուորնաս, ու սա Ֆրանկի շորերը մէկդի նե-
տես, հասկըցա՛ր տղաս : Իշթէ հիմիկ քեզի պղտի
քէմէր մը կուտամ. էմա թէ որ խելօք ըլլաս՝ քե-
զի իմ մեծ քէմէրս ու չալմաս էլ հէտիյէ կուտամ
քի հագնիս տէն ասես քի «նայեցէք իմ պապուս
հէտիյէն է» :

ՓԱՍԲԱԼ. (բռնիւ խնայող դուրս կուգէ եղէ) :

ՄԱԹՈՍ (անուշուրեանք մը քեռեմ կրոնէ). Հայ անիրաւ .
ծօ սըւոր նայէ ընտո՞ր էլ շուտով կուղէ վագել
հագնիլ տէտէյին հէտիյէ բերած շորերը . . . (խըն-

սայով մը) էմա կեցիր՝ տըղաս, կեցիր քի մէկտեղ
երթանք, աճէլէ մ'աներ... նայէ իմ պաճախներս
շուտ չեն շարժիլ... է, տէ երթանք հա, մեղք ես:

ՏԵՍԻԼ Է.

ՄԱՐԳԱՐ, ՄԱԹՈՍ.

ՄԱՐԳԱՐ. Աղապա՛, իշտէ Պօղոս աղային հետ պիւթիւն
հիսապները տեսանք որ...

ՄԱԹՈՍ. Աղէկ աղէկ, դուք քիջ մը հոս ինծի պէքլէյե-
ցէք, ես սա մեր Արութենին շորերը հագցընեմ տէն
կուգամ: — Հա ծօքալէ... (Փասքալ չուգեր քալել) ի՛շտ,
քալե՛ս նէ... քեզի կասեմ ծօ (դրդելով): Ծօ սըւոր
նայեցէք, կէնէ փօշման եղաւ... ծօ սա անիծից ար-
մատը խաթըռի ինատ ունի... ծօ չքալես... Չես
ուզեր հա. (ոսքով ձեռքով կգարնէ դոնէն դուրս կընէ) —
տէ հիմիկ քալէ թշուառական. (դուրս կեղնէ):

ՏԵՍԻԼ Ը.

ՊՕՂՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ.

ՊՕՂՈՍ. Զանալը ծերուկ. ի՛նչպէս ալ կչարչարուի
անզգամ տղուն ձեռքէն:

ՄԱՐԳԱՐ. Հոգ մ'ըներ Պօղոս աղա, ատ անզգամին հայրս

Հախէն կուգայ. ասանկ երես ելած տղոց հետ անուշուլթեամբ վաբուելը ֆայտա չունի. որչափ աւելի անուշ երես ցուցընես՝ այնչափ երես կառնեն. կամաց կամաց գլուխդ կուզեն ելլալ :

ՊՕՂՈՍ. Ա՛խ ախ ախ . ինչեր քաշեցի սա պաճախսըդ անզգամէն :

ՄԱՐԳԱՐ. Աֆ կընես Պօղոս աղա, խաթրդ չմնայ ամա, քիչ մ'ալ խապահաթը հրամանքիդ էր քի կուզէիր ամէն բան անուշուլթեամբ լմնցընել : Թէ որ հրամանքդ ալ քարոզներուդ ձայնէն աւելի սոփային ձայնը հանած ըլլայիր՝ բաները սա ջուրին չէին հասներ սա տան մէջ :

ՊՕՂՈՍ. Նէ իսէ, եղածը եղաւ, ամա հիմա ասոր չարէն : Իշտէ տեսար՝ պարտքերը լերան պէս եղնած վրայէ վրայ, ստակ չկայ, փոխ ստակ առնուած մամէլէճիներէն . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Ա՛խ, սուս եղիր, սո՛ւս (գրուխը բռնեղով) . քանի որ կմտմտամ խենդենալս կուգայ :

ՏԵՍԻԼ Թ.

ՍԵԴՐԱՔ, ՄԱՐԳԱՐ, ՊՕՂՈՍ.

ՍԵԴՐԱՔ. (հօրն ու Պօղոսին ձեռքը կպագնէ) Պօղոս աղա, մեծ հայրս վերէն զհրամանքնիդ կկանչէ կոր :

ՄԱՐԳԱՐ. Ի՞նչ կայ քի, այ օղուլ. նոր բան մը կայ քի :

ՍԵՒՐԱՔ. Չեմ գիտեր, աղապա, չհարցուցի :
 ՊՕՂՈՍ. Երթամ, երթամ նայիմ ինչ բան կայ : Սա
 տաճա սահաթ մը անճախ կայ քի հարդ ճանչցայ
 ամա, չիյտեմ ընտո՞ր սիրտս սիրեց . . . Եազը՛խ
 Եազը՛խ, ան հոս եղած ըլլար նէ, ասօրուան օրս աս
 սէֆիլութեան մէջ չէինք ըլլար. (կերթայ) :

ՏԵՍԻԼ Ժ.

Մ Ա Ր Գ Ա Ր, Ս Ե Ղ Ր Ա Ք.

ՄԱՐԳԱՐ. Ապրիս զաւակս ապրիս, հայրդ չամըչցու-
 ցիր. Եկէր գուն ալ քննութեան վախտին՝ Փա-
 քալին պէս խաղք եղած ըլլայիր նէ գլխուս ինչ
 կայծակ պիտի իջնար . . .

ՍԵՒՐԱՔ. Չէ աղապա չէ, մի վախնար. Աստուած իս
 ձեռքէ չթողուր. քանի որ (ինչպէս մայրս սօրվե-
 ցուցած է) ամէն առտու անկողնէն ելածիս պէս ու
 գիշերը անկողին մտնելէս առաջ Ս. Խաչին առջեւ
 ազօթքներս կրնեմ ու ինքզինքս Աստուծոյ կյանձնեմ,
 Աստուած ալ անպատճառ պէտք է ինծի օգնէ որ
 առաջ երթամ ու հրամանքդ ալ մայրս ալ մխի-
 թարեմ :

ՄԱՐԳԱՐ. (շոյերով). Դուն քանի որ աս սիրտը ունենաս՝
 հէլպէթ, այ օղուլ, Աստուած քեզ ձեռքէ չթո-
 ղուր, մեր ծերութեան ալ մխիթարանքը կըլլաս :

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՄԱՐԳԱՐ, ՍԵԴՐԱՔ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Պօղոս աղան հոս չէ. (srsmal terkun):

ՄԱՐԳԱՐ. Աղապան վեր կանչել տուեր էր հիմա. ինչ կուզէիր քի, կուզես նէ ես . . . ամա կէնէ ալ-թիւտ ես աղբարս, ինչ ունիս կէնէ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. (հառաչելով) Ի՞նչ պիտի ունենամ . . . ա-ֆախանս ելած է քի սօ՛ն տէրէ՛ճէ, չեմ գիտեր ինչ կըլլամ կոր: Սա Գէֆէցի Պապուճանը կայ ես, ա-սօր խուտուրմիշ եղեր է. ասօր երեք չորս անգամ մը եկեր էր, Կիրակոս դռնէն ճամբայ դրեր էր ը-սելով քի աղան հոս չէ. պուացեր կանչուրուտեր է քի մինչուկ աս իրիկուն ես ստակս կառնեմ ես Մոսկոֆի սարային գավազներովը կուգամ տէյի:

ՄԱՐԳԱՐ. Ա՛խ աղբարս, ս՛խ. աս ինչ ձիւն է որ մեր գլխուն բերիր . . . է՛յ հիմա կմամտաս, ինչ ճար պիտի շընես:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Թող աղբար դուն ալ, հոգիդ սիրես (յուսահատեալ կնիսի) . . . նէ ըրածս գիտեմ նէ ընելիքս . . . Ախ, ճարը կա՛ր. ես մտածեր էի ամա, նէ ֆայտա քի դուք թող չտուիք . . . ինչուան հիմա ես գլուխս աս պէլաներէն խալցուցած էի . . . Ա՛խ (հառաչելով):

ՄԱՐԳԱՐ. Մըսեր աղբարս, մըսեր, կէնէ սրտերնիս գող մի հաներ . . . աէֆ ըրէ ատ յուսահատու-

Թեան խորհուրդները սատանայի փորձու-
թիւններ են ատոնք . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աս ինչ ուղուրսուղ օր եղաւ ինձի աս օրս .
պիւթիւն իմ յոյսերս ասօր հաւան ելան : Ասխը-
տար մասրաֆներուս ֆայտան ասօր պիտոր տես-
նայի , ան իսէ ասօր ամէն բան աւրուեցաւ զնաց :
Աղջիկս աղուոր երեւնայ ու մեծերուն աչքը մտնայ
տէյի՝ հիչ մէկ բանի չխնայեցի . Թամամ քի ա-
սօր՝ հմ իշտէ կկարգեմ կազատիմ կոր կըսէի ,
ճըլխ ելաւ , աղջիկս մնաց օրթան : Փասքալին՝ աս
վեց տարի է ամէն թիւրլիւ վարպետ բռնեցի քի
բան սորվի , էֆէնտի մը՝ պէյ մը ըլլայ տէ՝ առած
այլըխովը զինքն ալ տունն ալ նայի տէյի . Թամամ
ասօր իշտէ անկէց ալ կխալըսիմ կոր ըսելուս չը-
մնաց , տղուն բաղդէն ան ալ պարապ ելաւ : Ի՞նչ
ընեմ , ես ինչ ընեմ հիմա . . . անխ . . .

ՄԱՐԳԱՐ. Ամա աղբարս տահա յոյս մը ունիս . պարէմ
սա տունը ծախու կհանես , պարտքերդ կուտաս :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Տունը ծախու հանեմ . . . եա սօղրամ . . .
եա ես անկէ սօղրա որոն գիմացը կրնամ ելլալ . . .
վնյ մէյմը որ հալխին բերանը իյնամ . . . ան ան-
կէ սօղրա Տէրն փրկէ . . . (Ժառնացոյցը կգարնէ 12):
Պրէ՛ , տասուերկու , ինչ կեցեր եմ (ոսֆ կեղի) իրիկուն
եղաւ . ասօր կերակուրի միսաֆիրներ ունիմ նէ . (ծաֆ
կգարնէ) խելքս գլխէս գացեր է , պիւսպիւթիւն մոռ-
ցեր էի . . . Կիրակուր աճապ հազըր ըրմու մի ամէն
բան . . . (նորէն ծաֆ կգարնէ) . ան անիծածն ալ խայպ

եղեր է ինչ է եղեր . . . պրէ հիմա գան տնկուին
նէ ինչ ապուր ուտեմ պիտոր . . . պարէմ սըւանց
դիմացը խայտառակ չըլլամ. (ծափ) :

ՄԱՐԳԱՐ. Ճանըմ ինչ մարդիկ էին աս միսաֆիրներդ
քի . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Փասքալին ֆրէնկ վարպետները : Ամէն
ալ ըստուր ժալը մարդիկ քի իս մեծ քիպարի տեղ
դրեր էին մինչուկ ասորս. (ծափ) :

ՄԱՐԳԱՐ. Նէ իսէ, նէ իսէ. շատ խասէվէթ մ'ըներ ան
թարաֆէն. աղապան բոլորն ալ առօք փառօք աս-
կէ ճամբեց :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աղապան ճամբեց մի . ' . ' .

ՄԱՐԳԱՐ. Հէ եա, հէմ տէ ճանըմ ան ինչ արսըզ մար-
դիկներ . . . ինչուան սօփա փաթըրտըսին չփըր-
թաւ նէ տէֆ չէին ուզեր կոր ըլլալ ասկէ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Սօփա փաթըրտըսիմլ մի . . . ծօ ինչ կը-
սես կոր . . . հիմա կխենդենամ. (ուժով ծափ կգարնէ)
հիմա, հիմա նորէն կանչել կուտամ :

ՄԱՐԳԱՐ. Պէ աղբար, խեւքիդ զարան եկեր է ինչ է,
տահա նոր կուլայիր կողբայիր կոր ըրածներուդ
վրայ. ճանըմ աս ինչ չափուխ թէքրար փիւշման
եղար. ցըք-ցըք-ցըք :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Թող կիրակոսը մէյմը գայ տէ կտեսնաս.
(բարկուրեաւք ուժով ուժով ծափ կգարնէ) :

ՄԱՐԳԱՐ. Պօշ տեղը մի զարներ, ձեռքդ մի ցաւցըներ
. . . կիրակոսին մի պէքէյեր, ան ալ աշճիդ ալ
եամա'ին ալ ալայ մալայ դուռը դրաւ աղապանիս :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Խզմէ թքեարներս ալ մի . . . ա'լ չեմ դի-
մանար . . . պէ ես հոս տեղս խուլսլւմ եմ ինչ եմ:

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ՓԱՍՔԱԼ (արեւելեան հագուստով, այսինքն կերպարի, ֆե-
ւեր, ճիւղպե հագած, գլուխն ալ չարնա կապած) եւ այլ:

ՓԱՍՔԱԼ. Ի՞նչ է աղապա, ո՞վ կկանչես:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ծօ ատ ինչ խըյաֆէթ է, ատ ինչ վրայ
դլուխ . . . Ծօ աչքս շէշուպէշ մի կտեսնայ կոր, ինչ
է ատ (աջերը շփելով). պէ բարկենտան ենք ինչ ենք:

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Մ Ա Ք Ո Ս, եւ այլ.

ՄԱՔՈՍ. Չէ չէ, բարեկենդանն անցաւ, եէթէր բա-
րեկենդան արիւր, տէ շինտի մեծ պասն սկսիր: Եէ-
թէր խընտացիր քէֆ արիւր ինչուան հիմա, շինտի
էլ քէչ մը լաց ո՞ղբ արա:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Շուտ ըրէ ծօ, չափուխ գնա հանէ ձգէ
սա անճուռնի լաթերը. (Փասխալին):

ՓԱՍՔԱԼ. Ճանրմա միհնէթ . . . անֆէրիմ աղապա . . .
դիմանալու բան է մի աս. (կռգե եղել):

ՄԱՔՈՍ. Կեցիր թշուառական, շինտի փէստիլգ հա-

նեմ կը հան (Փաստալը արսնեցեն կհաշի) : Թէ որ տղադ (առ Սահառ .) էա շորերէն սկսած ըլնէր՝ ասօրուան օրս կրնար էն շորերը հագնիլ որ դուն առանց մտմտալու առաջ հագցուցել էիր : Հիմա պէտք է ծրարոցին ծարէն պաշլայենք : Աստուած տար քի հագուտին հետ զաւկիդ սիրտն էլ փոխուէր : Էմա էկէր շորերը զինքը չփոխեն՝ ուրիշ մարդ չանեն նէ, էս սօփան (նօճեցնեղով) փոխէ կը, էս սօփան :

ՓԱՍՔԱԼ. Սօփան մի . . . հիմա կճաթիմ :

ՄԱԹՈՍ. Հէ եա, էս սօփան, պարոն Փսխալ ես ինչ ես . էս Անատօլուի սօփան :

ՓԱՍՔԱԼ. (բարկութեան ձեւ մը կրնի) :

ՄԱԹՈՍ (հրեշտեղով) . Աղէկ նայիր . եա էս սօփան կը կոտրի՝ եա քու ինտող կկոտրէ : Էմա մի վախեր, հէջ խասէվէթ մ'աներ . էս սօփանը օխտը իշու ինտը կատրել է, խասպար ես :

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Պ Օ Ղ Ո Ս, եւ այլք .

ՊՕՂՈՍ. Դժբա՛ղք օր, դժբա՛ղք . . .

ՄԱԲԳԱՐ. Ի՞նչ կայ քի, ինչ :

ՊՕՂՈՍ. Ի՞նչ պիտի ըլլայ . բոլոր պարտատէրները կարծես իրարու ձայն տուեր են, կատղեր են . եա՛ այսօր պիտի թամամ կվճարէ մեր փարան կպոռան,

Եա շատ դէշ կրնենք հա՛, տէյի կկանչեն կոր:

ՄԱԹՈՍ. Ո՛ր են քի:

ՊՅՂՈՍ. Ազան հոս չէ ըսելով ճամբայ դրի, ամա պէս
պէլլի ան անպիտաններուն ձեռքէն խալըսելիք
չկայ. վախեմ հիմա զապիթները կուզան:

ՄԱՐԳԱՐ. Է՛յ ինչ պիտի ընես աղբար, ինչ է միտքդ.

(առ Սահառունին):

ՊՅՂՈՍ. Գո՛ւզում Գաւիթ ազա, կորսնցնելու ժամա-
նակ չկայ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Թողուցէք զիս, հողինիդ սիրէք:

ՄԱԹՈՍ. Աղէկ աղէկ, ասոնք քեզ թողուն, էմա պար-
տատէրանքդ էլ քեզ կթողուն մի նայենք:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Օ՛ֆ, ամա՛ն ամա՛ն . . . իշտէ տունս առ
ջեւնիդ է, ինչ կուզէք նէ ըրէք:

ՄԱԹՈՍ. Է՛յ գո՛ւն . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ալ բաւական է քաշած ամօթս. նալլէթ
ըլլայ ասանկ քաղաք նստողին . . . երթամ գլուխս
անանկ տեղ մը տանիմ քի նէ իս ճանչցող մը ըլ-
լայ նէ տեսնող:

ՄԱԹՈՍ. Է՛յ զաւակներդ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Զաւակներս հօրերնուն աղքատութենէն
չեն քաշուիր. անոնք ալ խայիլ կըլլան ինծի հետ
գլուխնին քարի փատի զարնելու:

ՓԱՍԳԱԼ. Ամա աղասպա, ո՛ր պիտի երթանք քի . . . ան
ինչպէս կըլլայ ճանրմ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ստամպոլէն դուրս ո՛ր ալ ըլլայ կրնանք
չօխմա մը հաց գտնալ. ես տահա ծերացած չեմ:

քուկդ ալ էն ուժով վախիադ է. կերթանք դունէ
դուռ կիյնանք, պէտք ըլլայ նէ ուէնչպէրութիւն
Համալուծիւն ալ կրնենք :

ՓԱՍՔԱԼ. Ռէնչպէրութիւն . . . Համալուծիւն . . . ին-
չէր կրեսս կոր աղապա :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Երբոր մէկտեղ ըլլանք նէ հար ու որդի,
աշխատանքնիս կ'իտե՛րեմա՛յ, ծանր չգար մեզի,
քրոջդ ալ հաց մը կ'ծարենք :

ՓԱՍՔԱԼ. Հն հն հն . . . սայրխլամըջ կրնեսս կոր,
աղապա :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Չէ, ա՛յ օղուլ, չէ. հայտէ հայտէ, կոր-
սընցնելու վախիտ չկայ. քանի որ պարտատէրները
տունը չեն կոխած նէ՛ պէլքիմ՝ կրնանք սրտեղաց
խալըսիլ :

ՓԱՍՔԱԼ. Ճանըմ՝ աղապա, կուզես երթալ նէ դուն գը-
նա, իս ինչո՞ւ հեող կուզես կոր տանիլ քի . . . մինակ
ալ կրնաս երթալ : Հէմ քու պարտատէրներդ ինծի
հետ ինչ բան ունին քի . . . աս թօհնա՛ֆ. հրամանքդ
չըրի՛ր մի ան պարտքերը. մենք ինչ խապահատ
ունինք քի :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Դուք ինչ խապահատ ունիք մի . . . Ես
մի ըրեր եմ ան պարտքերը ծօ . . . Ա՛խ Փառքալ,
ասանկ չափո՞ւխ կ'մոռնաս հօրդ աղէկութիւնը հա՞
. . . Ասանկ չափո՞ւխ կ'մոռնաս որ ձեր սիրուն հա-
մար էր որ ինքզինքս աս խենդ սալթանատի՛ն տուի,
աս տունը շտկեցի, ասխըտար մասրա՛ֆ ըրի . . .
վեց տարիէ իվեր երկուքիդ ալ Ստամպուլի էն ա-

ղէկ, քն սուղ վարժապետները բռներ եմ, նէ փա-
րայի նայեր եմ նէ ուրիշ բանի, թէք դուք մարդ-
ըլլաք, թէք դուք քիսլարի զաւկըներ ըսուիք տէյի:
. . . Ո՞ր ուղածիդ չէ ըսեր եմ, ո՞ր բանը քեզի պակ-
սեր է քի, հէ: Ո՞ր Փարիզու մօտան հէմէն ելածին
պէս քեզի ալ քրոջդ ալ շինել չեմ տուած, թէք՝
քի պաշխասիին տղաքը ձեզի նախանձին, չէ քի
դուք անոնց . . .

ՓԱՍՔԱԼ. Է՛յ աղէկ ճանրմ, թող չընէիր, ո՞վ զու կը-
նէր քի. թեւէդ չէինք քաշեր կոր ա:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Սո՛ւս կեցիր, սուս, նամքէօս . . . բաւա-
կան է բաւական սրտիս ցաւերը, նոր նոր ցաւեր
ալ մի աւելցըներ . . . թող ամէնքն ինչ կուզեն ըսեն
ինծի, թող ամէնքը երեսս վար առնեն, թուքումուր
ընեն դատապարտեն. հիչ որ չէնէ դուն խըյանէթ,
դո՛ւն պէտք էր հօրդ վրայ խղճայիր, դուն պէտք էր
քու հօրդ մխիթարանք ըլլայիր ասանկ նեզ ատե-
նին . . . Սմմա, ա՛հ, ի՛նչ կրնայի ումմիշ ընել
քեզի պէս քէֆինէ մեծցած երես ելած զաւակէ
մը . . . կէնէ խապահաթը իմս է, կէնէ իմս (շաղով):

ՓԱՍՔԱԼ. Աղէկ որ բերնովդ կըսես իշթէ . . . ես հոս
խապահաթ մը չունիմ:

ՄԱԹՈՍ. Խապահաթ մը չունի՞ս . . . այ նզովից ար-
մատ. տահա կխօսիս հմ (ուժով) ապսակ մը կգարնե՛
տէ գնա սորվէ՛ ասկէց ետեւ թէ հօրդ հեա ընտո՞ր
պիտի խօսիս:

ՓԱՍՔԱԼ. Սման աման . . . Սա ինչ . . .

ՄԱԹՈՍ. Լեզուդ քաշէ՛ թշուառական, չէ նէ հիմա
բերնիդ մէջ աղբայ մ'ալ չեմ՝ թողուր հա՛ . . .
(Վարի դրան ուժով ուժով կգարնեն, մարդու ձայներ կըը-
սուին):

ՄԱՐԳԱՐ. Վարի դուռը կզարնեն կոր թնջ է . . .
(Մտիկ կընեն, նորէն կգարնուի):

ՄԱՐԳԱՐ. Վաղէ Սեդրաքս, դուռը բաց նայէ թնջ կայ,
թնջ կուզեն կոր. (Սեդրաք կերբայ):

ՄԱԹՈՍ. Անպիտան, անզգամ, Էս տէրէճէ չար է ե-
ղել քո սիրտդ հա՛ . . . ղորդ է, խապահատիւր է
հարդ քի քեզի պէս օձ մը գազան մը աշխարհք
բերեր է . . . Ծօ ո՞ր զաւակն եղել է քի ճէտարէթ
անէ քո ասածները հօրը դէմ ասելու . . . Ծօ քո
սիրար քան է . . . ծօ դուն տաղերո՞ւ մէջ մի ծնել
ես, եապանիներո՞ւ մէջ մի մեծցել ես . . . էմա չէ,
եապանիներն էլ դիտեն քի զաւակ մը կեանքն էլ
հօրը համար տայ նէ՛ տահա քի՛ չ է քի՛չ:

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

ՊԱՊՈՒՃԱՆ, ՕՍՄԱՆ, ԱՀՄԷՏ, ՍԵԴՐԱՔ, եւ այլք.

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Հա՛ իշտէ պու տուր, թո՛ւթունուզ շունու
(Մահաւորնին ցորցընելով):

ՕՍՄԱՆ. Պո՛ւ մու տուր, փէք էյի պազիրկեան:

ԱՀՄԷՏ. Աղնատուխ, ղօրխմա, ղայրը էլիմիզտէ տիր,

Տէջ զաչըրը մըյըզ եա' . (զինուորները Սահառունին մեջերնին կստնուն, ամեկնը գարմացսկսն ձայներ, խօսեր կհասնեն, շիրորքեան ձեւեր շարժմունքներ կրնեն) :

ՄԱԹՈՍ (ինքրեն . Ծօ ասի սով է . Պապուճան աղէն է , սով է աս . . .) :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ . Աս քանի տապրա է կուգամ . . . արթըխ հասկըցայ որ տուն պարտքը տալու միտք չունիս , պէլքիմ հափիսը նստիս նէ' փուշման կըլաս ու առած ստակը մէկ թամամ կուտաս :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ . Ա'խ Պապուճան աղա , քեզի այնչափ ըրճա ըրի , խօսք տուի քի քիչ մ'ալ սապր ըրէ , քեզի ստակը ֆայիղովը պիտ թամամ կուտամ տէյի :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ . է' . . . որին են ատ պերանները , որին . . . ես քու հասկըցած մարդդ չիմ , խապէր իս . . . կնա տուն զէվզէկ Ստամպուլցիներուն խաբէ . . . ինծի ֆէֆէցի Պապուճան կասին , կիտիս . . . Իսա առափիսըային մէջը կրած չինք որ հինկ ամիսէն ստակը փըրացէնթովը պիտի տաս տէյին . . . է'յ , հինկ ամիսը' տասը ամիս եղաւ սու . . . իշտէ Պօղոս աղան ալ շահատ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ . Հախ ունիս աղաս , ամա եարվար կըլլամ , մտմտա մէյմը քի ան վախտին քեզմէ առած հազար քարպովանցը տասնըութը հազար ղուրուշ կընէր , շինտի քարպովանցը անանկ բարձրացաւ որ քու հազար քարպոնդ ասօրուան օրս յիսուն հազար ղուրուշ կընէ :

ՊՕՂՈՍ . Իրաւ անանկ է Պապուճան աղա . . . դուզում Պապուճան աղա , խաթերս համար ըլլայ , քիչ մ'ալ համբերէ :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Պօղոս աղա, տուն ալ կիտիա որ անխատար
ատեն ալ սապր արի նէ քու խաթրիդ համար էր .
ամա արթըխ չիմ կրնամ, չիմ կրնամ . . . արթըխ
փուչախ քէմիկէ տայանար հա' :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Քանի մը օր ալ չես կրնար մի համբե-
րել . . . գնդում աղա, քանի մը օր ալ . . . անխ,
Աստուած գիտէ որ ունենայի նէ կուտայի . . . ամա
չունիմ, ինչ տամ: Իշտէ վաղը մէկալ օր տունս
տեղս պիտի ծախուի, ան ատեն . . .

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Կօզտէ արթըխ ասխատար ատեն խաբա-
ծըդ . ամէն օր ինծի կխաղցընուք, տայմա վաղը վա-
ղը կասիք, ամա վաղը չիգալ. մեր Ուռուսին զաֆ-
րայէն ալ պէթէր եղաւ ո՛ւ . . . Հէմ միտքդ դրիլ իս,
ես չիկտիմ զայիր որ տուն ասօր վաղը Ստամպօլէն
պիտի ձգիս փախչիս . . . Կնա կնա կեցիր փօլիցը,
փօլիցը որ խելքդ կլիսդ թող գայ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Աման Պապուճան աղա . . . զաւակներուդ
օիրուն համար ըլլայ . . .

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Ասխատար կալաճին կօզտէ (գիկուրուրուր) :
Հայտէ աղալար, խալտըրընըդ շունու, կիտէիք:

ՕՍՄԱՆ. Տիւշ էօնիւմէ . (Սահաուրուրի) :

ԱՀՄԷՏ. Եիւրիւսէնէ պէ . . . ղըմըլտա՛ն պէ, ղըմըլ-
տա՛ն (հրմշկեղով զՍահաուրուրի) :

ՄԱՐԳԱՐ. Աման Պապուճան աղա, իշտէ ես աղբօրս քէ-
ֆիլ կըլլամ:

ՊՕՂՈՍ. Ե՛ս ալ քէֆիլ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Ինծի ստա՛կ պէտք է, ստա՛կ, հազար մա-

նէթ ունիք նէ հանեցէք, ապուլ կուտամ. չէ նէ
ձեր քէֆիլութիւնը ինծի մախպուլ չէ: Պարով կե-
ցիք: — Պույտ'ւրուն աղալար կիտէիք, կիտէիք:

ԱՀՄԷՏ. Օսանաըխ պէ . . . Եիւրիւ տէտիխ սանա:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ (հայ մը կրնէ, վերջէն ետ կդառնայ, կրսէ շա-
րով). Մնաք բարո՛վ:

ՄԱԹՈՍ (ցած). Էլ չեմ գիմանալ . . . (բարձր) Պապուճանն
աղա, Պապուճանն աղա, նայէ ինչ կասեմ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ (ետ դառնալով). Հածէ ատ վո՛վ է, ինչ կուզէ:
(Զինուորներն աչ կկենսն Դաւթին հետ):

ՄԱԹՈՍ. Էս երկու աղաներուն քէֆիլութէնը մախպուլ
չէ նէ, իմ քէֆիլութէնս մախպո՛ւլ կը ընձյ՛մի քեզի:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Զիճան չցած մարդուս քէֆիլութիւնը, հա՛,
հա՛, հա՛ (խնայով). վո՛թ տուռաք:

ՄԱԹՈՍ. Աղէկ նայիր, աղէկ, իս չես ճանչնար կը:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ (արհաւարհաւսօք մը նայելով). Հի՛չ, հի՛չ. Ե-
րա՞ծ կտեսնուս, ինչ է:

ՄԱԹՈՍ. Ի՞նչ կասես, տէ՛ր Աստուած . . . Է՞սպէս էլ
մոռնա՛լ . . . Սաղըր օղլու հաճի Մաթոսը չես ճանչ-
նալ քի քեզ հետ տասը տարիէն աւելի պազիրկա-
նութէն կանէինք. ես քեզի Մարտուանին ու Տրա-
պիզոնին վրայէն ապրանք չէի դրկել Քէֆէ եղած
վախախի:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Վայ, հաճի Մաթոս . . . տուն հո՞ս իս:

ՄԱԹՈՍ. Անիրա՛ւ, ինծի ասանկ մոռնա՛լ, հէ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Թողութիւն կանիս, թողութիւն, հաճի ա-

ղաս, կուլխուս էկած պէլային սէպէպէն հիչ միտքս
չեկաւ:

ՄԱԹՈՍ. Տէ բան չկայ, խապահաթը ծերութանս է
քի ինծի ասանկ փոխեց թէպտիլ արաւ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Ամա ինչպէս քէֆիլ կըլաս տուն ասպէս-
նակ խաբերայ մարդուն . . . կիտիս նարա ինչ խե-
ւին խելօքին մասրաֆներ արածը, նարա . . .

ՄԱԹՈՍ. Գիտեմ գիտեմ, քեզմէ էլ աւելին գիտեմ
. . . էմա ի՞նչ անեմ . . . ախ, որդիս է (հառաչեցով):

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Ի՛հ . . . ի՞նչ կասիս, որդի՞դ է . . .

ՄԱԹՈՍ. Որդի՛ս է, որդիս . . . էմա ասա, հիմիկ քէ-
ֆիլութիւնս խապուլ կանես:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Ա՛խ հաճի Մաթոս, քեզի չէ ասելու կը-
կարնամ որ . . . քու ինծի արած աղէկութիւնդ
շատ է. ես հիչ չիմ մոռնալ որ ինչ վախիթ ձեռքս
քափիկ մը չմնացնը՝ տուն ինծի ողորմեցար ու սէր-
միյէ տուիր. ան սէրմիյէովն է որ ասխատար առաջ
էկանք ու փառք Աստուծոյ մէկ քանի հազարնոց
մարդ ինք մենք ալ ասորուան օրս:

ՄԱԹՈՍ. Անանկ է նէ ինծի քէֆիլ խապուլ կանես մի:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Չէ, հաճի Մաթոս, չէ. ինծի քէֆիլ պէտք
չէ: Որդուդ տալիքը իշտէ քու խաթրիդ համար
կպախշիմ նարա:

ՄԱԹՈՍ. Շնորհակալ եմ, աւելի շնորհակալ . . . էմա
ես արդարութէն կուզեմ. որդուս պարտքը որդիս
պէտք է վճարէ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Չէ չէ, առնելիք տալիք չմնաց արթըլս:

ՄԱԹՈՍ. Խաւր չընդունեցա՞ր մի . . . դուն գիտես : —
Հա՛յտէ աղալար կէնէ սիղէ թէսլիմ. չափըխ տալ-
րանըն, զալտըրըն շունու (գիևուուրաց) :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. ՏՈՒՐՈՒՆՈՒԳ, տՈՒՐՈՒՆՈՒԳ : — Ի՞նչ ասիմ . . .
Թող հրամանդ րլլայ հաճի Մաթոս, ուզեցածիդ
պէսնակ արա, ինչ վախիթ կուզիս նը ան վախ-
տը վճարէ :

ՄԱԹՈՍ. Աստուած քեզ օրհնէ զաւակս :

ՄԱՐԳԱՐ. Ո՛ղջ կենաս Պապուճան աղա :

ՊՕՂՈՍ. Աստուած աղէկ սրտիդ աղէկութիւն ընէ, մէ-
կին տեղ հազար տայ :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Ծնորհակալ իմ, շնորհակալ իմ . . . անպէս
է նէ Հաճի աղաս ինծի, հրաման կուտա՞ս որ եր-
թամ իսա մարդիկը ճամբու տնիմ, քանցէլարիան
ինծի կսպասին, պէտք է երթամ խապէր տանիմ :

ՄԱԹՈՍ. Փէք աղէկ, փէք աղէկ. էմա ետքը քեզ կպէք-
լէյիմ :

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Հա՛յտէ աղալար, պիղ ուզլաշտըխ, ար-
թըխ իշիմիղ պիթտի, հա՛յտէ կիտէիք :

ՕՍՄԱՆ. Էօյլէ մի եա . . . չօդ շէյ . . . Էրմէնիլէր պի-
րիպիրի իլէ չօդ էօյլէ չափուգ ուզլաշմաղլար ամա,
պո՛ւ տէֆա ա՛ճայրպ . . .

ԱՀՄԷՏ. Եազուխ տուր զա՛վալլը, չօխ աճըտըմ :

ՄԱԹՈՍ. Պույուրուն աղալարըմ, Եօրուլտունըղ, (ձեռ-
քերը usակ կղնկ) պիրէր ուքը իչէրսինիղ :

ՕՍՄԱՆ. Պէրէքեթաթ վէրսին . . . հօշճա գալ (կերբայ) :

ԱՀՄԷՏ. Պէրխուտար օլաարն պապալըխ, չօդ հաղ էթ-
տիմ սէնտէն, չօխ (կերթայ):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, Պապուճան աղա, ես հրամանքիդ ինչ ը-
սեմ . . . Ատուած ան ինծի ըրած աղէկութեանդ
մէկին տեղ հազարը տայ զաւակներուդ:

ՊԱՊՈՒՃԱՆ. Պան չիկայ, պան չիկայ: Պարտքս էր արա-
ծըս: — Պարով կեցիք, պարով կեցիք (կերթայ):

ԱՄԷՆՔ. Երթաք բարով:

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

ՄԱԹՈՍ, ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, եւ այլք.

ՄԱԹՈՍ. Իշտէ, Դաւիթ, իշտէ տեսար քի բարեկամ-
ներդ քեզի փարայի մը ֆայտա չունին. իշտէ զա-
ւակներուդ համար էսքան փորձանքներու մէջ ըն-
կար, էնունք քեզ կթողուն, ըրած աղէկութէնդ՝
խապահատի պէս երեսդ կնեան . . . իշտէ քեզի
հիմակ հէչ բան չմնաց աշխարհքիս վրայ, ոչ հա-
րըստութէն, ոչ տուն, ոչ բարեկամ, ոչ զաւակ
. . . էմա հարդ մնաց քեզի:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ախ հայրս, սիրելի հայրս, (չայով երեսը
գոցելով):

ՄԱԹՈՍ. Հա հա, էտ անուշ անունը տուր ինծի. էտ
անունը իմ ծերացած սրտիս մխիթարանք է . . .
Ախ Դաւիթ Դաւիթ. շա՛տ զալտեցար դուն . . .

շատ աւելի խասպահաթլը ես դուն . . . էմա էսորուան քաշածդ էլ քիչ բան չէ . . . պարէմ դուն սա անզգամ չափողունին պէս հարդ ինքեար չարիր, հայրական պարտքերդ մոռցար, էմա քու հօրդ սէրը չմոռցար, անոր համար հարդ էլ քեզ չիմոռնար (դողդողայով) . . . եկն զաւակս, եկն որ քեզ գրկեմ . . . (կպագսուիև) :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ա՛խ հայրս, իշտէ քու անառակ որդիդ . . . (շարով) :

ՄԱԹՈՍ. Անառակ որդին հօրը գիրկը վազեց նէ՛ հարը ինչ արաւ . . . գիրկը բացաւ, թողութէն տըւեց : ես էլ իշտէ քեզի թողութէն կուտամ զաւակըս, հէմ բոլոր սրտովս կուտամ : Աստուած էլ տեսնար էս քու արցունքներդ . . . էս իմ արցունքներս (շարու ձայնով) ու քեզի շնորհք տար քի մէյ մ՛էլ չիյնաս էտ ճամբուն մէջ :

ՄԱՐԳԱՐ. Իշալլահ աղապա, իշալլահ, հրամանքիդ հայրական օրհնութեամբը :

ՊՕՂՈՍ. Ամենուս ալ բոլոր ումուտը անոր վրան է :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ինծի ասանկ պատիժ մը պէտք էր քի արթննայի, խելքս գլուխս ժողվէի . . . Փառք Աստուծոյ որ թէփէիս զարկած ժամանակը քեզ քովս բերաւ աղապաս :

ՄԱԹՈՍ. Իշտէ զաւակս, հիմա որ պարապ կենալուն ինչ գէշ բան ըլլալը հասկըցար, ու միտքդ գրեւ էիր որ աշխատիս ու ճակտիդ քրտինքովը հացդ գտնես, ես քեզի աշխատանք կգտնեմ, դուն ալ

անկէց քեզի խազնա կհանես : Կծախենք էս տունդ ,
պիւթիւն , պարտքերդ կուտանք , կերթանք մեր վի-
լայէթը :

ՏԵՍԻԼ ԺԷ.

Յ Ա Կ Ո Ր Ի Կ , եւ այլք .

ՅԱԿՈՐԻԿ (շուկչը կսրած ձեւացնելով) . Բաղդաւորութիւն ,
բաղդաւորութիւն . ահա շունչս կտրած է վազե-
լէս , ամա հոգ չէ . ինչ երջանիկ վայրկենի մէջ
հասայ . . . Դաւիթ աղա , ուրախակցութիւն , ուրա-
խակցութիւն : Պապուճան աղային հիմա , հիմա հան-
դիպեցայ , իմացայ որ հետը ուզլաշմիշ եղեր էք ,
պարըշեր էք . . . ուրախ եմ , բոլոր սրտովս ուրախ :
ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ . Շնորհակալ եմ (կես բերնով) :

ՅԱԿՈՐԻԿ . Ուրեմն ձեր պարտատէրները նոյն կերպով
գոհ ընելու պիտի ջանանք . . . շատ երկար ապրիք :
Բոլոր ձեր պարտատէրները գոհ պիտի ընէք , բո-
լորն ալ . . .

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ . Ձեր երկու հարիւր եօթանասունըհինգ
ղուրուշը միաքս կուզէք կոր ձգել հէ . . . մոռցած
չեմ , մոռցած չեմ . վաղուընէ թէզը չկայ :

ՊՕՂՈՍ (ինքնիրեն . Աս ինչ չինկեանէութիւն . . .)

ՄԱՐԳԱՐ . Ի՞նչ , երկու հարիւր եօթանասունըհինգ զու-
րուշին ալ խօսքը մի կըլլայ քի էֆէնտիմ . . . իշ-
տէ ձեզի (կխարե) :

ՅԱԿՈԲԻԿ. Չէ չէ չէ, սիրելի, ամենեւին, ամենեւին .

(ձեռքն երկնցունելով որ usակն առնու) . . . բայց որովհետեւ . . . շնորհակալ եմ, սրտանց շնորհակալ :

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Շնորհակալ եմ աղբօրս քի իս խալսցուց վաղը մէյ մըն ալ նորէն ձեր երեսը տեսնալէն . . . շնորհակալ կըլլամ ձեզի ալ թէ որ մէյ մըն ալ տունս ստք չկոխէք . . . եւթէ'ր խայրիմ. աս գլխուս եկած փորձանքէն կէրէյի կիպի սորվեցայ քի՛ ձեզի պէս բարեկամները հիջ չըլլային աշխարհքիս երեսը տահա աղէկ պիտի ըլլար : Առնելիքնիդ առիք ես, սլ կրնաք երթալ (դուռը ցուցնելով) :

ՅԱԿՈԲԻԿ. Ուրախութեամբ, ուրախութեամբ, շա՛տ ուրախութեամբ . . . ինչուան որ ամէն ախմախներն ալ ձեզի պէս խրատուին նէ, հէ՛, հէ՛, մենք տահա մեզի շա՛տ ծծելու բան կրնանք գտնալ : Ողջ կենան մեր տիտա ալաֆրանկացիները . . . Ուրեմն մնաք բարով, իմ սիրելի իմ անգին բարեկամներս, իմ անզուգական բարեկամներս . . . Ե՛րբոր ալ ուղենաք, ե՛րբոր ալ կարօտութիւն ունենաք, միշտ պատրաստ է ձեզի ծառայելու ձեր ծառան, ձեր ամենախոնարհ ծառան, Յակոբիկ էֆէնտի Բօմբլիմէնթօ'զօ . (երթալու կըլլայ ետ ետ ծոելներով, արտի կըգարնուի, կիյնայ, կգորի, usակները կրափիկն, մեծ վախով կծողիկ, կհասերե, եւ այլն) :

ՏԵՍԻԼ ՎԵՐՁԻՆ.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ, ՄԱԹՈՍ, եւ այլք.

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Անպիտան բարեկամներ, ոտուընդ կոտորէր . . . Հա՛ աղապա, հա՛, երթանք. սահաթ մը առաջ ելլանք փախչինք աս տեղաց, աս դարշելի քաղաքէն, աս անիծած ալափրանկայէն:

ՄԱԹՈՍ. Շատ ուրախ եմ, ա՛յ օղուլ, քու էս մեծ փոփոխութանդ վրայ. լաքին էս էլ կայ քի՛ զորդ է, քաղաքը շատ կիտխէ կը մարդս էմա, կան քաջ, կան բարեպաշտ մարդիկ էլ որ քաղքին փորձութիւնները անոնց բան չեն անել: Դուն Ստամպոլին մէջ խենդութիւններ արիւր տէյի՛ Ստամպոլը դէշ մի եղաւ . . . Ստամպոլի մէջ շա՛տ աղէկ, առաքինի մարդիկ, ամէնքը ալափուրանդա չխենդեցա՛ն եա . . . էլ ի՛նչ հեռուն երթանք. իշթէ Պօղոս աղէն էլ Լստամպոլցի չէ՞ մի. իշթէ էս իմ ազնիւ Մարգարս էլ Ստամպոլու մէջ չապրեցա՛ն մի. էմա նայէ՛ կէրէք ինքզինքը, վէ կէրէք իրեն զաւակը ընտո՛ր ամէն փորձութիւններէն հեռու տահել է . . . Աստուծոյ փառք, հաղար ու մէկ փառք:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա՛խ ունիս աղապա, հա՛խ ունիս. Ստամպոլի մէջ շա՛տ ապուլթալը մարդիկ ալ կան քի ուրիշ տեղ չեն դոտուելիր. խապահաթը իմս էր քի անոնց բարի օրինակը թողուցի տէ՛ ելայ տիտաներուն չար օրինակին ետեւէն դնացի . . . Հա՛խ

ունիս, աղբարս ալ շա՛տ խելքով ապրեցաւ. ե՛ս էի անխելքը քի աղբօրս վրայ կիսնտայի, Սամաթիացի կըսէի. ամա իշթէ հիմա կհասկընամ կոր քի ան իմ չհաւնած մասխարա ըրած Սամաթիացիներս ինձմէ շա՛տ աւելի խելացի են եղեր: Անոր համար, հէ՛մ աղբօրս՝ հէ՛մ տէ ամէն Սամաթիացիներուն ըրճա կընեմ քի՛ աֆ ընեն ինչխըտար ույլունսուզ խօսք որ բերնէս ելեր է իրենց հախին:

ՄԱՐԳԱՐ. Տէ բան չկայ, բան չկայ աղբարս, խասէվէթ մ՛ ըներ, մեր սիրտը կտարած չէ: Աստուած տայ քի՛ ե՛ս ալ, պիւթիւն իմ ազնիւ ու ազգասէր Սամաթիացի աղբարներս ալ ամուր կենանք, ալաֆրանկային գէշին՝ չար օրինակին չհետեւինք: Ֆրէնկին աղէկ բանը առնենք. անոր ճարպիկութիւնը, մարիֆէթը, գէնահատը, խելքը, ուսմունքը. լաքին մէկգլի՛ թողունք անոր մօտաները, կեղծաւոր փօլիթիքաները, ու գէշ գէշ խույերը: Ի՛նչալլահ Սեդրաքս ալ իս չամչցընէ պիտոր, անանկ չէ՛ մի, տղաս:

ՍԵՂՈՒՅ. Հրամեր էք հայր, միշտ իմ ջանքս ան եղեր է. բայց հիմա որ վիճակս պիտի սկսի փոխուիլ, խօսք կուտամ որ վազը առտու բժշկական դպրոցը մտածէս ինչուան ելլալս՝ ամենայն ջանքով պիտի սորվիմ, եւ ամէն օր Աստուծմէ պիտի շնորհք խընդրեմ որ իմ պապուս մխիթարութիւնն ըլլամ, հօրս ու մօրս ուրախութիւն, ու թէ Սամաթիայի եւ թէ բոլոր իմ ազգիս օգտակար եւ պարծանք ըլլալու ջանամ:

ՄԱԹՈՍ. Ապրիս զաւակս, ապրիս :

ՊՕՂՈՍ. Հայտէ ա'յ օղուլ (Փասխալիս մօտեւարով), հայտէ
գուն ալ հօրդ մօտեցիր, սիրտը առ (սնուշուրեաւր):

ՓԱՍԹԱԼ. Ի՞նչպէս համարձակիմ . . . ինչ երեսով:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հայրս ինձի թողուլիւն տուած օրը՝ կըր-
նամ մի ես թողուլիւն չտալ իմ զաւակիս . . . Ե-
կո՛ւր Փասքալ եկուր, ա'յ օղուլ . . .

ՓԱՍԹԱԼ. Ա՛խ, ո՛ւշ բացուեցաւ աչքս . . . կճանչնամ
սխալմունքս, թողուլիւն ըրէ աղապա. (շարով):

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Ես ամէն բան մոռցայ ա'յ օղուլ (կարգեմ):
— Աղապա, գուն ալ մոռցիր կաղաչեմ . . . ա'ս ալ
քու զաւակդ է. (առ Մարոս):

ՄԱԹՈՍ. Սիրո՛վ, ա'յ օղուլ, սիրո՛վ. թող իրեն խրատ
ըլլայ իրեն զալտուլիւնը: Էս շորերը ի՛նչալլահ
վրէն շնորհք էլ կբերեն: Վաղը աղջիկդ էլ Պէօյիւք
տէրէէն հոս բերել կուտաս, էն էլ կառնունք կեր-
թանք մեր վիւայէթը. հոն իրեն կհագցընենք նախ-
շուն մէկ էնթարի ու ֆէրածէ, գլուխն էլ եաշմա-
խը կապենք ու սորվեցընենք քի նա'սըլ պիտի ըլ-
նի հայ տանտիկին խաթունը:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Է՛յ Պօղոս աղա, հրամանքիդ ինչ ըսեմ,
ինչպէս աֆ խնդրեմ, ի՛նչպէս շնորհակալ ըլլամ
քի . . .

ՊՕՂՈՍ. Անցուկը մոռցո՛ւկ ըլլայ, անցուկը մոռցո՛ւկ
. . . Սա՛լթ մէկ բանին սիրտս կցաւի կոր քի եէյէն-
ներէս ընտո՞ր պիտի բաժնուիմ տէյի:

ՄԱԹՈՍ. Նայիր Պօղոս աղա, ես քեզմէ շատ աւելի ծեր

եմ էմա, հէջ ումուրս էլ չէ Ստամպոլէն մեր վի-
լայէթը երթալը. դուն էլ ումուր շանես նէ՛ հէմ
եէ յէններուդ հետ կըլնիս, հէմ տէ մեր տունը ճըշ-
մարիս բարեկամ մը կունենանք քովերնիս:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Անա՛նկ է անա՛նկ, ճշմարի՛տ, ճշմարիս
բարեկամ մը:

ՊՕՂՈՍ. Թէ որ իս ալ կընդունիք նէ՛ ամենայն սիրալ ես
ալ ձեր հետը կուգամ:

ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ. Հա՛, հա, երթանք, երթանք սիրելի Պօ-
ղոս աղա, երթանք մեր քաղաքը, հոս թողունք ա-
նիծած ալաֆրա՛նկան ալ, իրեն փորձութիւննե՛րն
ալ . . . Հայրենիքիս յիշատակովը կարծես քի նորէն
աշխարհք եկայ: Ո՛հ, իմ տղայութեանս անս՛ւշ տե-
ղերը, նասըլ արզու կընեմ՝ կոր ձեզ նորէն տեսնա-
լու . . . ձեր քովն եղած ատենս ես անմե՛ղ էի, ու-
րա՛խ զուարթ կանցընէի օրերս, . . . Ո՛հ, քանի
որ ձեզմէ հեռացայ, հեռացաւ բաժնուեցաւ ինծ-
մէ անմեղութիւն, զուարճութիւն եւ երջանկու-
թիւն: Ահա նորէն ձեր գիրկը կդառնամ, սխ աճապ
գուք ալ պիտի դարձընէք ինծի իմ ուրախութիւնս
իմ երջանկութի՛ւնս:

